

Ikasleen euskalduntzea eta hizkuntz ereduak

Latxun 94

ARGIA

2005eko azaroaren 27a | LXVIII. urtea | 2.017 zenbakia | 3,30 euro

Eskolak bakarrik
ezin du

IRAKEKO KURDISTANGO KALEETAN JASOTAKOA

Independentziaren ametsa

KOTTE EZENARRO

Hendaiaiko auzapeza:

“Hendaia biziaraziko
duten bizilagunak
behar ditugu”

PERTSONAIA

Reme Ulloa,

Bajo Ulloatarren
produkzio-etxeko
mandatari eta ama

INFORMAZIOAR

Erremintak

Ingeniaritza linguistikoan dugun ikerketa + garapena + b oinarritzko erremintak sortzen eta hobetzen dihardu. Oin KAPSULA deituriko sistema teknologikoan biltzen dira.

- Analizatzaile morfologikoa
- Euskararako lematizatzailea
- Espainolerako lematizatzailea
- Kwin: MS Word artxiboetako bilatzailea
- Testu alineatuak ikusteko prototipoa
- Itzulpenak baieztatzeke prototipoa
- Konkordantziak ikusteko prototipoa
- Batua/bizkaiera itzulpen laguntzailea

Ikerketa

- SARETEK, Zientzia, Teknologia eta Berrikuntzaren Euskal Sarean integratuta gaude.
- Oinarritzko ikerketako proiektuak egiten ditugu Eusko Jaurlaritzaren Zientzia eta Teknologia Plangintzetan (SAIOTEK). Adibide gisa:
 - Lengoaia naturalaren prozesamendua
 - Lengoaia naturalaren prozesamendua informazioaren gestioari aplikatuz
 - Lengoaia naturalaren prozesamendua ezagutzaren gestioari aplikatuz
- Ikerketa aplikatua egiten dugu Eusko Jaurlaritzaren Zientzia eta Teknologia Plangintzetan (INTEK). Adibidez:
 - Itzulpen-laguntzaileak hizkuntza tekniketan oinarrituz
 - Itzulpen laguntzaileak itzulpen-memoretan oinarrituz

Soluzioak

Web/CD-ROM/papera formatuetan soluzioak ondoko alorretan

- Berriak eta agendak
- Aldizkari eta egunkariak
- Liburutegi eta dokumentazio-zentroak
- Formazio eta autoformazioa
- Jolas interaktiboak
- Denda birtualak
- Bezeroentzako gune pribatuak
- Komunikazio korporatiboak

N UNIBERTSOA

Adur SOFTWARE
PRODUCTIONS

arako taldeak
erreminta hauek
men batzuk:

Adur Software Productions, S. Koop (ASP)

Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria

Tel: 943.37.18.49

e-mail: adur@adur.com

orbitzuak

olkularitza
zarritako soluzioen
uneraketa jarraia
omunikazio zuzena
perientzia

Janpierre Arbelbideri

OMENALDIA

1841-1905

EGITARAUA

10,30etan

MEZA, Zaroko parrokian,

Xipri Arbelbidek emana
Ondoren, hitzaldiak eta Xiprik egindako
liburuaren aurkezpena ITURBIDEAN
(Omenduaren jaiotetxean).

HITZALDIEN GAIAK

Xipri Arbelbidek: Nire osaba.
Pierre Charritonek: Zenbait oroitzapen.

SEGIDAN

Oroitarria bistaratzea alkate, autoritate,
Euskaltzaleen Biltzarra, Euskal Herriaren
Adiskideen Elkarte eta abarren parte
hartzearekin.

Bizpahiru hitz bakoitzak eta segidan
AURRESKUA txistulariekin.

13,30etan

BAZKARIA

Aintzilen, PEKOITZ ostatuan

Prezioa: 20 Euro

Non eman izena: Pekoitz
ostatuan 0033/559/37.11.88

Noizko eman izena:

Azaroaren 30
(asteazkena) azken eguna

Liburua salgai: 10 Euro

2005eko Abenduaren 4an ZARON
(Nafarroa Behera-Donibane Garazi ondoan)

Euskaltzaleen
Biltzarra

EGAN
Literatur
Aldizkaria

Gaiak

- 19 EAE-ANV. Abertzaletasun ezkertiarren sorrera.**
Josu Chueca.

Iritziak

- 23 Asisko Urmeneta.** Gora Pro Nobis.
24 Gorka Urbizu. Musikaz bizi.
25 Allande Boutin.
Blacks, blancs, beurs?
29 Castillo Suarez.
Identitatearen zati bat.
Joxe Mari Ostolaza.
Parisko inguruak sutan.
30 Koldo Aldalur. Diagnostikoa.

Koldo Aldalur.

Erdiko kaiera

- 31 Unai Elorriaga:** "Inor ez da pertsona osoa gauzak kontatzen ez baditu". Xabier Mendiguren Elizegi.
36 Ezpalak. Katixa Garate.
38 Argitalpenak: Patxi Huarteri elkarriketa.
Pilar Iparragirre.
40 Denbora-pasak.
42 Ihesi: Foruako erromatar asentamenduetara ibilbide historikoa.
Marjo Deogracias.
46 Makina bat kontu.
Jabier Agirre, Joxerra Aizpurua eta Jakoba Errekondo.

Unai Elorriaga.

Kotte Ezenarro.

Termometroa

- 48 Kotte Ezenarro:** "Hendaia biziaraziko duten bizilagunak behar ditugu". Mikel Asurmendi.
52 Euskaltegia hitzun bila. Iñaki Arruti.
54 Bero-beroan.
56 Net Hurbil: Ikus ditzagun Live 8 kontzertu haren kontuak. Pello Zubiria.

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

6 | Irakeko Kurdistan

Amets eta etsipenen lurraldea

Gerra Zibila bizi duen herrialdean, kurduek eguneroko bizitzari aurre egitea dute erronka. Irakeko Konstituzioaren zirriborroa aurkeztu berrikan egon gara bertan. Kurdistango eskualdea estatu federal edo herrialde independente izatera iritsiko den da orain eztabaida.

28 | Luparekin

Juan Mari Arregi

58 | Azkena

Maialen Lujanbio

13 | Reme Ulloa

Reme Ulloa Bajo Ulloatarren Gasteizko Zinema produkzio-etxeko mandataria da. Bertan, makina bat lan egiten ditu. Lehen etxekoandre zen eta familiaren fotografia dendan egiten zuen lan. Orain ere familian lan egiten du, semeekin bat zinema munduan.

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendariaren albokoa: Pello Zubiria. Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Estitxu Elizagirre, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi. Argazkilaria: Dani Blanco. Produkzioa: ANTZA, S.A.L. Sareko Argia: Eli Pombo, Jon Torner, Mikel Garcia, Naiara Irureta.

Kudeatzaila: Berdaitz Goia. Salmenta Burua: Bego Zuza. Harpidetak: Urtzi Azpiroz. Publizitatea: Igor Garmendia. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Sustapena: Esti Parada. Administrazioa: Marjo Aiertza, Mari Karmen Loliarte, Aloña Sorraluze. Bezeroen harrera: Olatz Korta.

Argitalpenak: Arantza Egaña. Zerbitzuak: Joxe Mari Irazusta.

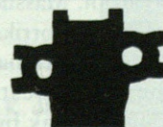
HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. POSTA ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 123 euro. Ipar Euskal Herria: 149 euro. Espainia: 123 euro. Beste atzerriak: 157 euro. Airez: 245 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaita Taldeko parteidea da.

Azala: Antza. Azaleko argazkia: Karlos Zurutuza.

Gipuzkoako Foru Aldundia

Gizarte eta Erakunde Harremanetarako
Departamentua

gizarte ekintza

Irakeko Kurdistan Amets eta etsipenen lurraldean

Irakeko Konstituzioaren erreferenduma burutu berri dela kurduen egoeraz asko hitz egin da berriro ere. Kurdistango eskualdea, estatu federala, edo inoiz herrialde independente izango den eztabaida mahai gainean dago.

Dena den, gerra zibilak zapaldutako herrialdean, bertako kurduak eguneroko bizitzari aurre egitea dute erronka nagusia.

Bidaia kronika honek egunerokotasun honen testigantza zuzena emango dizue.

Testuak eta argazkiak:

KARLOS ZURUTUZA

WELCOME TO KURDISTAN OF IRAQ dio seinale batek, Iraken sartu bezain laster. Ekialde Hurbileko puntu beroenetakoa da hau: alabrada nahiz zaintza dorreek basamortu paisaia-ekin bat egiten dute, eta *Jandarmak*, polizi turkiarrak, oso miaketa sakonak egiten ditu bertan. Tigri sek marrazten du Turkia, Siria eta Iraken arteko muga, ibaiaren bi ertzetan kurduak soilik bizi badira ere. Kurduak estaturik gabeko nazio handiena osatzen dute; izan ere, Irak iparraldeko eskualde hau "Kurdis tan Handiaren" laurden bat baino ez da.

Turkiako Silopi herritik taxi bat hartu dut muga igarotzeko. Hasieran garestia zela pentsatu dut, baina sei ordu beranduago 30 dolar horiek huskeria iruditu zaizkit. Massud gidaria han- hemenka ibili da, askotan korrika, mugako hainbat lehiatilatán dokumentu nahiz zigiluak jasotzen. Bera bezalako beste gidari batzuekin topo egin dugu, denak burokrazi lanetan jo eta ke. Askotan, mugako soldaduren batek bizkor ditzake tramite luzeak, turkiar lira batzuen truke.

Massudek Zajo bakarrik bisitatu du atzerrian, beste aldeko lehen herria, baina bere pasaportearen arabera, makina bat aldiz. Egutero zeharkatzen du muga, eta pasaportea bi herrialdeen zigiluez josita dauka; egun bakoitzeko, eta alde bietatik, sarrera eta irteera bana.

Habur ibaiaren zubia igarotzean Iraken sartu naiz, baina ez dut ikusi herrialde hau ordezkatzeko duen seinalerik. Kurduen bandera eraikinen pareta, masta, nahiz soldaduen uniformeetan ageri da.

Hiru kolore ditu: zuria, berdea eta gorria; erdian eguzki mitraikoa, kurduen antzinako jatorriaren oroipena.

Turkiako aldean ez bezala, hemen tea eskaini didate. Infusioak ederki lagunduko dit galdeketa luze bati erantzuteko: "Zertara zatoz Kurdistanera? Zein da zure lanbidea? Lagunik ba al duzu Kurdistanen?"

Kurduak Sal e Sapik tipikoaz jantzita.

JOLASTOKI J A T E T X E A

Makalen etorbidea, 24 • NEGURI (Getxo) • P.K. 48990

Tel.: 94 491 20 31 | Faxe: 94 460 35 89

Posta elektronikoa: aboa@jolastoki.euskalnet.net

Web orria: www.jolastoky.com

Honelako dezente izan dira, eta batzuetan galdera berari behin baino gehiagotan erantzun behar izan diot.

Nekatuegi nago. Turkiako aldean ordu gehiegi izan dira ilaran, eguzkipean, eta gainera ia gau beltza da. Nire galdetzailearen mesfidantza, alabaina, ulergarria da, ez baitira asko hona iristen diren turistak. Hau aurreikusita, ARGIA idatzitako kurduen gaineko artikulu bat daramat, Armeniako kurduena hain zuzen ere.

—"Euskal kazetaria naiz eta kurduei buruz idazten dut"— aurkeztu diot nire burua. Eta funtzionatu du.

—Euskal Herritik delegazio bat etorri zen duela urte batzuk, eta lau autobus oparitu zizkion Kurdistango gobernari— azaldu dit nire lagun berriak. Goierriko autobus ospetsuak ezagunak dira hemen ere, eta galdetzailea lasaitu da. Susmoa baino, jakin-mina adierazi du orain.

—Te gehiagorik nahi?— eskaini dit irribarretsu. Zergatik ez.

Handik gutxira, pasaporte a bueltatzean, eskualde honetan hamaika aldiz entzungo dudana lehen *Welcome to Kurdistan* eskainiko dit. Azkenik.

"Kurdistango Manhattan"en

Dohuk oso kopapen estrategikoan dago. Gain-begirada batez, berau inguratzen duten bi mendi eta lakuaren babesagatik dela pentsa daiteke, baina badago beste faktore bat hain agerikoa ez dena: Irakeko iparrean muga pasabide bakarretik gertuen dagoen hiria da.

Goian kurduen bandera Dohuk hirian eta ongi etorria ematen duen kartela. Lerro hauen gainean argi indarraren lapurketak sortutako armiarma sarea eta Irakeko gasolindegia bat.

Hemengo diru sarrerak, petrolioaren kontrabandoarenak batez ere, oso oparoak izan dira azken hamabost urteetan. Hortik dator kio, beraz, "Kurdistango Manhattan" izengoitia.

Hiri kanpoaldean Barzaniren estatua erraldoi bat dago. Turkian Ataturkekin gertatu antzera, hemengo lider tribalaren argazkia, edozein taberna, hotel, jatetxe, denda edo bulegotan ikusiko dit. Gehienetan kurduen *sal u sapik* janzkera tipikoaz agertzen da. Traje dotore batez, bestetan, turbante zuri-gorriak gabe, ikusiko dit.

Kristau auzoan, Irakeko supermerkatu luxuzkoena dago. Langileak uniformeaz jantzita doaz, eta bezero atzeritarrek, euren herrialdeetako etxetresna elektriko berak aurki ditzakete, burdin-detektagailua igaro ondoren. *Dreamland* izeneko jolas parkea ondoan dago, baita Dohukeko Unibertsitateko campusa ere. 1992an sortu zenetik, hainbat ingeniari, sendagile edota abokatuk, besteak beste, kurdueraz burutu dituzte euren ikasketak hemen.

Gutxi batzuen oparotasun ikur-oren ondoan, jende xumearenak ere begibistan daude. Nabarmena sare elektrikoarena iruditu zait. Hemen norberak kable bat luza-

tzen du bere etxeko leihoetatik kaleko poste elektriko nagusietara. *Self service* erako sistema honek kablean "armiarma sare" erraldoiak sortu ditu. "Arazo bakarra —diote bertakoek— euria egiten duenean". Orduan, "armiarma sareak" txinpartaka hasten ei dira, ikus-entzuzko espektakulua eskainiz.

Slivan hotela Dohukeko kale zatatsuenetako batean dago. Dena den, eraikinaren gaine-

Goiko argazkian ikusten dugunez, Dohuk hirian atsedenerako denbora ere badago. Eskuineko gizonaren aurpegiak hamaika istorio konta ditzake.

ko terrazatik, hiria eta bere inguruko mendien bista ederra dauka. Logelagatik 15 dolar ordaindu ditut, eta bere satellite telebistan ehunka kate ikus daitezke, telebista kurduak barne. MED TVk Alemaniatic emititzen du mundu osoarako. Ankarako gobernuak era askotara saiatu da kurdu guztientzat erreferentzia den emisioa mozten. Hori gutxi balitz, telebista ikuste hutsak atxilotetak eta torturak eragin ditu mugaren beste aldean.

Hoteleko langileak oso gazteak dira, gazteegiak esango nuke. Euren irudimen erogan CIAko agentetzat hartu naute.

Begi keinu batez, *—No problem, America bashi* (Amerika ongi)—esan didate, nire "lasaitasunera-ko". Izan ere, Irakeko Kurdistanen topatuko ditudan soldadu amerikarrek kurduen ongi etorri beroa jasoko dute.

Garbiketa zerbitzurik ba ote den asmatzeko gorriak ikusi ditut. CIAko agentearentzat ez legoke arazorik, kurdueraz edota arabieraz jakingo bailuke. Ni berriz, garbigailuaren hots eta mugimenduak antzeztan saiatu naiz, alferrik. Zorionez gazte jator bat ingelesez zuzendu da nigana, laguntzeko prest.

Samer, Bagdadeko turista bat

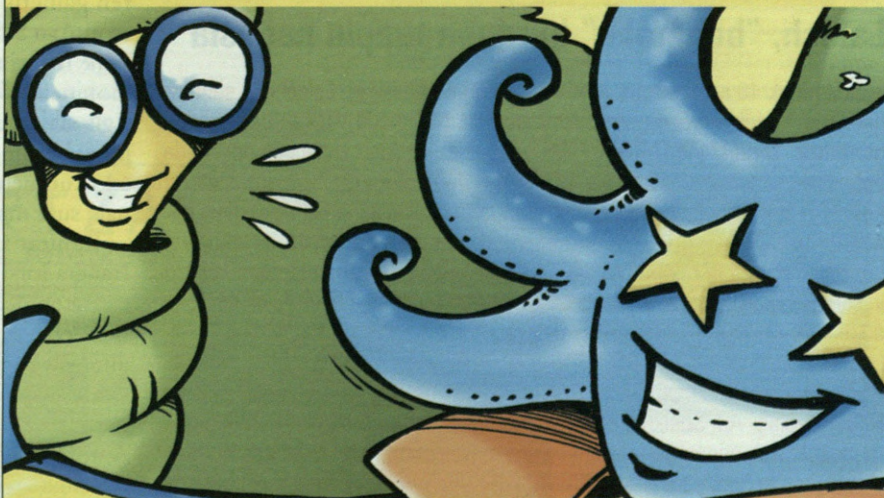
Samerrek 24 urte ditu, eta Bagdadekoa da. Ez daki kurdueraz, baina arabieraz ziztu batean askatu du garbigailuaren korapiloa. Irakeko kurduen bigarren hizkuntza arabiera da, baina Samer erabat arrotz sentitzen da eskualde honetan.

ANE MONNA, OSKOLA ETA KARRAMARROI

AMAMA PANTXIKAREN ALTXOR EZKUTUA!

•••••CD ETA DVD BERRIAK SALGAI!•••••

KONTRATAZIOA
SAN BIZENTE KALEA, 2 48001 BILBO
TEL: 94 423 75 91 WWW.ZENBATGARA.ORG

zenbat
gara
elkartea

● Irakeko Kurdistan

Oso bidaia luzea izan da. Bagdadetik Kurdistango Erbil hirira hegaldi bat hartu dute bera eta bere emazteak. Irakeko Kurdistanean sartu bezain laster, *peshmerga*, edo soldadu kurduen kontrolak etengabeak dira. Biak arabiarak direnez, milaka galdera gehi miaketa amai-gabeak jasan behar izan dituzte honainoko bidean.

Bikoteak bost eguneko oporraldia igaroko du Dohuken. Bihar goizean Mazi supermerkatua ikustera joango dira, nahiz eta erosketak bazarrean egingo dituzten. Lakua ere bisitatze-ko asmoa dute. Bagdaden ez bezala, paraje menditsu hauetan tenperatura jasangarria da uda partean. Irakeko hiriburuan, tenperatura 60 gradutara iritsi ohi da egun gogorrenetan, baina hau ez da neurketa ofiziala. 50 graduak

gaindituz gero lan jarduera eten beharko litza-teke, horregatik, gobernuak kontrolatutako termometroetan 49ko zifra ez da batere fidagarria.

Samer programatzailea da lanbidez, oso ona gainera. Microsoft konpainiak lanpostu bat eskaini zion Bagdadeko Gune Berdean, baina berak ez zuen zalantzarik izan AEBetako soldatari uko egiteko. Gune Berdearen ingurua erresistentziako frankotiratzailez josita dago, erraza da asmatzen zer gerta dakioken eremu honetan egunero sartzen den norbaiti. "AEBetako soldata guztiek ezingo lukete nire bizitza ordaindu", argitu dit, ia umoretsu.

"Amerikar tropak Bagdaden sartu zirenean kalera irten ginen harrera egitera —hasi da kon-tatzen—. Jendeak eurentzako kozinatzen zuen, eta soldaduak kasko nahiz balen kontrako txalekorik gabe ibiltzen ziren maiz. Egun, Sadda-men garaietaz gogoratzen gara askotan, batez ere ura eta argindarra luxuzko produktuak bihurtzen direnean. Kurdistanen ez, gainontze-ko eskualdeetan egoera asko okertu da", azaldu dit Samerrekin.

Ingelese bikain mintzo da, amerikar doinu zehatz batez. AEBetan denborarik igaro duen galdetu diodanean, bere erantzunarekin txundituta geratu naiz. Ez du inoiz Irakeko muga zeharkatu. "Lortzen baldin badut —jarraitu du— ez naiz inoiz bueltatuko".

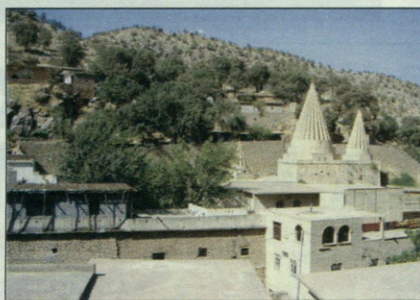
Iraketik Iranera, Kurdistanetik atera gabe

Irango Kurdistanen sartzeko "Hamilton ibilbi-dea" aukeratu dut. Zagros mendikatean galtzen den errepide honek, australiar ingeniariaren izena hartu du. Bertakoek, segurtasunagatik gomendatu didate, baita zeharkatzen dituen paisaiengatik ere. Dohuketik ekialderantz joko dugu, beraz, autobus makal batean. Hemen barruan ere, Barzani "Anaia Handia", gidariaren gainetik begira daukagu. Ordu erdi pasatxon Ayn Sifni herrian gaude. Bere izen arabiar-rrak iturria esan nahi du, eta herritarrek diotenez, Noek hemen eraiki zuen bere arka. Egia ala ez, egun basamortua den honetan erlijio ezberdinetako kurduak bizi dira: yezidiak, edo kurduen antzinako erlijioa mantendu dute-nak; suni musulmanak, eta kristau kurduak.

Judutar kurduak ere egon badaude, baina Iranera iritsi arte ez ditut topatuko.

Errepidea jarraituz Akra herrira iritsi gara. Bere etxe mailakatuak baino, deigarriagoa iru-ditu zait Saddam Husseinek eraikitako gotorle-kua. Gaztelu erraldoi baten itxurakoa da, eta herriak ez bezala, ez du berreraikitzerik behar. Autobusa hemen gelditu da, eta aurrera jarrai-tzeko gidari bat beharko dut. Zorionez, bidaia-kide batek bere lehengusuari deitu dio telefo-noz. Handik gutxira Abdullah azaldu da Toyota furgoneta zurian; 40 dolarren truke, Irango mugaraino eramango nau.

Ezkerrean, Yezidi bikotea Lalesh tenplu sakratuan. Lerro hauen azpian ageri da tenplua.

Lalesh, "benetako" kurduen tenplu nagusia

Mosul hiritik 40 kilometrora, Arafat mendiaren babesean, Lalesheko santutegia dago. Yezidi kurduen gune sakratuena da, Meka edo Vatikanoren parekoa garrantziz. Yezidismoa (ARGIA 1995. zenbakia) kurduen antzinako erlijioa da, baina gaur egun gutxi batzuk mantentzen dute Islam eta Kristautasunaren aurretiko sinesmen hori. Tenpluaren sarrera nagusian suge beltz bat dago har-kaitzetan tailatua, erlijio honen antzinatasunaren adierazle. Eraikinaren barruan, faqra, edo bertan bizi diren monjeen egoitzak igaro eta gero, kobazu-lo sare bat ikus daiteke. Euretako batek zimzim izena du, eta yezidiak soilik sar daitezke bertako iturri sakratutik edatera.

Goitik begiratuta, tenpluaren hiru kupula konikoek eguzkia irudikatzen dute. Horien azpian, Adi Sheikha, erlijio honen gidari nagusia, hilobiratuta dago XII. mendetik. Irak osoan gertatu ohi bezala, erlijio desberdina izateak bazterketa eragin du, eta horixe jasaten ari dira Irakeko yezidiak egun. Suleyman, 28 urte-ko arkitektoa, Lalesheko berreraikitze planaren arduraduna da.

—Antzinan —dio berak— kurdu guztiak yezidiak ziren, baina egun Kurdistango gobernuak askoz diru gehiago inbertitzen du mezkita berrietan, kurdu guztion-tzat altxorra den tenplu honetan baino.

Heretik atera bezain laster, sekulako auto-ilara ikusi dugu errepidearen alboan. Gidari guztiak kanpoan daude, gehienak kukubilko jarrita. Iraila hasieran eguzkiak gogoz jotzen du oraindik, eta autoen itzal txikia babesleku bakarra dute. Abdullahk ere, sei orduko ilara egin zuen atzo, bere autoaren depositoa betetzearren.

Zagros mendikatea bistan dugu jada. Ez da harritzekoa, bere gailur garaienek 4.000 metro baitituzte. Turkia, Irak eta Iranen arteko mugak mendi hauetan elkartzen badira ere, hemengo bailarak kontrabandista, gerlari nahiz nomaden esku daude, kurduen esku.

Hamilton errepideak ibaia jarraitzen du, eta Ali Beg arroila zoragarrian sartu gara, zigizagan. Pixka bat aurrerago, Abdullahk urjauzi baten ondoan gelditu du autoa. Ikuskizunaz

Umeek soldado amerikarrei eginiko ongietorria.

gozatuko dugu, ondoko tabernako terrazan eserita. Gazteak uretan daude: mutilak bainujantziz, eta neskak arropaz, beloa burutik kendu gabe; helduak argazkiak ateratzen, urjauzia atzean dutela. Tokia benetan ikusgarria da. Samer eta emazteari asko gustatuko litzaieke, pentsatu dut.

Urjauzia atzean utzi, eta karreteratik maldan gora, Zagros mendikatearen gaineko bista geroz eta ederragoa da. Baina bat-batean, seinale batek eten du nire lilura. Minen arriskuaz ohartarazten duen horietako bat da. Izan ere, Iran-Irakeko gerra, Golkoko lehenengoa, eta herrialde honen hogeitau urteko ezegonkortasunaren ondorioz, minaz josita gelditu dira inguru zoragarri hauek. Mendi txango bat egiteko asmoa zeharo baztertuta gelditu da.

UZTARTZA
Aterpetxea • Jatetxea

Herriko plaza 7 - 20150 Aduna
Tlhoa: 943 693481

Menua 9€-tan.
Asteburueta karta.

Hamid Salihk, Dohuk-eko gobernadorea «Ohituta gaude gure eskubideak ametsak izaten»

Irakeko Konstituzioaren zirriborroa aurkeztu zela eta, Hamid Salihk, Dohuk eskualdeko gobernadorearekin elkartu ginen bere bulegoan. Kurdistan eskualdeko egoeraz, eta egun haietan aurkeztu berri zen konstituzioaz hitz egiteko aprobetxatu genuen.

Zer esanahi izango luke Konstituzio honek Kurdistango eskualdearentzat?

Kurdistan estatua federala izango litzateke, Irak federal baten barruan. Guretzat independentzia lortzeko lehen urratsa da.

Independentzia al duzue azken helburu?

Turkiar, siriar, irakiar eta iraniarrek, denek Kurdistan daukate, baina kurduok ez, ordea. Momentuz amets bat baino ez da. Dena den, ohituta gaude gure eskubideak ametsak izaten.

Konstituzioak bakea ekarriko al luke?

Guretzako lagungarria litzateke. Hala ere, Kurdistanetik kanpo gerra zibilaz hitz egin behar da, eta konstituzioak ez du hau amaituko.

Irakeko Kurdistanen orokorrean egoera egonkorra da, baina Mosul eta Kirkuk oso hiri arriskutsuak dira oraindik. Zergatik gertatzen da hau?

Biak jatorriz hiri kurduak dira, baita petroleo gune handiak ere. Egun arabiar eta turkomandar asko daude bietan, eta hortik datorkigu ezegonkortasuna. Kurdistango Gobernuak ez du onartuko bi hiri hauen galera.

Nondik etorri da kurdua ez den populazioa?

Saddam Husseinek hiri hauen "arabiaritzea" bultzatu zuen. Berta-

ko familia kurdu askori etxea kendu eta etorri berriei eman zitzairen. Kirkuk bakarrik 200.000 kurdu kanporatu ziren. Egun, familia horiek euren etxeak berreskuratu nahi dituzte, eta eskubide osoa daukate.

AEBengandik jasotzen ari zareten laguntza ekonomikoa nahiz militarra ordaina izango du?

1992an Kurdistango eskualde osoa errautsetan zegoen, eta NBEaz gain, AEBek bakarrik lagundu ziguten. Azken hamar urteetan gobernu demokratiko bat eraiki dugu. Honekin batera, azpiegiturak, hezkuntza eta osasun sailak, bizi baldintzak orokorrean, izugarri hobetu dira. Dohuk oso herri txikia zen, baina gaur egun Irakeko hiririk aberatsena bilakatu da. AEBei asko zor diegu.

Irakeko inbasioa justifikagarria da, zure ustez?

AEBek beren burua babestu besterik ez dute egin. Saddam Hussein eta Al Qaedaen arteko lotura garbi ikusi da: Berlingo Irakeko enbaxadako ofizialek kontaktua izan zuten New Yorken, Irailak 11ko terroristekin. Bestalde, Al Zarkawiren presentzia honen froga garbia dugu.

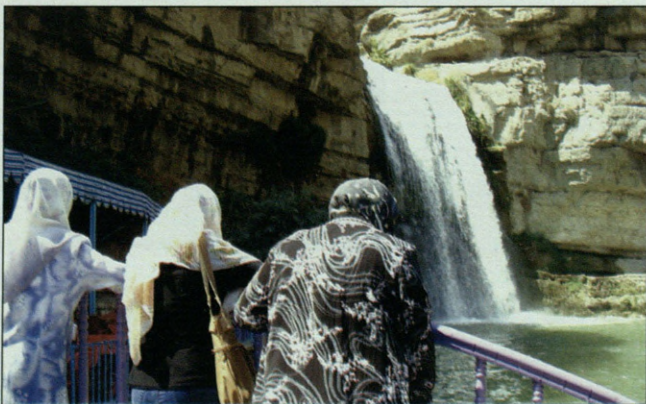
Ez dezagun ahaztu Saddamek bazituela suntsipen handiko armak; gure kontra erabili zituen. 1988an Halabja hiria arma kimikoz bonbardatu zuen, eta milaka lagun hil ziren horren ondorioz.

Harremanik ba al duzue Turkia, Siria edota Irango kurduekin?

Tamalez ez daukagu azpiegitura nahikoa honelako proiektuak burutzeko. Gure eskualdea berreraikitzea dugu helburu nagusi, eta oraindik bidean gaude.

Mendi lepo batean gelditu gara. Jada Pirins-hareko muga pasabidean gaude, eta beste aldean Jomeiniren irudi erraldoia ikus dezaket, datozen asteetako "Anaia Handia".

Eraikinetik berrehun bat metrora denda beltz batzuei erreparatu diet. Nomadak dira, eta euren abereekin mugitzen dira, bailaraz bailara. Bizimodu gogorra eta soila da, aldi berean.

Ez dakite muga lerroetat, eta banderen kolorea baino, bazkarena inporta zaie, hura baita euren biziraupenaren oinarria.

Espero bezala, oso harrera ona eskaini didate. Tea eta jogurta hartu ondoren, bidaia ona opa diogu elkarri. Honelako atseden behar nuen, mugako errutina astunari berriro ekiteko. ■

Ezkerrean, Bejjal urjauzia, Irandik gertu. Eskuinean, nomadak Irango mugan.

Benetako pertsonaia da Reme Ulloa. Ezaguna da Gasteizen eta zinemazaleen artean. Ez alferrik da Juanma Bajo Ulloaren ama, familiako buru eta Bajo Ulloatarren Gasteizko Zinema produkzio-etxeko mandataria, berak esan ohi duenez. Berak zuzentzen ditu banketxeekiko eta diru gorabehera denak. Andrezko bakana, gizonak egindako munduan. "Salbuespen" da, baietzatu duenez. Benetako pertsonaia eta, batik bat, ama. Juanmaren artistikotasunaren zerbitzura jarri zuen amaren maitasun hori sasoi batean, eta horretan segitzen du. Amaren maitasunak agintzen du Reme baitan. Ez da beste sekreturik.

Reme Ulloa

Ama eta mandataria

Juanma Bajo Ulloa esan eta erraza hari titulua ezartzen: zinema zuzendaria da. Aldiz, Reme Ulloa esan, eta askok ez lukete jakingo zuri titulua ezartzen...

Bada, Reme Ulloa Juanmaren ama da. Bizitza osoa semei begira eman duen pertsona. Tirtiria, oso. Batere protagonismo gogorik gabe, semeak zoriontsu izatea beste asmorik izan ez duena —eta ez dakit behin ere lortuko dudana, oso zaila dago eta, baina tira!—, eta, nolabait, egiten ari dena ontzat ematen duen emakumea. Asko kostatu zait hori. Hogeita bi urte egin nituen nire

MIEL A.
ELUSTONDO
Argazkiak: Zaldi Ero

semeen aitarekin ezkondu. Gero, 1986an, harengandik dibortziatu eta zerotik hasi behar izan genuen. Oso janda daukat hori, gaur egun. Nik uste ama gehienak, salbuespenak salbuespen, ni bezain porrokatutik saiatzen direla seme-alaben alde. Jainkoak eman zidan argitasun gutxiaskoa horren alde jarri dut.

Ama, beraz. Horixe, hitz batean, eta batez ere: ama.

Horixe: ama, batez ere. Noski baino noskiago! Ama.

«Lan sinestea

Eduardok ahal duena egiten du, baita idatzi ere. Zaharrena, berriz, Abel, informatikari da eta horretan ari da lanean oraintxe. Zinematik diru askorik ez datorrenez, beste non edo nondik ere saiatu egin behar!

Zinematik diru askorik ez datorrela? Besterik uste nizun...

Askok hots egiten dute, "egingo al didazu halako lana?". Hots egiten dizuten askok, ordea, adiskide edo ezagun dituzulako hots egiten dizute, sos batzuk aurreztuko dituztelakoan. Lan egiten duenak, berriz, dirua behar duelako egiten du, eta kinka horretan bizi gara beti, arnasa lasai hartu ezinik.

25 urte dira zinemagintzan hasi zinetenetik... Nola izan zen hasiera hura?

82-83a edo izango zen. Foto denda genuen etxean eta, hori dela eta, hiru semeek ere erraztasun handia izan dute beti kamerak hartu eta erabiltzeko. Baina Juanma izango zen zaletuena, edo nabarmenena.

"Nabarmenena"...

Ordurako bere-bere ideiak zituen. Niri asko gustatzen zitzaidan zinema, oso zalea nintzen. Baita fotografia zalea ere, gaztetatik. Juanma, berriz, 12 bat urte zituela hasi zen super 8ko kamera hartu eta lehenengo lanak egiten. Juanma zen tirtiriena, zaleena, kezka handiena zuena. Garai hartan, *Izarretako Gerra* ikusi zuen, ikaragarri gustatu zitzaion, eta handik lasterrera gidoi bat egiten hasi zen. Horrela hasi zen dena. Berehala, fundamentu handiagoko lanak egiten hasi zen: laburmetraiak. *Cruzar la puerta* izan zen lehenengoa, oker ez banago, 1984an. Ondoren, *A quien puede interesar*, *Calor*, *Cien aviones de papel*, *El reino de Victor*, *Akixo*... Ordurako, egoera bihurtzen hasita zen gure etxean. Nire semen aita zinema-kontu haiek txorakeria zirela esaten hasi zen, ez zuela merezi, denbora galtzea besterik ez zela...

Eta zuk? Zer esaten zuen "amak"?

Ni ez nintzen iritzi berekoa. Ez dut esango amets egiten nuenik, baina iruditzen zitzaidan Juanmak egiten zuen lanak balioa zuela.

Nortasun agiria

Remedios Ulloa (Jimena, Jaen, 1943). Hantxe bizi izan zen bederatzirte arte. Handik, Donostiara. Hamahiru urte zituela hasi zen lanean, jostun. Hemeretzi urtetan, ezkondu, eta Gasteiza. Etxekoan dre eta beraien fotografia dendan egin zuen lan, erabat zinemari ekin zioten arte, 1986 inguruan. Bajo Ulloatarren Gasteizko Zinema produkzio-etxeko mandatarari kargua du. Hamaika lan egin behar izaten du. Ez du berehalakoan estresak joko, ez du eta astirik. Ezta bere buruari eskaintzeko denbora ere. Mandatarari karguaz eta zinemaz jardun dugu, baina, horrez gain, etxepeko -komunitateko- behin betiko administrari da; eta, horrez gain, berogailuaren administrari, "norbaitek egin behar du eta!"; eta, horrez gain, lau pertsona gobernatzen ditu etxean, hiru semeak eta bere gizonezkoa; horrez gain, etxeko lanak; horrez gain... "Astirik ez neure buruari opa izateko! Baina ispilu aurrean jarri eta erraz apaintzen dut neure burua". Horrez gain, benetako gidoia egiteko gaia. Hurregi du, ordea, Juanma Bajo Ulloak: hurregi, garbi ikusteko.

Amaren maitasunak jarri zintuen, beraz, Juanman alde eta haren ondoan...

Amaren maitasuna. 1986an, bide berria egin behar eta "hemendik jo behar dugu!", esan zuten nire semeek, eta handik jo nuen nik ere, beraiekin batera. "Nor izango da buru, nork egingo ditu zuzendari-lanak?" izan zen hurrengo galdera. Sasoi hartan Juanma oso gaztea zenez, neuk hartu nuen zuzendaritza. Agerian, Juanma dugu taldeko buru, bera da artista, baina ondoan ditu bi anaiak, Eduardo eta Abel.

duina egin dugula a dugun poz bakarra»

Hasieran, igoal esango nion Juanmari: "Tira, zera esan du aitak, hau eta hura...". Aldi berean, ordea, ez nion semeari bidea galarazi nahi. Eta hori dela eta ez dela, etxeko giroa txartu egin zen gu ezkontideon artean. 86an, *Cien aviones de papel* eginda ordurako, banandu egin ginen senar-emazteak. *El reino de Victor* 1989an bukatu zuen, eta ordurako segitu beste erremediorik ez zuen izan Juanmak, egiten zituen lanek diru etekin handia zekarkioten eta. Alegia, zera esan nahi dut, sari asko ematen zizkietela. Batean aurkeztu eta hogeita mila duro; bestean, eta berrehun. Zeretik hasi behar izan genuenez gero, dirua biltzeko modua zen lanak sariketetan aurkeztea: poltsa osatzeko era. Ni jostun nintzen eta, nik zuri eta zuk niri, bata besteari laguntzeko modua egin genuen.

Artista zen, ezpaletik...

Bai horixe. Ez izan dudarik! Bazen zinema-kritikari bat, donostiarra, gogoan dudana. Juanmak *Cien aviones de papel* egin zuenean, sari mordoa jaso zuen: zirenak eta ez zirenak eman zizkieten. Gasteizen ere jaso zuen saririk eta, behin, Cancellor Ayala egin zen afari batean, zera esan zidan kritikari hark: "Orain bai! Laburmetraia mundua erraza da. Hemen irabaztea, honenbestean! Komeriak gero datoz, profesionalen artean lehiatu behar izaten denean". Jakina, horixe gertatua zitzaion berari! Ez zait bizian ahantziko. Beste gizonezko bat nuen alboan, Radio Vitoriakoa, eta honek bestela esan zidan: "Hara beste! Gerokoak gero! Gero ezin badu, zer egingo diogu bada!". Harrezkero, *Akixo* egin zuen. Hamaika sari jaso zuen. Hurrena, *El reino de Victor*. Goya saria. Handik atzera, arrakasta, profe-

kulturagenda

Azaroaren 22tik abenduaren 5era

Urdaneta kalea, 9 | 20006 donostia

Areto Nagusia. 19:30 Erakusketak

Antzinari
buruzko XII.
Jardunaldiak

Ganbara
Urriak 20-urtarrilak 7
Jon Zabaleta.
Manuel. Memoria

Azaroak 28
La Ira de Aquiles
Emilio Crespo

Erakustaretoa
Urriak 27-urtarrilak 7
Raul Urrutikoetxea. Joan etorria
Rosa Brun

Azaroak 29
Penélope / Ulises
Susana Reboreda

Azaroak 30
La irascible
y sin-amor Electra
Carmen Morenilla

Gandiaga Topagunea,
Arantzazuko Santutegia,
Erakusketa
Abenduaren 11 arte
Manuel Lasarte:
bizitza eta sorkuntza
(asteburu eta jaiegunetan zabalik)

Rosa Brun

arteleku

www.arteleku.net

Musika Sorkuntza
Esperimentalei
Buruzko Jardunaldiak

www.uncommonsounds.org
www.arteleku.net

Arteleku azaroaren 18tik 23ra.

Azaroak 21, 22, 23 mintegia: Julien Ottavi
Multimedia eta web-irratia software
askea eta GNU/Linux erabiliz"

Azaroak 22. 20:00. Live:
AUDIOLAB & APO33
ARTELEKU eta AIX hiriko arte
zentruaren bitarteko kontzertua,
zuzenean Artelekun, online Aixen.

"Amerikarrak, aaa!"

"Behin baino gehiagotan esan izan diot Juanmari. *Cien aviones de papel* Super 8an egin zuen. Orain ez dakit zer harrera izango zuen, urak joan dira eta, baina nik uste orduan ikusleak oso gustura hartuko zuela benetako film formatuan. Garai hartan Juanma gazte zen, oso, baina ideia bikaina izan zuen. Gainerakoan, nik ikusitako filmen gainean zer esango dizut, bada! Gaztetan ikusi eta zirragarriak iruditzen zitzaizkidan asko eta asko! Orain atzera berriz ikusi eta ez zait iruditzen hain eder direnik. Orain akatsak topatzen dizkiet. Garai batean bai, 'Amerikarrak, aaa!, haiek bai!'. Gaur egun..."

sionala, behintzat. Ekonomikoa ez da eta hain bestekoa izan behin ere. Hori da kontua.

Nahiko kasu berezia da zuena: Juanma da buru, zeuk esan duzu, baina familia osoaren babes, laguntasun eta lankidetzat du. Zein da zure lana? Juanma da zuzendari, dudarik gabe. Baina gidoia egiten ari dela, ez aholkurik, baina informazioa bai, eskatuko dit. Galderak eta. Gidoi bat egiten ari bada, igoal, eta mutiko bat, honen arrea, eta haurdun dagoen ama ageri badira, galdetuko dit adibidez: "Ama, eta nola izaten da...?". Horren gainean berak baino eskarmen handiagoa dut nik, eta galdetzen badit, ahal dudana beste laguntzen diot. Batetik, ondoan nauka momentu horietan. Bestetik, halako jaial-

ditan film bat aurkeztea erabakitzen duela? Dirua behar izaten da filmaren kopiak eta beste egiteko. Dirua nondik? Banketxeetatik. Nork eskatu? Neuk, bankuek ni beste inor ez naute ezagutzen eta. Abala? Geure etxebizitza. Huraxe hipoteka! Horrela hasi ginen, adibidez. Gure lanean ez dago beste distirarik. Gero etorri zen taldea osatzea: produktore exekutiboa, argazki zuzendaria, makilatzea... Eta, jakin dezazun, lehenengo filman gurekin lan egin zutenek gurekin egin dute lan haren ondokoetan ere. Bada zer edo zer!

Bertigorik ez al duzu? Alegia, filma egin nahi eta etxea hipotekatu beharra ere...

Bertigoia? Ez dakit bertigoia zer den ere!

"Ez dute Juanma ulertzen. Ez dira konturatzen independentzia duela bertuterik handiena. Batzuen iritziko txoropittoa izango da. Eta baliteke. Ez da munduko mutikorik onena, bere ama naiz eta badakit"

Beldurtzeko gaitasuna galdua ote duzu?

Hara, karakter gogorra daukat. Alegia, hizketan

ari eta bero samarra naiz: oldarkorra, nahi baduzu. Inori aurre egin behar, ordea, eta onez onean saiatzen naiz, gozo antzean, baita lepa-zintzurretik gora eginda naukatenean ere. Zer gertatzen da orduan? Ez dagoela oker handiagorik, xemeikorik ez izan eta zure kontuak gaizki irtetea baino. Seme bat hiltzea, edo aberiaren bat gertatzea, horixe oker handiagoa, baina, bestela? Adibide hori jarri dizut, ze nire Juanma beti dabil errepidean. Askotan esaten diot neure buruari: "Egunen batean, hots egingo didate, esanez: 'zure semea...'", zeren, istripu bat baino gehiago izan dituzte, baina orain arte onik irten dugu. Hortaz, semeren bati oker handiren bat gertatzea izango litzateke txarrena. Gainerakoa, era guztietako arazoak izan ditugu. Nik, behintzat, problema latzak izan ditut, eta aurre egin behar izan diet denei. Eta beti irten naiz onik. Baina boterea zuen jendea ere fortunatu zaigu bidean, eta ez digute erantzun, ez digute ordaindu zor zigutena.

Airbagi buruz ari zara, ala?

Bai. Gure hondamena izan zen hori. Epaitegira jo eta epaileak ere errazena egin zuen: dena irakurtzeko lana hartu ez zuela eta beste aldeari eman arrazoiak! Guk kontratua genuen sinatua, filmaren etekinetan —handiak, bere garaian—, guk ere parte izateko. Eta dirurik ez duela eragin diote! Hortaz, zer okerragorik galdetu didazu...

Horiek denak pasa eta zer egin?

Eta zer egin behar dugu? Lanean segil! Oraingo filmarekin, *Fragile*-kin, lau bat urte egin ditugu hara eta hona. Ni, bestalde, taldeko mandataria naiz: "Ama, halako eramane behar da!". "Ondo da, eramango dut!". "Ama, halako egin behar da!". "Egingo dut niki!". Mandataria. Azken filma dela eta, haren izenburua, *Fragil*, erregistratu egin behar genuela. Joan naiz eta, oso hitz arrunta zela eta ez zegoela erregistratzerik. Batean joan, bestean etorri, zoratu ez nintzenean! Azkenean, baietz, baze-goela erregistratzerik. Bada, orduan pikutara! Ez genuen erregistratu nahi izan! Hamaika horrelako!

Zenbateraino egin dizue kalte jarra horrek?

Ez dakit zenbateraino, baina jakina da kalte egin digula, kalte egin diola Juanmari. Ez dute Juanma ulertzen. Ez dira konturatzen independentzia duela bertuterik handiena, inork bera erabil dezan ez du nahi eta ez dio inori uzten.

Irakaspenak

"Egia da *Fragil* filmarekin esperantza handiagoak geneuzkala: uste genuen ikusleak kalitatezko lana ikusteko gogoia izango zuela, baina, nonbait, gazteei begirakoa da, batik bat, zinema. Ondo pasa eta barre algarabatuk egin beste helbururik ez dute, nonbait, eta efektu berezietan mozkortu! Nik uste dut hemendik atzera askoz gehiago pentsatu beharko dugula zertan eta nola gastatu dirua, zeren bateko digitalizazioa eta besteko pirateria, nahiko lan badugu".

Berezko balioak ditu, naturalak. Ez dakit nola esan ere. Batzuen iritziko txoropittoa izango da. Eta baliteke. Ez da munduko mutikorik onena, bere ama naiz eta badakit. Niri ere egiten dit errieta. Baina, errieta egiten didanean, utzi egiten diot esaten. Handik pixka batera, esan egiten diot: "Juanma, hau eta hau esan duzu, baina zera jakin behar duzu...". Eta irentsi behar izaten du hark ere. Nik ulertzen dut haren errieta hotsa, gainezka egiten du eta. Hamaika tokatu zaio!

Azken filmak ere badu soka...

Fragil bederatzi hilabete egin zen muntatze-laborategian, oker muntatzen zuten eta. Erreko ez zara, bada! Dirurik ere ez genuen eta! Zeu ere erreko zinateke! Hondamena zen guretzat! Gero, azkenean, filma hartu, banatzaileari eman, eta ez duela telebistan jartzen! Hurrena, berriz, ministerioan fakturazioa aurkeztu genuenean, auditoria eta guzti, banatzaileak aurrea hartu zigula jakin genuen, kopien gastuen faktura bertan sartu duela, nahiz eta hori guk pagatu behar genuen, gure gastuetakoa zen. Berdin publizitateari dagokionez. Gure gastu zirenak, beraien fakturan sartu zituzten, dirulaguntza beraiek jasotzeko! Gureak diren 50 milioiko gastuak aurkeztu dituzte, beraiek 30.000 euro lortzeko! Hortik atera kontuak nola gabiltzan!

"*Suskararen Egun*"-ik
beharko ez dugun egunaren alde

Euskara
Batzordea

Zer onik jasotzen duzue saltsa honetatik, hortaz? Zein poz?

Poz bakarra, lan duina egin dugula sinestea. Batetik, bihotzez egin dugu lan; bestetik, Juanmak egin nahi izan duena egin dugu.

25 urte baino gehiago ari zarete horretan.

Eta hamahiru lan baino gehiago, lanak gureak dira eta! Horrek ere zer edo zer balio du. Eman dezagun, nekazariak: bizi guztia ari dira lanean eta ez dute etxea eta soroa besterik. Urtero, garia eta patata ereiten. Euritea datorrela, eta kitto! Eta, hala ere, hurrengo urtean berriz. Ez dute handik irteko asmorik, bi sos ez izanda ere. Berdin ari gara gu, lanean.

Zinemak baserriak baino glamour handiago du, ordea.

Guk ez diogu glamourrari batere opa! Begira Juanmari, ea noiz joan den ospakizunen batera. Bere lagunak egiten dituzten festetara ere ez da eta joaten! Sikiera, esango balute: "Ez dik ezer egiten eta, gainera, esatarik festa zabilek!". Baina hori ere ezin esan! Hainbat jaialditara hots egiten diote, epaimahaiko

Goya, sonbreirua esekitzeko

"Atzera begirakoa egin eta esaten diozu zeure buruari: 'Okerrik egin al dugu? Bai, egin dugu'.

Juanma bere izenaz ez baliatzea, adibidez, okerra da. Baina berak ez du nahi. Eta aurrera! Zenbait jendek uste du Juanma hantustea dela, baina ez da horrelakorik. Bere izenaz ez baliatzeak, adibidez, duintasun handia ematen dio Juanmari. Beste askok zeharo bestela jokutzen dute. Jasotzen dute Goya saria eta uste dute Jainko eta Andre Maria direla, biak batera. Lau ditu Juanmak, lau Goya, eta sonbreirua esekitzeko dauzka. Horrelakoxea da Juanma".

izan dadin. Berak ezetz esaten du beti, ez dela nor besteren lana juzgatzeko. Bartzelonako pornografia jaialdira joango da, ohorezko presidente egin dute eta; saria emango du eta gainerakoan ez da azaldu ere egingo! Non da, hortaz, Juanmaren harropuzkeria? Ez dakit bada, nik!

Zer behar da film ona egiteko?

Film ona egiteko? Kasu! Bi gauza dira: film ona eta takila ona. Zertaz ari gara?

Film ona.

Lehenengo, planoak grabatzen jakin behar da: kamera non jarri zuzen erabaki eta aktore-aktoretasak zuk erakutsi nahi duzuna esaten ari diren momentua grabatu. Hortik dator film ona. Besterik da film horrek gero onarpen handia izatea ikusleen artean. Guk, adibidez, eskutitz zoragarriak jaso ditugu *Fragil* filma dela eta. Ama batek bidali zigun bat, esate baterako, esanez hamar urteko alabari kontatu ziola, oherakoan. Kontatzen ari zela eta txundituta zeudela, biak, ama-alabak. Ezin sinetsi zuela geltokiko eszena. Horren eszena gogorra, polita, eta hainbeste sufri-mendurekin.

Errekonozimendu horixe, beraz: ama baten eskutitza.

Bai. Horrelakoak ditugu sari. *Fragil* egin eta Gasteizko banketxeetako, gizarte segurantzako eta beste zenbait erakundetako laguntzailerentzako proiektzioa egin genuen. Asko laguntzen didate eta estimatu egin nahi nik! Jakina, badakit zein duten laguntzeko arrazoia: bat eman eta bi kentzen dizkidatelako, baina dena dela, asko laguntzen didate. Filma ikusi, bukatu, tabernatik tabernara hasi zer edo zer hartzen eta, goizeko ordu biak eta erdietan, haiek, artean, filmaren gainean hizketan! Hori handia da, gero! Filma ikusi eta haren gustua duzu ahoan. Zer besterik behar duzu? Horixe da Juanmaren zinemagintza. ■

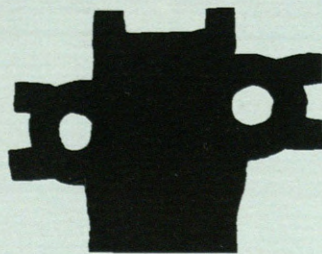
Bertsoa

DOINUA:
ERREGUETAN

Zer poz duzuen galdetu eta lanak pozten omen zaitu, lan duinaren harrotasunak hortan jarraitzeko gaitu. Beraz egina eginda dago, eta egiten jarraitu duintasunak, jan ezta ere, barrua asetzen baitu.

Aitor Mendiluze

Argitalpen honen edizioan lankide:

gizarte ekintza

EAE-ANV batailoien ekitaldia. Eskuinetik hasita, lehenengoa Gabriel Goitia da. Ukabila altxatuta duena berriz Luis Ruiz de Agirre.

EAE-ANV

Abertzaletasun ezkertiarren sorrera

Politikaz ari garenean, oso ohikoa dugu entzutea bat gehi bat ez direla beti bi. Alderdiek edo korrante politikoek bat egindakoan, erakundeak sendotu beharrean, sarritan puskatu edo ahuldu egiten direlako. 1930eko azaroaren 30ean, orain dela 75 urte, hain zuzen ere antzeko zerbait suertatu zen EAJ-PNVko Comunion Nacionalista Vasca (CNV) eta Aberri deiturikoek Bergaran eginiko asanblada ospetsuan bat egin zutenean. Izan ere bi horien arteko berbatuketa egiten zen egunetan, Euzko Abertzale Ekintzak (EAE-ANV) egindako hausturatik beste alderdi politiko berri bat sortu zen. Hori dela medio, ideologia abertzalea gaurkotzeko izandako aurreko saio apalekin alderatuta, lehen aldiz, ezkerretik egindako zatiketa arrakastatsua gauzatu zen.

ABAGUNEA ZEHATZ BEZAIN erabakiorra zen. 1930eko urte aldakorrena hain zuzen ere. Primo de Riveraren Diktadura amaitu bezain laster, Estatu osoan barrena indar politiko guztiak hasi ziren prestatzen etor zitekeen aldaketa politikoari aurre egiteko. Estatu mailan eginda-

JOSU CHUECA

ko hainbat ekimenen artean, Donostian abuztuak 17an burutu zuten hitzarmena mugarri izan zen, erregimen berriaren ezaugarri pare bat nabarmendu zituelako. Alde batetik, bertan elkartutakoek funtsezko aldaketa bultzatu nahi zituelako: erregimen mota aldatzea, Erre-

publikak monarkia orkezkatzeari, alegia. Bestetik, alderdi katalanek jarritako baldintza: mutazio politikoa gauzatutakoan, Kataluniak Autonomia Estatutua izatea.

Jardun politikoa horrelako osagai berriekin indartzen ari zen garaietan, euskal eremu nazionalistan, 1921az geroztik indarrean zegoen EAJ-PNVren eta CNVren arteko zatiketari bukaera eman nahi zioten batzuek eta besteek. Izan ere 1930eko hasieran bi alderdi horiek berriz batzeko prozesuari ekin zioten. Hainbat ekimenen bitartez, urte osoan aritu ziren bategite horren oinarri politiko-ideologikoak eztabaidatzen. Hori zela medio, Comunión Nacionalista Vascaren baitan, bereziki, korronte bat azaldu zen euskal nazionalismoak zituen hainbat ezaugarri kolokan jartzen zituen: hots, konfesionaltasuna, Errepublikarekiko eta indar politiko ezkertiarrekin egin beharreko aliantzen politikari buruzko indefinizioa. Beste hainbat arazo, Euskadik izan beharko zuen barne egituraketa, euskararen inguruko arautegi sabinianoaren aurkako jarrera, prentsaren kudeaketa... azaldu ziren arren, lehen aipaturikoak izan ziren eztabaidaren ardatz nagusiak.

Anacleto Ortueta, Jose Ignacio Arana, Luis Urrengoetxea, Luis Areitioaurtena eta beste hainbaten arabera, euskal nazionalismoak bere ideologia berritzeaz gain, beste ikusmira politiko zabalagoak, batik bat ezkertiarrei zuzenduak abiatu behar zituen egoera politiko berriaren atarian. Planteamendu horiekin bat egin zuten Bergarako Asanbladaren aurreko hilabeteetan abertzale ugari, baina behin betiko bilkura hori burutu zenean, "Jaungoikoa eta Lagi Zaharra"ren doktrina nagusitu zen. Manuel Arantzadi bezalako jeltxer historikoei atzera egiten zuten legez, "Aberri"tik zetozen Manu Egileor, Keperin Jemein edo "Juventud Vasca"tik etorritako Jose Antonio Agirre ezagunak eutsi zioten betiko lelo jeltzaleari, Sabino Aranaren garaietatik aldatu gabe irauteen zuen horri. "Gu geunden tokian gaude" aldarrikatuz, alderdiaren izaera konfesionalari eta jatorrizko izenari –EAJ-PNV delakoari– helduta bizkarra ematen zioten zetorren aro errepublikano eta laikoari. Hori dela medio, eztabaida horretan azaldu zen sektore ez tradizional eta liberalak, Bergarako asanbladan galtzaile atera zelako, han bertan jakinarazi zuen alderdi berri bat sortuko zuela.

San Andresgo Manifestua

Aipatutako biltzarra amaitu ondorengo egunetan, alderdi berriaren behin-behineko batzordea aurkezteaz gain, bere aurkezpen manifestua prestatu zuten. Bixikeriak bixikeria, akonfesionaltasuna aldarrikatzen zutenak, bere lehen aldarri hori kaleratu zutenean, saindu batez baliatu ziren data zehazteko, testu bukaeran, honako hau eza-

José Olivares, Luis Urrengoetxea, Jose Ignacio Arana eta Gonzalo Nardiz, lehen Euzko Jaurilaritzako EAE-ANVko sailburua.

riz: "Bilbon, 1930eko Ander deunaren egunetan". Orduz geroztik ez da harritzekoa San Andresgo manifestua bezala ezagutzea.

Estraineko testu horretan, CNV eta EAJ-PNVk egindako batuketa antzutzat jotzen zuten, mende hasierako ildo eta kontzepzioen gainean burutu zutelako. Bide batez, alderdi horiek batzeko bidean, geroxeago ANVren baitan egituratuko zirenen aurrean izandako ulertezintasunak behartzen zituen sektore horiek erakunde berrian aritzeko. Oinarri ideologikoa Euskal Herriaren nortasun nazionala baieztatzea izanzen zen. Hori lortzeko Euskadi mailan eta baita Espainian ere hainbat puntu azaltzen zituen: Euskal eremuari zegokionez, euskal hizkuntza berreraiki eta zabaldu ez ezik, euskal nazionalitatearen gainontzeko ezaugarriak ere –kultura bereziki– sustatu beharra zegoela zioten. Politikoki, euskal lurraldeetan agintzen zuten instituzioek anaia-arrebak bailiran aritu behar zutela, mankomunitateak martxan jarritz. Era berean, giza mailan, lana eta kapitalaren arteko harremanak eta lurjabearen arazoak konpontzen saiatu behar zutela. Helburu horiez gain, azpimarratzen zuten Euskal Herriaren eskubideak berreskuratzeko gertu zeuden erakunde guztiekin lan egiteko prest zeudela. Ildo hori zabalduz, gertu zeuden ANVkoak Espainiako alderdiekin jarduteko baldin eta, kolektibitate nazionalak lortzeko zituzten eskubideak onartzeko ados bazeuden. Hainbat puntutan, –gizartearen auzia, laikotasuna, errepublikazaletasuna– manifestu horrek azaldu zituen gabeziek alderdi berria erren utzi zutela zirudien; baina hurrengo hilabeteetan, aukera izan zuten hutsune horiek ederki betetzeko.

EAE-ANVrekin lerrokatu zirenak

Eginkizun hori zutenak manifestuaren sinatzaileak –Luis Urrengoetxea, Anacleto Ortueta, Julian Arrien, Jose Ignacio Arana, Jose Ramon Basterra eta abar– eta alderdi berriko ekintzaileak ziren. Horieta gehienak Comunión Nacionalista Vasca delakotik zetozen. Nazionalista liberalak baziren ere, zaila da ezkertiarizat jotzea. Soziologikoki ere, gehien-gehienak lanbide liberekoak genituen eta erreforma sozialen aldekoak baziren ere, oso urrun zuten iraultzaren aldeko planteamendu oro. "Aberri"tik ere hainbat militante EAE-ANVrekin bat egin zuen baina CNVtik etorritakoak baino askoz gutxiago izan ziren. Alderdia osatzeko hirugarren multzoa, lehen jardun politikoa Acción Vascaren bitartez burutu beharko zutenak izan ziren. Horien artean bi azpitalde nabarmendu zitezkeen: Batetik, Madrilgo unibertsitatean ikasten ari ziren Pello Irujo edo Luis Eleizalde bezalako gazte abertzaleek osatzen zutena. Horiek "Eusko

Ezkerrean, Gonzalo Nardiz beste buruzagi nazionalistekin erbestera joan aurretik. Argazkia 1937koa da, eta Nardiz alkondara zuriarekin eta gorbatarekin ageri da zutik. Eskuinean, Pello Irujo Iruñeko espetxean: 1936an atxilotu zuten eta heriotz zigorra ezarri.

Ikasbatza" elkartearen bitartez hurbildu ziren EAE-ANVra, alderdi hau sortzear zegoenean, eztabaidetan parte hartuz. Bestetik, Diktadura Primorriveristan eta Errepublikako hasieran nabarmendu ziren hainbat intelektual, Justo Garate, Ramon Berraondo, Julian Gimón edo Jose Olivares "Tellagorri" bezalakoak, esate baterako.

Euzko Abertzale Ekintzaren bide malkartsua

Garapen zaila izan zuen EAE-ANVn hain aldekoa zirudien aro errepublikanoan. Berez, 1931ko apirilaz geroztik eratu zen estatu laiko eta ezkertiarrean, euskal nazionalismoaren eremuan, jeltokideak nagusi suertatu ziren Euskal Herri osoan, EAE-ANVren kalterako. 1931ko apirilaren 12ko hauteskundeetan, koalizio errepublikano sozialistarekin joan zirelako, emaitza nahiko onak lortu zituzten. Bizkaian, adibidez, 21 udaletan zinegotziak erdietsi zituzten. Horien artean Bilbokoak eta Barakaldokoak nabarmendu ziren. Hiriburuan zazpi eserleku eskuratu zituzten, haien artean EAE-ANVren buruzagiak ziren Tomas Bilbao, Jose Domingo Arana edo Nikola Madariaga zeudelarik. Ezkerraldeko hirian, alkatetza Miguel Abasoloren eskutik lortu zuten EAE-ANVkoek. Lorpen horiek borobildu zituzten, urte horretan

Tierra Vascaren lehen alea.

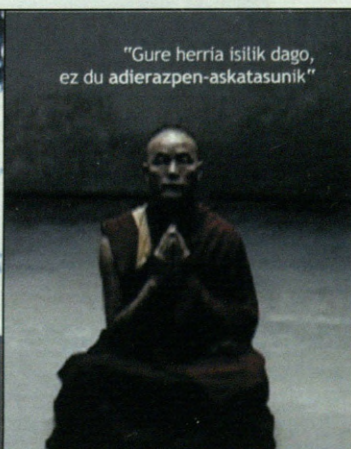
ko maiatzaren 31n, beste zenbait herri bizkaitarren alkatetzak —Arrigorriaga, Gorliz, Murela-ga...— eskuratu zituztenean.

Dena den, udal bozketa horietan izandako arrakasta ez zen errepikatu bi hilabete berandua-go burutu ziren hauteskunde orokorretan. Euzko Abertzale Ekintzak, koalizio errepublikar-sozialistatik kanpo aurkeztu zelako, oso emaitza kaskarrak izan zituen. Bizkaian, hau da ezerrera sendoena zuen lurraldean, botoen %5era ez zen iritsi, elkargo handia-goen babesik gabe ez zuela hautesleria handirik nabarmenduz. Alderdi ezkertiarrek lehen biurteko errepublikanoan izan zituzten desberdintasunak eta Euskal Autonomia Estatutuarekiko izan zuten jarrera makala zirela medio, 1933ko hauteskundeetan EAE-ANVn EAJrengana hurbildu nahi izan zuen, baina arrakastarik gabe. 1936koetan berriz, Frente Popularrarekin bat egin zuen, baina inolako eserlekurik erdietsi gabe.

Azken aro errepublikano horretan, ezkerre-rra jo zuten EAE-ANVkoek oso nabarmen; 1936ko ekainaren 28an egindako biltzarrean, programa politiko sozialista eta independentista onartu zuten. Horrekin 1934ko urriaz geroztik zetorren erradikalizazio prozesua sakondu egin zuten Jose Olivares "Tellagorri", Gabriel Goitia eta Luis Areitioaurtena bezalako buruzagiek,

"Gure herriari bake eskubidea ukatzen zaio"

"Gure herria isilik dago, ez du adierazpen-askatasunik"

Errespetatu ditzagun pertsona eta herri guztien eskubideak, eta erabil dezagun

gure hizkuntzan bizitzeko eskubidea

EAE-ANVren sektorerik ezkertiarrena osatzen zutenek, alegia. San Andresgo Manifestua bertan behera uzteaz gain, kapitalismoaren aurkako programa onartu zuten Bilbon bildutakoek. Jakina, alderdikide horiek ez zuten aukerarik izan eginkizun ezkertiar hori martxan jartzeko, 1936ko Gerra berehala hasi zelako. Bai, ordea, hainbeste defendatzen zuten Euskal Herriaren eskubideen berreskurapen osoaren alde zeuden alderdiekiko elkarlana abiatzeko. Izan ere, EAE-ANVkoak, Gonzalo Nardizen bitartez edo Jose Imazi esker, Bizkaiko Defentsa Batzordean eta Donostiakoan aritu ziren. Nardiz, Eusko Jaurlaritza osatu zenean, Nekazaritza kontseilari bilakatu zen, eta karguan jarraitu zuen Gerra osoan zehar eta baita erbestean ere, Eusko Jaurlaritza

Ezkerreko argazkian Luis Ruiz de Aguirre (Sancho de Beurko) ageri da 6. batailoiko kapitain zenean. Ezkerretik hasita bigarrena da. Eskuineko irudian, "Euzko Indarra" batailoiko kideak.

desegin zen arte. Era berean aipatzekoa da aeneuetarra izan zen Tomas Bilbao, Negrinek gidatzen zuen gobernu errepublikanoan ministro izan zela, 1938ko abuztutik gerra amaitu bitarte. Hala eta guztiz ere, izen ospetsu horien gainetik, ez bairik gabe, EAE-ANVren ekarpen esanguratsuena, martxan jarri zituen gudari batailoiak izan ziren. Beste alderdiekin gertatu zen legez, Gerrarekin batera puztu egin baitziren Accion Vascaren lerroak gudari andana hornitzeko. Ezkerra eta nazionalismoa uztartu nahian zebiltzan gazte askok bat egin zuten "Olabarri", "Euzko Indarra", "Askatasuna" eta "EAE-ANV" batailoiekin, Tomas Etxabe, Gabriel Goitia, Bernabe Orbegoza "Otarbe", Luis Ruiz de Agirre "Sancho de Beurko", eta beste aeneuvis-
ten agindutara.

Baina Gerrak lagundu zuen hazkunde hori, Gerraren ondorioz ere hustu egin zen. Gudan bertan hildakoez gain, fusilamenduak, erbesteratzeak... diktadura frankista luzeak indargetu egin zuen nazionalismo ezkertiarren adar gazte hori. Ahuleziak ahulezia, urruneko erbestetik, Buenos Airesetik, Jose Olivares Larrondok eta Pello Irujok martxan jarri zuten *Tierra Vasca*: EAE-ANVren egunkariaren lekukoa hartu zuen hilabetekaria indar handiz piztu zen. Itsasoz bestaldeko deserrian bazeuden ere, burua eta bihotza Euskal Herrian izan zuten beti Algortakoak eta Lizarrakoak *Tierra Vasca* egiterakoan. Bide batez, oso esku zabalez aritu zirelako, EAE-ANVren aldizkari hori, euskal abertzale eta ezkertiar guztien bozeramaile bilakatu zen; berriro ere, beraien sorrerako manifestua aldarrikatzen zuen, Euskal Herriaren eskubideen berreskurapen osoaren alde zeuden alderdi guztien elkarlana egiaztatuz. Argentinatik bazen ere, politika

erakusleihoa

Egin zaitez harpidedun:

© 943 371 545

harpide@argia.com

www.argia.com

ARGIA

Arisko Urmeneta

« EUSKARAREN NORMALKUNTZA-
REN BIDEAN, EGON,
BAGAude »

Onintza Lasan

EGON "LEKVAREN GAINEAN IZAN, IRAUN."

ZERA... ETA LUZAZ
EGON behar al duGU
ORAINDIK... ?

Gorka Urkizku

MUSIKARIA

Musikaz bizi

Urte lanpetua daramat. Idazki hau garaiz entregatzera iritsiko naizen ere ez dakit, hain nabil lanez lepo. Hamabi kantuk lan handia eman dezakete. Baina merezi du. Aurtan erabaki dugu taldean musikari emanak bizitzea. Ez da erabaki erraza, baina inork ez zuen esan hala izango zenik. Profesional bihurtu gara: a ze hitz itsusia! Ikara ere ematen du, hitz potoloegia: profesionaltasuna. Musikaren munduan gaizki ikusia ere badago, ez jakin zergatik. Konplexu kontua dela esango nuke, nola gurea hala entzulegoarena. Agian profesionaltasuna profesionalkeriarekin nahasita, baliteke.

Musikaren inguruan jende asko bizi da. Oholtzara igo gabe, industria txiki honen jiran mugitzen direnak dira. Denetatik ikusiak dauzkatzat: entsaio lokalak ireki dituztenak, musika irakasleak, disketxeetako langileak, managerrak, jaialdiak antolatuzera sartuak, soinu-ekipoetan hasitako asko, argi eta soinu teknikariak, grabaketa estudio jabeak, eszenatoki erregidoreak, road-managerrak, baklinerrak, merchandisinga ustiatzera dedikatu direnak, jantzi-denda ireki dutenak edota disko saltzaileak, ekipo zein instrumentuen alokatzaileak, furgoneta gidariak, loutierrak, ekoizleak, kultura promotoreak, musika-kazetariak, kritikoak, irrati esatariak, bideogileak, editoreak... zerrenda amaigabea osatu arte. Musika sorkuntzaren periferian mugitzen den jendilajea. Hauetariko langile asko —denak ez— ezinbestekoak zaizkio jotzeko orduan taula gainera igo-tzen denari. Isilean edo nabarmenago, musikaren inguruko zirkoaren motore dira. Gehienak ere estipulatu gabeak dira, esan nahi da beste edonolako lanetan izan genitzakeen eskubide eta betebeharrak ez direla argi geratzen ofizialki edo paperei dagokienez. Administrazioari ere zail egiten zaio ulertzea musikatik bizitzen —jaten— saiatze hori. Agian horrengatik udaletxeetan musikariak *artistas y toreros* deituriko azpisail zalantzarri eta barrega-

rrian sartzen gaituzte, nola arraio deitu oso argi ez dakizun zera bat bagina lez.

Baina hau guztia ez da "musikaz bizitzea" kontsideratzen; inon izatekotan beste epigrafe batean kokatu beharko genituzke dedikazio hauek. Musika sortu, diskoak kaleratu eta zuzenean jotzeko ziklo osoa bete ondoren nola edo hala aurrera egiteko lain ateratzen duen hori da *musikaz bizi* dena. Hori uste du behintzat gehiengoaren gehiengoak.

Sarritan erraza da barrutik ezagutzen ez dugun ogibideen inguruan sinplifikazio hutsalak jaurtitzea, denoi pasatzen zaigu. Nork ez du txantxarik egin inoiz iturginen ordutegien inguruan, deitu eta hilabetera agertzen direnaren topikoa errepikatuz?

Notarioen lana gertutik ezagutzen ez dugunontzat euren egitekoa ez al da sinadura ziztrin bat bota eta diru mordoa kobratzea besterik? Ziurrenik iturgin edo notario batek topiko horiek berehala utziko lituzke ezerezean, beren egunerokoa entzuteko prest egongo bagina. Bada musikariaren bizitzarekin halako zer edo zer gertatzen delakoa nago. Izan ere, publikoak taulagaineke ordu eta erdia besterik ez du ikusten, eta nekez imajina dezake horren atzean dagoen lana. Mundu hone-tan, gainera, sentimenduak ere jokoan sartzen dira eta batzuek artistak euren bizkarretik bizi direnaren sentsazioa izan ohi dute, ulertzeko zail egiten zaiguna bestalde.

Zorioneko bere afizioa ofizio bihurtzeko aukera duena. Prioridade eta pasio kontua da, eta besterik ezean gure lana duin egiteko saiakera ere bada. Eta zer esango dizuet: gauza ederra da. Musika gabe ezingo nuke bizi eta orain horrek zentzu osoa hartzen du, maite dut dependetzia alu hau.

Nahiz eta ofizialki estipulatua ez egon, oraintxe sentitzen ari naizen zirrara hau bezalaxe: San Franziskoko kaleetan paseatzen eta AEBetan gure lehendabiziko kontzertua emateko bi ordu besterik falta ez direla. ■

Aurtan erabaki dugu taldean

musikari emanak bizitzea.

Ez da erabaki erraza, baina inork ez

zuen esan hala izango zenik.

Profesional bihurtu gara:

a ze hitz itsusia!

Ikara ere ematen du,

hitz potoloegia: profesionaltasuna.

Musikaren munduan gaizki ikusia ere

badago, ez jakin zergatik.

Konplexu kontua dela esango nuke,

nola gurea hala entzulegoarena.

Agian profesionaltasuna

profesionalkeriarekin nahasita,

baliteke

MUNDU GARAIDEAREN HISTORIA

MUNDU GARAIDEAREN HISTORIA

Ekonomia-aldaketak, kapitalismoaren gorakada, burgesia eta proletarioak, liberalismoa eta joera artistiko berriak, zientziaren garapena, mugimendu nazionalak eta liberalak, Alemaniaren inperioaren sorrera, inperio kolonoialen eraketa, Lehen Mundu Gerra, Europaren gainbehera, Errusiako Iraultza, sobietak eta sozialismorako urratsak... dira irakurtzeko aurkituko dituzun zenbait gai liburu honetan.

Gero 1945. urteaz geroztiko nazioarteko harremanak, herrialde garatuen hazkundera eta mundu komunista, deskolonizazioa eta garapen-bideko herrialdeen korapiloak ulertzeko klabeak agertuko dira.

Bukatzeko gaur egungo munduaren arazo eta perspektibak. Aberastasuna eta pobreziaaren kausak, Iparraren eta Hegoaren arteko harremanak, ekosistemen desorekak, Islamaren iratzarraldia, Giza-eskubideak, emakumeen emantzipazioa, Hiesaren pandemia, polo anitzeko mundua, Irailaren 11ren ondorioak... aztertuko dira. Gure mundua ulertzeko eta pentsatzeko oinarritzko gida erakargarria, beraz, zure esku.

GAIK

ARGITALDARIA

UHOLDE UNIBERTSALETIK GAURKO KATASTROFISMORA

KLIMA: HISTORIAREN,
MITOAREN ETA ZIENTZIAREN ARTEAN

UHOLDE UNIBERTSALETIK GAURKO KATASTROFISMORA (Klima: Historiaren, mitoaren eta zientziaren artean)

Klima antzinatetik errenazimentura arte, munduko erdigunea Bagdaden zegoenena, Errenazimentua, astrologia eta determinismoa. Arraza eta klima, Montesquieu eta Hume: Kausa fisikoak edo kausa moralak? Glaziarrak, klima-gorabeherak, Saharen amaiera, Gilgames, Noe eta uholdea.

Gaur egungo uholde teknologikoa. Kiotoko Protokoloa betetzeko zailtasunak. Klima, ekonomiaren eta ideologiaren artean. Ereduak geroaldiaren klimaz zerbait gehiago jakiteko.

Biziak klima moldatzen du eta alderantziz. Gure planetaren biziaren katastrofe itzelen zergatiak. Klimak ere historia du; adibidez, Neolitoak, fenomeno unibertsala izan omen zuen eta klimarekin zerikusia izan ere. Klimak zerikusirik izan al zuen Erromako Inperioa erortzean? Eta Erdi Aroko goseteek kausa berbera izan ote zuten? Liburu izugarri erakargarria kultura zabaltzeko eta euskaraz gozatzeko. Maiekin, argazkiekin, eta eskema esanguratsuekin batera.

Jadanik salgai zure liburudendan!!!

Tel. / Faxe 943 47 13 04 • jiak@facilnet.es

Allande Bontin

KAZETARIA

Blacks, blancs, beurs?

Frantzia munduko futbol txapelduna izan zelarik, 1998an, bazirudien larru beltz ala xuria, ile kizkur ala zut, Mou-loud ala François izan, frantses integrazio sistema guztiz ondo zebilela, frantziar orok bat egiten baitzuten beren taldearekin, Zidane buru zelarik.

Lau urte berantago, presidentziarako hauteskundeetako bigarren itzuliaren gau elektoralean, Jacques Chirac frantziarren %82k hautatu zutelarik —Le Pen eskuin muturrekoaren aurka—, Parisko Bastillako plazan jauzika eta dantzan ikusi genituen inmigrazioaren bigarren belaunaldiko gazteak. Sostengatzaile berri hauek ikusirik, gogoan dut oraindik ere Chirac jaunaren emaztearen aurpegi harritua.

2005eko larrazkenean aldiz, oso bestelako aurpegiak eta jarrerak ikusten ditugu. Azken hiru aste hauetan, gainontzeko hizkuntza gehienetan hain itzulgaitza dugun *banlieue* delakoak sukarra du. Bertan kontzentratzen diren —kontzentratu dituzten— etorkinak eta seme-alabak, momentu batean goraiatu zirenak, beldurgarriak bilakatu dira. Anitz auto eta autobus erre dira. Zenbait eskoletako gela eta polikiroldegi ere bai. Suhiltzaileak erasotuak izan dira eta poliziak —eskerrak, kasu oso gutxitan eta ondorio larririk gabe— tirokatuak. Istilu grabak, biolentzia onartezinak. Baina hori esanda, zer? "Sua" itzali nahian dabilta agintariak, ados, baina sutearen zergatietara jotzen ote dute?

Ez dezagun krisiaren abiapuntua ahanzt: bi gazteen heriotza. Polizia-kontrol bati ihes egin nahian, argindar-gune batean aterbetu ziren eta elektrokutaturik hil. Inkesta oraindik ere bukatu gabe dugu baina, dirudienez, gazteek ez zuten deus gaizki egin. Bi gazteak eskolatuak ziren eta ongi kontsideratuak. Beldurraren beldurrez ihes egin zuten. Horretan datza arazoaren zati bat neurri handian. Gaurko Frantzia, hobe da "xuri" izatea kontroletatik pasatzeko, baita lan bat izateko ere, finean, normaltasunez bizitzeko. "Gaizkilea berdin etorkina edo larru beltza" ekuazioa komodoa bihurtu da. Zergatik? Ezen eta, egia da, bandalismo egileak nolaz delinkuente ttiki gehienak *banlieue*-takoak baitira, gehienak inmigrazioaren semeak. Giza talde txiro eta baztertuenetako-

GAIZKA IROZ

ak direla egia den bezala. Hau ez ote da gakoak? Eta ez erran oldartzea erabat antolatua izan zela, kutsu erlijiosoarekin. Oldartu direnek ez diete kasurik ere egin Imameri.

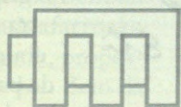
Oldartu direnak frantziarrak dira. Larru kolore ezberdinetakoak, baina frantziarrak! Frantzia ezagutzen den eskubidea ez baita odolarena, baizik eta lurzorua. Beraz, desmasiak geldiarazteko hartu diren neurriak, frantziarren aurka hartu dira eta ez ustezko "kanpoko etsaien" kontra. Aljeriako "gertakari-rien" denborako 1955eko etxeratze agindua berriz indartzeak zerbait konpondu al du? Ala orain dela 50 urteko oroitzapen mingarriak berpiztu al ditu? Zer seinale ematen da? Ghettoak badirela, zeren non aplikatzen da neurri hori? Eskolari buruzko neurriak ere tristetak dira: lan eskolara sartzeko adina apaldu dute; 16 urtetik 14ra. Baina, gaur egun zein industria motak edo laborantzak behar ditu esku-

Oldartu direnak frantziarrak dira. Larru kolore ezberdinetakoak, baina frantziarrak! Frantzia ezagutzen den eskubidea ez baita odolarena, baizik eta lurzorua. Beraz, desmasiak geldiarazteko hartu diren neurriak, frantziarren aurka hartu dira eta ez ustezko 'kanpoko etsaien' kontra. Aljeriako 'gertakari-rien' denborako 1955eko etxeratze agindua berriz indartzeak zerbait konpondu al du? Ala orain dela 50 urteko oroitzapen mingarriak berpiztu al ditu? Zer seinale ematen da? Ghettoak badirela, zeren non aplikatzen da neurri hori?

lana? Auzune hauetako haurrek ezin dute ikasketarik egin? Zergatik ez laguntzarik eman horretarako? Irtenbidea ez ote da gazte hauen formatzea?

Badirudi deskolonizazioaren gerla denborako zorraz ez direla kitatu. Are guttiago lan postuak eskas direlarik. Hobena edo errua besteara da, "gure ogia" jaten duenarena. Herenegun poloniarra, atzo italiarra, gaur afrikarra. Baina, lasai egon gaitezen, "jendaila xahutuko" da. Bokata xuria. Black/beltz, beur/arabe-urrezko gabe... ■

Hau da Euskararen Etxea

euskararen
e t x e a

Agoitz plaza 1. San Inazio auzoa.
Bilbao. Tel.: 94.405.23.83
www.euskararenetxea.net

Bizkaiko Foru
Aldundia
Diputación Foral
de Bizkaia

**gure
artean
euskaraz**

Euskararen Etxe bat baino gehiago
dago, izan ere, asko dira. Zeure etxea
da, baita ere egunean-egunean gure
bizikuntza errespetatu, erabili, ikasi edo
zabalitzen duen pertsona ororena.

Ongi etorri zure etxera

Juan Mari Arregi

ANALISTA SOZIO-EKONOMIKOA

"Hegaztien gripetik" honatago

A

zken asteotan, jendartea "hegaztien gripe" sonatuaren kontuak jasaten ari da, baita Euskal Herrian ere. Aitzitik, oraindik ezin jakin liteke kontu horiek gripea zabaltzeko benetako arriskuarekin bat datozen ala industria farmazeutikoko multinazional batzuek bideratutako interes ezkutuat ote dauden horren guztiaren azpian. Egia bada behintzat industria farmazeutikoa egundoko negozioa egiten ari dela. Informazioaren —edo hobeki esanda, deformazioaren— multinazionalak ongi manipulatut dute errealitatea, nazioartea seriooki larritzen duten beste hainbat arazo ezkututuz —Irakeko inbasioa, txirotasuna, hiesa, analfabetismoa, inmigrazioa, eta abar—. Euskal Herriaren kasuan, egungo "hegaztien gripeak" bizirik irauteko egunero borrokatzen diren nekazari eta abeltzain euskaldunen gripe sakon eta iraunkorra gordetzen du.

Hegaztien gripeak Euskal Herrian kokatzeko aukerarik izango balu, euskal abeltzain eta nekazariak ere haren ondorioak jasango lituzkete —berez, dagoeneko jasaten ari dira, ustezko larrialdiak arrautza eta hegaztien kon-

DANI BLANCO

Ezin jakin kontu horiek gripea
zabaltzeko benetako arriskuarekin
bat datozen ala industria
farmazeutikoko multinazional
batzuek bideratutako interes
ezkutuat ote dauden

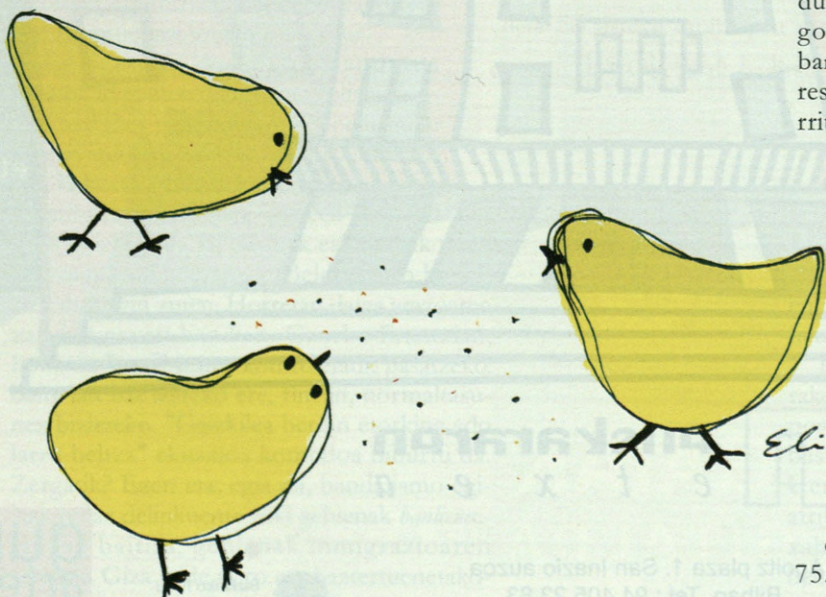
tsumoa gutxitu baitu—. Kasu horretara helduta, aldiz, kalte erantsia baino ez litzateke izango, egun lehen sektore euskalduna egoera latzean bizi baita. Agonia hutsean, esan daiteke. Eta hortik ateratzeko ezinbestekoa da eragile sozial eta politiko guztien laguntza; bestela ésanda, instituzio eta administrazioen ahalegin berezia. Hain zuzen, EHNE sindikatuaren eskutik, abeltzain eta nekazariak mobilizazioak egin dituzte euskal hiriburuetan, eta traktore eta ganaduarekin atera dira kalera instituzio eta jendartearen arreta pizteko asmoz.

Bizirik iraun nahi dute. Lanari esker bizi nahi dute, nahiz eta eragozpen ugari aurkitzen duten ingurumenarekin askoz ere errespetagarriagoak diren ogibideak dituzten familia eta pertsonengan. Hiltegien pribatizazioa eta itxiera, lehortea, prezioen jaitsiera, gasolioaren kostua, dirulaguntzen bitarteko bazterkeria eta kontzentrazioaren aldeko apustua: nahikoa arrazoi bada sektore osoa mobilizatzen. Hortaz, normala da administrazioei eskariak egitea, besteak beste: sektorearen enplegua sustatzea, produkzio propioa, prezio duinak eta lurrari lotutako nekazaritza. EHNEko ordezkariak azken mobilizazioetan adierazi

duten bezala, "gizartearen zerbitzura egongo den nekazaritza behar dugu, ez ordea banaketa eta eraldaketaren industriaren interesen arabera, izan euskalduna zein atzeritarra. Administrazioek ezin jarrai dezakete euren erantzukizuna ukatzen..."

Hori lortzeko, berriz, administrazioek uko egin beharko liekete euren politika kapitalista eta agroindustrialei —egun neoliberal deritzenei, alegia—. Uste dut ez daudela horretarako prest!

Egia esan, ustezko hegaztien gripea, iristen baldin bada, pasakorra izan daiteke. Euskal abeltzaintza eta nekazaritzaren gripea, ordea, ez da pasakorra eta sektorearen heriotza ekar lezake. Bestela, gogora dezagun, datu ofizialen arabera, azken 28 urteetan 75.900 lanpostu deuseztatu direla Hego

Hiltegien pribatizazioa eta itxiera, lehortea, prezioen jaitsiera, gasolioaren kostua eta diru-laguntzen bitarteko bazterkeria nahikoa arrazoi dira sektore osoa mobilizatzeko; azken hogeita zortzi urteetan 75.900 lanpostu galdu dira lehen sektorean Hego Euskal Herrian eta Iparraldean egoera are okerragoa da

Euskal Herriko lau herrialdeetan. 2003. urtean baino ez, azken datu ofizial eskuragarri jarraiki, lurralde horietan 5.800 lanpostu galdu ziren. Ipar Euskal Herriko egoerari buruz ez dugu datu ofizialik, sektorearen errealitatea deskribatutakoa bezain gordina den arren: 1955etik 2000ra bitartean nekazaritza-ustategien erdia galdu da; 1955ean 11.353 baziren, 2000. urtean 5.939 dira. Errealitate latz hori ezin estali lezake informazioaren eta industria farmazeutikoko multinazionalen interesek. Administrazioek ere ezin eman diezaiokete bizkarra arazoari.

AURREKONTUAK, "IZAERA SOZIAL" ETA GUZTI? 2006. urterako Hego Euskal Herriko gobernuen aurrekontuen negoziazioa laster hasiko da. EAEko Gobernuaren kasuan, Idoia Zenarruzabeitia lehendakariordeak gastuen proposamenek duten izaera soziala azpimarratu du. Edonola ere, oraindik ikusteke dago zertan datzan gastuen izaera soziala Ibarretxe eta Zenarruzabeitiatarrentzat. Aski "soziala" izango litzateke, esate baterako, 18 urtetik aurrera jaso litekeen lanbide arteko gutxieneko soldata errenta basikoarekin parekatzea, baita hainbesteak ez diren pentsioak berdintzeko osagarri sozialak onartzea ere. Lortzekotan, Legebiltzarreko talde ezkertiarren -PSE-EE, EB eta EHAK- ardura izango da hori. Ezin ahanitz genezake EAEko 400.000 biztanle, hau da, biztanleriaren %20 pobrezia mugan bizi dela eta beste 11.000 pertsona dagoeneko pobrezia gorrian bizi direla. Eta Nafarroako pobrezia mugan bizi direla, hobe izanagatik, proporzionaliki erreparatuta larria da ere bai. Zein da horren gaizki bizi diren horien profila? Seme-alaben arduraz bakarrik bizi diren emakumeak eta etorkinak. ■

TXANDAN
Castillo Suarez

Identitatearen zati bat

Giza Eskubideen Europako Auzitegiaren arabera, legezkota da islamdar zapia edo *hijaba* debekatzea. Leyla Sahin-ek, emakumezko turkiar batek, salatu zuen ez ziotela Istambuleko Unibertsitatean sartzen utzi zapi islamdarra eramateagatik. Areago, ez zioten azterketak egiten utzi ez eta matrikula ere. Sahinek Estrasburgora eraman zuen auzia, bere iritziz, hiru eskubide ez zaizkiolako bermatzen: erlijio askatasuna, hezkuntzarako eskubidea eta intimitatearen errespetua. Haatik, Auzitegia berdintasun sekularren printzipioan oinarritu da, eta badi-rudi ez direla hiru eskubide horiek urratzen.

Nork nahi duen bezala jantzi dezakeela badirudien arren, jantzi zehatz batzuk debekatzen dituzte gaur egun. *Hijabaren* kasuan eman ohi den argudioa da zapi erlijiosoa dela -nola-nahi ere beti ez dela horrela iruditzen zait niri-, eta ustezko integrazioa lortzeko hobe dela gisa horretako adierazgarriak ezabatzea. Hala ere, hitz egin daiteke integrazioaz, zure identitatearen zati bat ukatzen badizute? Ez al da funtsezkoa eramateko ala ez eramateko eskubidea bermatzea, alegia aukeratzeko eskubidea? ■

HIRUKO TXIKIAN
Joxe Mari Ostolaza

Parisko inguruak sutan

Jarraitzen du. Su hau ez da Montparnaserara iritsi. Ez eta Odeon ingurura. Bastillako aparkalekuetara ez da suhiltzailerik agertu. Izan ere, bisai kolore iluna gutxi dabil paraje horietan. Eta dabiltzanak, arbaso eta guraso txintxoan ondorengoak dira, aita bereko ama ezberdineko anaiak eta arrebak ez dituzten esanekoak alegia. Beharrik, Lan ministroa den Gérard Larcher -ez dugu txiste errazik egingo bere abizenarekin- argiak, beste inork ez bezalako ausardia adimentsua erakutsiz tamainako arazoaren gako berri sakon horren berri eman digula jakitera. Poligamia dugu gazte gaizkile desetxekotu horien psikopatiaren oinarria. Aita poligamoaren ereduak sortu portaera antisoziala omen, gazte horiek lanik ez aurkitzearen zergatia. Ez da agintarien frakaso, ez da klase arazorik, eredu ekonomiko sozialak ez du horretan zer ikus-tekorik. Garai bateko gure auzotan bezalaxe, langile poteo-zaleak aita, etxe-garbitzaileak amak eta gazteak kaleko nagusi. Hiriaren erdialdekoak aldez, neskameak etxean eta gurasoak okupatuta zituztenak bereziki arbasoen negozioei eusten eta beren adarrak zorrozten, ez zuten grisen aurkako kalejiretan parte hartzen. Ez zuten ogibidean arazorik izaten. Estudiante eternalak. ■

Koldo Aldalur

KAZETARIA

Diagnostikoa

Eusko Jaurlaritzaren agindua betez, Eurogap marketin etxeak herri kirolen inguruan galdetze lana egin berri du, geuregeureak diren joko eta kirolen egoera zehazteko asmotan.

Ondorioetara iristeko bidean, herri kiroletatik gertu samar dabilzanak hartu, elkarrizketatu eta galbahetik pasatako bakar batzuk bildu dituzte, nork bere iritzia eman dezan. Kirolariak, federazioetako arduradunek eta kirol informazioa jarraitzen duten kazetariak galderei erantzun diete eta irtenbideak proposatu, irtenbiderik ikusiz gero, jakina.

Azterketak hainbat ondorio utzi du denentzat: Herri kirolari, gaur eta hemen, gaixo itxura eta usaina dario.

Aizkolaritza: hiltzeaz. Begira, bestela, Durangon jokatu berri den Euskal Herriko aizkolaria txapelketako parte-hartzaileen adinari, eta erdibitu beharreko hama-bi enborrak erdibitzen zenbat denbora behar izan zuen irabazleak. Atzetik datozenak, gutxi, eta ez da harritzekoa, pagoak duen prezioarekin. Globalizazioa globalizazio, nazioarte mailan apenas ezer.

Harri-jasotzea: plantan, baina zaintzapean. Hobetotxo, baina hau ere ondo ez. Indartsu datozen harri-jasotzaile gazteen zain egon beharko da. Dozena-erdi baten erdia dira, baina itxaropenik ez da galdu behar oraindik, nagusiak indartsu daudelako. Merkexeagoa izateak ere laguntzen du.

Sega: zainketa berezien gelan. Nazioarteko lehiak erakutsita, txukuntasuna eta lan motzagoak bultzatu dira, eta kirolariak onartu ditu. Dena den, horrek eta noizean behineko apustu entzutetsu batek ez ditu segak zorrozuko.

Iparraldeko jokoak: segalarien alboko ohean. Orga, lasto altxatzea, ingudea, zaku lasterketa eta, hauekin batera, txingak eta trontza. Urtean behin txapelketatxo bat, herrialdeen arteko lehia, erakustaldiren bat, eta kito. Ezin jakin betiko gaixorik dauden ala ez, bizirik dauden ere ez da segurua eta.

Sokatira: egoera erabat berezian. Nazioarteko federazioak euskal tiralarien eskubideak ez onartzea erabaki politikoa izan da, eta duela hogeitau urte baino egoera okerragoan gaude. Bai lurrian nola goma gainean. Bertako txapelketa, hainbat ahalegin lauuko tal-

DANI BLANCO

deak antolatuta... Baina kasu askotan ilusio falta handia dago, nazioartean ezin dutelako euren maila eman.

Harri-zulaketa: zer? Eta gizon probak? Horrelakorik ere ba al da, ba? Enkarterrien inguruan lehenak eta auskalo non bigarrenak urteroko txapelketa, eta askoz gehiago ez.

Idi probek eurentzat bakarrik behar dute horrelako orri bat: kirola ala ez?

Beraz, erietxea kasik beteak. Batzuk plantan, besteak larrialdietan, eta bakarren bat ilusioaren makinari lotuta, bizirik iraungo badu.

Baina garbi dago ohean dagoenari gizarajoa deituta ez zaiola askorik lagunduko, eta hona hemen elkarrizketatuek proposatutako sendabideren batzuk.

Hiru eremutan mailakatu beharko litzateke kirolera-ko ibilbidea.

✓ Ikastetxeetan hasi. Materiala egokitu umeak jolasen aritu daitezen.

✓ Eskualdeka, herri kirol eskolak sortu, jolasen zaletu diren horiek norekin bildu eta nork erakutsi izan dezaten.

✓ Federazioek txapelketak antolatu, kirolari hasi berriak bere maila eman dezan, eta gainontzekoekin indarrak neurtu ditzen.

Beharrezko ikusten da komunikabideek ere arreta handiagoa jar diezaioten gaiari, ekitaldien berri izateko jokatu aurretik, eta emaitzen berri gero. Gainera, egungo teknologien bidez, kirolari eta zaleen arteko komunikazioa bultzatu daiteke.

Egutegi zehatza osatzea ere ez litzateke txarra izango. Horrela, ez litzateke gertatuko bi ekitaldi garrantzitsu egun berean antolatzea, eta herriren batean norbaitek zerbait antolatu nahiko balu, egutegian begi-

ratzea aski luke zein data komeni zaion jakiteko. Jakina, ez da lan erraza, azken uneko irtenbideak asko direlako, eta, besteak beste, ez dagoelako jakiterik Larraitzen hurrengo abuztuan belarra nahikoa izango den ala ez.

Eurogap-ek laster jarriko ditu dotore-dotore ondorioak lana agindu diotenen eskuetan. Hortik aurrera, zain egon behar. Benetan kezkatu-rik badaude eta hurrengo urteetarako irtenbideak topatu nahi badituzte, badute nondik hasi eta zer egin. Bakoitzak geure ahalegintxo-
a egiten ez badugu, laster gara hil-kanpaiei adi. ■

Eurogap-ek laster jarriko ditu
dotore-dotore ondorioak lana agindu
diotenen eskuetan. Hortik aurrera,
zain egon behar. Benetan kezkatu-
rik badaude eta hurrengo urteetarako
irtenbideak topatu nahi badituzte,
badute nondik hasi eta zer egin.
Bakoitzak geure ahalegintxo-
a egiten ez badugu, laster gara hil-kanpaiei adi

Zoologia

Nola ibiltzen dira
intsektuak ur gainean?

- ▣ Ezpalak
- ▣ Argitalpenak

- ▣ Denbora-pasak
- ▣ Makina bat kontu

Ihesi
Foruko
erromatarren bila

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Unai Elorriaga

Hirugarrena eskarmentuz

Bere hirugarren liburua kaleratu berri du Unai Elorriagak: *Vredaman*, lau istorio uztartzen dituen eleberria, errugbia eta libelulak nahasten dituen, ebanistak eta arkitektoak, haurrak eta zaharrak. Ahots eta kolore ñabardura ugari eskaintzea da bere ezaugarri nabarmena, baina, itxura polifoniko horren azpian, bere betiko zaletasun eta obsesioak aurki ditzakegu autobiografiatzko oinarri aitortua daukan testu honetan.

XABIER MENDIGUREN ELIZEGI

Argazkiak: Iñigo Azkona

«Inor e gauzak

Izenburu berezia oraingoan ere. Nondik sortu da *Vredaman*?

Van't Hoffen ilea eleberrian, nik asmatutako idazle bat agertzen da: E. H. Beregor, eta haren hirugarren nobela zen *Vredaman*. Beregor nobela hori idazten ari zela zati bat lapurtu zion baten batek, eta hutsune batekin publikatu zuen eleberria: ez zuen berriro idatzi nahi, lapurtutako zati hari perfektu irizten zion eta. Modu berean, nire hirugarren nobela da *Vredaman*. Eta hutsune bat dago kapitulu batean... Izen bi nahastu ditut *Vredaman* izena osatzeko: "Vardaman" Faulknerren pertsonaia, *As I lay dying* nobelakoa; eta "Vredeman de Brie" izeneko pintore nederlandarra. Egia esan, pintoreak bi ziren, aita-semeak. Nik semeari begira hartu dut izena; izan ere, semeak ez zuen koadro originalik egin, aitak eginikoak kopiatzen eman zuen bizitza osoa.

Esan ote liteke, *Van't Hoff-en ilean* bezala hizkuntzarekiko jolasa bilatu duzula, baina narrazioaren garapenari kasu gehiago eginez?

Hori da. *Van't Hoffen ilea* liburuan biek jolastu nuen: hizkuntzarekin eta argumentuarekin. Batzuek ez zuten ulertu bigarren jolas hori. Izan ere, adarra jotzeko makina zen argumentua, inora ez zeramana, heriotzara ez bada. Irakurle batzuek estiloaren jolasa ulertu zuten, baina argumentuarenak ernegarazi zituen. Arthur Conan Doyleen estiloko bilakaera espero zuten, antza. *Vredaman* honetan, aldiz, askozaz modu gozoagoan garatzen da argumentua edo argumentuak, lau istorio baitira. Irakurlea eskutik eraman nahi izan dut eleberri honetan, galeria batetik, azken argiraino, eltxoak balira bezala.

Narratzaile ugari daude liburu honen barruan: haurrak, zaharrak eta abar, nor bere hizkerarekin, hitz egiteko eta kontatzeko moduarekin...

Bai, hori da nire ustez literaturaren aberastasunetako bat. Nobela honen irakurlea jendez inguratuko da, konpainia noblean. Istorio bakoitza ahots diferentziaz kontatuko da, ikuspegi diferentziaz, izaera diferentziaz. Hala ere,

Zure hirugarren liburua da *Vredaman*. Lehenengoak uste gabeko arrakasta ekarri zizun; bigarrenak era guztietako iritziak; hirugarren honekin zer espero duzu, edo zer espero behar du irakurleak?

Sekula ez da jakiten liburu batekin. Idazten hasi aurretik, asmo bat izan dezakezu; idazten ari zarenean, beste bat, eta idazten amaitu eta errepasoan ari zarenean, beste bat beharbada. Eta horren ostean, guztiz arrotza den irakurlearengana heltzen denean, idazleak aurreikusi gabeko sentsazioa sortu dezake. Dena dela, apur bat desberdina izan da liburu honen prozesua. Aurreko biak idatzi nituenean, argitaratu egingo ziren ere ez nekien ia-ia. Honetan, oster, aurreko bien eskarmentuarekin ibili naiz idazten: badakit noraino helduko den gutxi gorabehera eta zeri egin beharko dion aurre. Eskarmentu gehiagorekin idatzi dut, beraz. Bestetik, irakurleak gozamina topatuko duela uste dut. Ahots diferentziaz, istorio diferentziaz. Edonor gozatzeko liburua dela uste dut. Kolore handikoa.

ez da pertsona osoa kontatzen ez baditu»

guztiek daukate antzeko helburua: istorioa kontatzea. Kontatzearen plazera dago hor. Inor ez da pertsona osoa gauzak kontatzen ez baditu. Eta istorioak ere ez dira istorio osoak angelu desberdinetatik kontatzen ez badira.

Lau istorio txirikordatu dituzu: gauza asko kontatu nahi zenituelako, ala istorio bakarrak joko gutxi ematen zuelako, ala...?

Ume baten ikusteko modua kontatu nahi nuen. Eta ume baten bizitzan ezin bestekoa da familia; familiak eraikitzen du umea. Umeak eraman ninduen, beraz, familiakoengana. Bide horretatik lau istorio sortu ziren: aita ospitalean dagoen bitartean osabazekoengana dagoen Tomas haurrarena, Gur lagunarekin gauez golf-zelai batean sartu den osaba Simonena, aitona ebanistaren historia ikertzen dabilen lehengusu Mateorena, eta izeko jostunen lagun batena, Piedadena. Azken batean umearen unibertsoa kontatzen da, familiaren laguntzaz. Horrek ez du esan nahi beste hiru istorioek nortasunik ez dutenik. Irakurleren batek aipatu dit aparteko ipuinak balira bezala irakurri daitezkeela.

Liburu hasieran zuhaitz genealogikoa eta hegalean zure txikitako argazki bat ipini duzu-

“Kalean libururik ez
neukanean ere, pentsatzen
nuen: munduko testurik
onena argitaratuko dut,
bestela tiraderan geldituko
da. Beti eduki dut neurri
hori buruan”

la-eta: badu esanahiren bat, keinuren bat?

Julen Gabiriak esan zidan moduan, zuhaitza baino gehiago bonsai genealogikoa. Berez erraza da jakitea nor den Tomas, umea. Inork ez dezala pentsatu, alabaina, nire biografia idatzi dudarik. Ezta hurrik eman ere. Asko dira, bai, datu biografikoak, baina askozaz gehiago asmatutakoak. Nire bizitzak ez dauka aparteko interesik, Euskal Herriko edo, beharbada, munduko edozein umek kontatu dezakeena da. Nik haurtzaroko eta familiako datu batzuk hartu, nahastu, irabiatu, elementu fantasiatsuekin elkartu eta gauza askori buruz hitz egiten duen eleberria idatzi dut.

Bestalde, zure liburu guztietan bezala geografia zehaztugabea ageri da, baina hemen inoiz baino nabarmenago ezagutu liteke Algorta. Bertako tokiak eta jendeak. Eta baita inguruko batzuk ere, hala nola Neguri.

Aurreko nobeletan ez nuen lekuei buruzko datu zehatzik eman nahi.

Izan ere, Algorta, Getxo, Neguri eta ingurukoei buruz irakurleek izan zitzaizketen aurreiritziak saihestu nahi nituen. Arreta pertsonaiengan nahi nuen, ez euren jatorrian. Zama hori kendu nahi nien pertsonaiei. Modu horretan, irakurleek euren herrietan imajinatu zitzaizketen pertsonaiak eta etxeko-tzat hartu. Irakurle argentinarrak batek esan

HONDARRIBIA

Azaroaren 30etik abenduaren 4ra arte, San Pedron

- Euskal eta erdal nobedadeak
- Euskal musika
- %10eko beherapena

EUSKADIKO LIBURU GANBARA

*Bizi
irakurriz!*

zidan *SPrako tranbiako* herria Banfield-en imajinatzen zuela, bere txikitako herrian, Buenos Aireseko aldirietan. Beste batek Polonian kokatu zuen herria. Ni ez naiz ez Argentinan ez Polonian egon. *Vredaman* eleberrian, oster, lotsagabeago aritu naiz. Honezkero hamaika aldiz esan dut eleberriak Algortan gertatzen direla eta jendeak gehiago begiratzen dio nobelari berari herriari baino. Horregatik ez dut erreparorik eduki izenak eta lekuak agerian uzteko.

Baten batek kritikatu izan dizu munduaren ikuspegi eztegia ote duzun. Berriki hitzaldi batean komentatu duzu Hobbes, guztiz bestelako pentsaera duen autorea. Zer duzu esateko, gizakiaren on-gaiztasun kontu horietaz?

Niretzat tamalgarriena honakoa da: literatur kritikari batzuk gaur egun, XXI. mendean, oraindik ere parametro horietan mugitzea; hau da, mundua (literatura, beraz) on eta gaiztoetan banatzea, manikeismo xalo horretatik ez irtetea. Munduan ez dago pertsona on edo txarrik. Jendeak bizi nahi du, eta bizi-

tzeko ahalegin horretan pertsona batzuk, une jakin batzuetan, egoistagoak dira, eta beste batzuk inuzenteagoak, beste momentu batzuetan. Beste batzuetan pertsona jakin bat zapaldu egingo dute batzuek, aldagai jakin batzuk direla tarteko, baina beste batzuetan horren alde egingo dute. Batzuetan Jekyll doktorea izango dira; beste batzuetan Hyde. Baina beste askotan Robert Louis Stevenson ere badira.

Edo Rudyard Kipling. Edo Franz Kafka bera. Esan nahi dut gizakia hori baino askozaz konplikatuagoa dela. Nire pertsonaiak ere, batzuek ulertu ez dituzten arren, askozaz konplikatuagoak dira. Ez dira ez onak ez gaiztoak. Nire pertsonaiek, bizitzeko ahaleginean, aukera bat egin dute, eta aukera horren bitartez bizi dira: bidea egokia edo okerra izan daiteke, baina, Cortázarren dioen moduan, euren bizitza pentsatu dute eta euren bizitza ulertu. Hortik gorakoa neurologia da. Eta ez dago jakiterik zergatik

entzun ditzakeen pertsona batek bere Italiako herriko kanpaiak Londresen bizi bada... Thomas Hobbes, bestalde, lotsabako bat zen.

Aurreko nobela biak zerorrek ipini dituzu gaztelaniaz; honekin ari zara?

Horretan ari naiz, bai. Alfaguara argitaletxean apirilean entregatu behar dut eta kalea, Jainkoa lagun, ekainean aterako da.

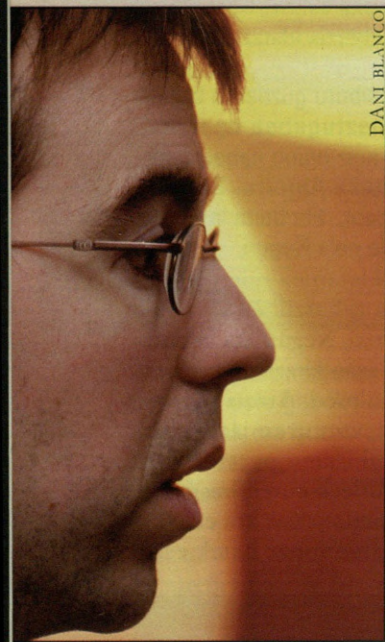
“Irakurlea eskutik eraman nahi izan dut eleberri honetan, galeria batetik, azken argiraino, eltxoak balira bezala”

Idazle profesionalen taldetxoan zaudela esan liteke, liburuekin eta hitzaldiekin-eta. Pribilegioa da hori ala ardura berezia eskatzen du?

Ardura berezirik ez, inondik inora; ez behintzat publikatzen hasi aurretik neukana baino bereziagoa. Esan nahi dut kalean libururik ez neukanean ere, asko eskatzen niola neure buruari. Eskatu daitekeen guztia eskatzen nion neure buruari. Pentsatzen nuen: munduko testurik onena argitaratuko dut, bestela tiraderan geldituko da. Beti eduki dut neurri hori buruan. Gero, gertatu liteke buruan daukazu neurritik %5 baino ez lortzea, baina ardura beti dago hor, buru barruan, lehen eta orain. Literaturarekiko errespetua ez dut aldatu, beraz. Dudarik gabe, pribilegioa da. Eta bestela lortu ezin den giltzarri bat ematen dizu gainera: denbora.

Hurrengo liburua gogoan duzu dagoeneko, ala atsedena hartu behar duzu oraingoz?

Hurrengo liburua, laugarrena, buruan neukan *Vredaman* idazten hasi baino lehenagotik. Baina paperera eraman aurretik, lehen esan dudana bezala, honen itzulpena egin behar dut. Apirilean amaituko dut, dena ondo badoa, eta ondoren beste asmo txiki bat daukat: *Vredaman*en agertzen den lau istorioetako bat, Tomasena, umearena, liburutik atera, apur bat moldatu, marrazkiak ipini eta umeentzat argitaratu nahiko nuke. Azken batean, umeentzako literatura horixe baino ez da: umei ere gustatzen zaion literatura. Hori guztia uda parterako amaitu nahi nuke. Gauzak horrela, irailean hasiko naiz hurrengo liburuarekin. Idazten hasterako goitik behera pentsatuta eduki nahiko nuke. Orain Psikiatria eta Neurologiari buruzko testu asko irakurri behar ditut, ia osorik teilatu batean gertatzen den liburu hori idatziko badut. ■

DANI BLANCO

Lagun Aro Automobila Aseguru Berria.

Gehiago ematen dizugu,
ordainetan gehiago eskatu gabe.

Honelakoxea da Lagun Aro Automobila Aseguru berria
Gero eta prestazio gehiago eskaintzen dizkizun
eta ustekabeko gehiago estaltzen dizkizun aseguruak.
Ordainetan gehiago ordaindu beharrik gabe.

Ezpalak

KATIXA GARATE

Anarik bakarkako hiru garren diskoa plazaratu du Metak diskoetxearekin: *Zebra*. Inoren Ero Ni taldeko Borja Drake eta Mikel izan ditu lagun Bonbere-nean grabatutako diskoan.

Hirugarrengoan rockera hurbildu da gehiago.

Glu Glu antzerki taldeak Oscar Terolen *Todos nacemos vascos* liburua eramango du eszenatokitara urtarrean. Galder Pérez eta Eloi Beatok egokituko dute eta, besteak beste, Gorka Aginagalde, Gurutze Beitia eta Josean de Miguelek jokatu dituzte rol nagusiak.

Txirri, Mirri eta Txiribiton

dira abenduaren 2an zinema aretoetan estreina-tuko den *Pailazokeriak* animazio filmaren protagonista. Imanol Zinkunegik zuzendu du eta Joxan Muñoz eta Juanba Berasategik osatu dute Hordagok ekoitzi duen filmaren gidioa.

Agustin Ibarrola artistak Muñogalindon (Avila, Espainia) jarriko du fundazio-museoa, bere obrak erakusteko. Artadi baten alboan izango da eraikina eta artadiko zuhaitz batzuk eta harkaitz batzuk margotuko ditu.

Armiarma (www.armiarma.com) literatura atari mamitsuak jaso du aurtengo Anton Abbadia saria, Gipuzkoako Foru Aldundiaren eskutik.

Elgar Oinka Hazparneko dantza taldeak *Xango*, *altxa xango* ikuskizuna aurkeztu berri du. Koldo Ameztoti kontalariaren *Xango* istorioak gidatzen du 40 dantzarien saioa.

Koldo Izagirrek *Sua nahi, Mr Churchill?* narrazio liburua plazaratuko du aurki, Susa-ren eskutik. Errealismo poetikoan kontatutako hamazazpi ipuinez dago osatua. Portua eszenatoki, zamaketariak, pilotuak, arrantzaleak... ageri dira liburuan.

A. ELOSEGI

Arteak elkarrizketan San Telmon

ORDÓÑEZ-FALCÓN argazkilaritza fundazioak eta San Telmo museoak *San Telmorekin elkarrizketan* erakusketa zikloa abiatu dute. Zazpi hilabetetan zazpi erakusketa osatuko dituzte museoeko eliza-ren absidean. Hilabete bakoitzean museoaren funtsetatik hautatu-tako obra bat eta Ordóñez-Falcón Bildumako argazki bat alderatu-ko dituzte eta hil bakoitzean arte kritiko batek hitzaldia emango du bi obren arteko loturaz. Erakusketa ziklo honen bidez San Telmo museoak eskulturan, pinturan, etnografian eta zeramikan duen aberastasuna erakutsi nahi dute. Une honetan Antonio Ortiz Echagüeren *Desnudo de espaldas* (1920-1921) eta Paul Kooiker-en *Showground* (2003) daude erakusgai. Datozen hilabeteetan, margo-lanez gain, argizaiolak eta bitxiak alderatuko dituzte argazkiekin. Kritikoek dagokienez, Jan Manuel Bonet eta Francisco Jarautak hartuko dute parte, esaterako.

Antonio Zavalak Gipuzkoako Foru Aldundiari eman dio bere bilduma

BERROGEITA HAMABI URTEZ herri literatura arakatu du Antonio Zavalak. Auspoa bildumaren sortzaileak artxibo erraldoia du: ber-tsopaperak, eskuizkribuak, grabazioak, liburuak, egunkari zatiak... Hori guztia Gipuzkoako Foru Aldundiari emango dio. Aldundiak Koldo Mitxelena kulturunean gordeko du eta digitalizatu egingo du. Bestalde, Auspoa argitaletxean oraino argitaratutako guztia- ren eta hemendik aurrera argitaratuko diren dokumentu guztien kopiak emango dizkie Deustuko Unibertsitateari eta Euskaltzain-diari. Herriarengandik jasotakoa herriaren esku utziko du, hala, Antonio Zavalak.

Alizia Sturtzek *Berriari* esan ziz-kion ondorengoak: «Kultura kontsumitzen den zerbait balitz bezala, onartu dugu, neolibera-lismoaren balioek kulturen eta gure bizimoduan duten eragina-ren ondoioz. Kultura industrial- edo MacWorld kultura sortu da, horrenbestez. Euskal Herrian errentagarritasun ekonomikoan oinarritzen den kultura bultzatzen badugu, gureak egin du».

Aritz Gorrotxategi idazleak honakoa idatzi zuen *Diario Vas-con*: «E-postak ordezkatu du du genero epistolarra? Blogak zutabea? Zentzu horretan badago bi ikusmolderen arteko lehia: moda-modan dagoen komunikatzeko grina batetik eta, bestetik, barruko arkitektu- ra intelektual eta emozionala

lantzearen premia (tradizioa). Azken batean, zergatik idazten dugu? Komunikatzeko ala gure pentsamendua egituratzeko? Bateragarriak al dira biak?».

Anjel Lertxundiren hitzok jaso zituen *Berriak*: «Hizkuntza da gu esplikatzeko gaintuen eta mundua ikusteko gure modua gehien zehazten duen ekintza kulturala».

Benito Ansolak *Deiari* zera adierazi zion zinemagintzaz: «Pelikula handietan gertatzen den gauza bera gertatzen da gaur egun, efektu berezi asko eta promozio asko, baina mami eta gar gutxi (...) Esaten dute gosea dela ideiak eta irudimena bizkortzeko modurik onena, eta gu asetuta bizi garenez...».

Durango badator

Lan eta lan dabilta kultur gintzako kideak egunotan Durangoko Euskal Liburu eta Disko Azokarako lanak prestatzen. Aurten abenduaren 7an hasi eta 11n amaituko da urteroko hitzordu berezia. Aurtengoa berrogeigarren urtea du, baita berau antolatzen duen Durangoko Gerediaga elkarteak ere. Argizaiola saria Gotzon Garate idazle elgoibartarrari emango diote, hark egindako lan mardula eskertzeko. Azoka iritsi zain dagoenak www.durangokoazoka.com webguneari bisita egitea dauka edo bertan jarri duten Olmako tximiniatik blegean sartzea.

Internetetik musika jaisteagatik kondenatua.

Azkaindar batek 750 euro ordaindu beharko ditu, Kazaa p2p truke saretik musika jaisteagatik eta jaitzitako horiek beste batzuentzako eskuragarri jarri izanagatik. Internetetik jaitzitako musika hori besteek eskuratu dezaketelako jaso du kondena, ez beretzat jaiste hutsagatik. Akusatuak esan zuen berak ez zekiela programaren bitartez besteek berak hartutako materiala har zezaketenik.

ALBERTO ELOSEGI

Azkoitiko Mataderoa

arriskuan. Kultur mugimendu handiko gunea da Azkoitiko hiltzgi zaharrean dagoen gunea. Musika talde ugariak entseatzen dute bertan, kontzertuak eskaintzen dituzte, hainbat artista plastikoren elkargune da... Azkoitiko Udalak eraikina botatzeko asmoa du eta bertan zubi bat eraikitzea. Hala, bi aukera eskaini dizkio Matadero Ekintzak kultur elkarteari: Aizpurutxo auzoko geltoki zaharra edota herrian eraikiko duten Elkargunea udal kultur gunea. Mataderoko kideek geltokia erdigunetik urrun dagoela eta aparkalekurik ez dagoela argudiatu dute eta Elkargunean Udalaren kontrolpean izango liratekeela.

Diseinuaren bilakaera 20 urtean

DISEINUA EZ DA ESTETIKA HUTSA. Horixe diote hogei urte bete berri dituen Diseinu Zentruko (DZ) arduradunek. Eta hori frogatzeko erakusketa zabaldu dute Bilbon, Bizkaiko Foru Artxiboaren erakusketa aretoan. Eguneroko objektuak jarri dituzte erakusgai: argazki kamerak, bihurkinak, presio-eltzeak, bizikleta kaskoak, autoak... Duela hogei urtekoak eta gaur egungoak, diseinuak izandako bilakaeraren erakusgarri. DZko arduradunen esanetan, diseinua ez da produkzioaren amaieran itxura zehatz bat emateko azken urratsa, produkzio prozesu guztian presente izan behar du eta diseinua modu integralean erabili behar dela sartu behar zaie buruan enpresei. Azaroaren 30a arte bisitatu daiteke.

ARTEZ

Helbide eta telefono berriak

Aretxaga, 8 behea - 48003 - BILBAO

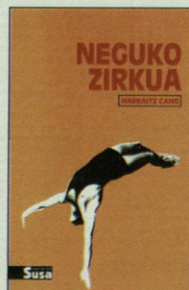
tel. 944 795 287 - fax. 944 795 286

eta interneten beti bezala

www.artezblai.com artez@artezblai.com

Argitalpenak

PILAR IPARRAGIRRE

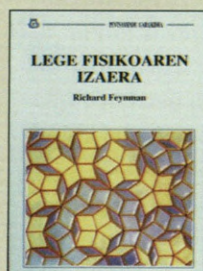
Neguko zirkua
Harkaitz Cano

SUSA
224 orrialde
15 euro

Harkaitz Canoren azken lana

Aurtengo Euskadi saria eskuratu duen idazlearen azkeneko argitalpena dugu *Neguko zirkua*, hemeretzi narrazio labur guztiz ezberdinak batzen dituen ipuin bilduma. Hildako baten beilatik zetorren mutikoak eskularruak galtzeko izan zuen arrazoa, haur batek bere aita ameslariarekin izandako harremanak, Alemaniak Polonia inbaditu zueneko, Parisen bizi den idazlearen ibilaldiak eta gogotak, morroi bat bere errebolbera garbitzen ari zela gertatutako ezbeharraren ondorioak, *Jon Miranderen balada Jim Morrisonen omeneg*, tren geltokietan bagoiak “husten” dihardutenei zertarako

balio izango dien ogi bat eskuratzea, *Aulkien Historiako une estelarrak*, oholari eutsiz gorroto duen anaia haren gainean noiz igoko dagoen gaztearen sentimenduak... **I**

Lege fisikoaren izaera

Richard Feynman

GAIAK
198 orrialde

Richard Feynman Fisika Nobel saridunaren hitzaldi bilduma

AEBetako Cornell Unibertsitatean 1964ko azaroan Richard Feynmanek emandako hitzaldien bilduma jasotzen du Gaiak argitaletxeak plazaratutako *Lege fisikoaren izaera* liburuak. Bertan erantzuten diren galderen artean honako hauexek daude: zer den lege fisiko bat, nolako egiatasun maila duen, zein mugak ditugun lege fisiko horiek mundu errealean aplikagarriak izateko eta nola sortzen den lege fisiko berri bat. Gainera, eta besteak beste, mekanika kuantikoa eta denboraren itzulgarri-gabetasuna azaltzen ditu; grabitazioaz dihardu, lege fisikoaren arazoak azaltzeko, eta hortik abiatuta, Matematikak Fisikan duen garrantzia adierazten du, eta simetriak eta iraupenerako printzipioak aztertzen ditu. **I**

Hotsez eta hitzez beteriko basoa

Pupuan trapua liburuarekin aurtengo haur eta gazte literaturako Euskadi saria irabazi zuen Xabier Olasoren lana dugu *Hotsateko basoa*. Aurrekoa bezala, lehen irakurleei zuzendua dago. Narratzailea baso berezi baten barrena doa, bai goizez zein gaueko hamabietan, eta jakina, animalia, izaki zein gizaki askorekin egiten du topo, eta beraiek egiten dituzten hotsei jartzten die arreta: zor-zor, txor-txor, bee... Flap-flap dabilen arranoari, eta flip-flip egiten duen txantxangorriari. Bat-batean, bi sorgin ikusten ditu dantzan ilbeteari begira. Laster, kantari ari diren aguretxo bi ikusiko ditu, eta haiekin txor-txor ari diren bi atso. Gero, iturriko uraren pol-pola entzungo du, eta bertan ura edaten ari den lamia ere ikusiko. Toko-toko-tok ari da okil handia, artzaina lotan dagoen bitartean. **I**

Hotsateko basoa

Xabier Olaso,
Belén Lucas

AIZKORRI
36 orrialde
5,50 euro

Euskararen gizarte erabilera

Euskal Herriko Karmeldarrek kaleratzen duten hiruhilabetekariaren azken zenbakian euskararen gizarte erabilera aztertu dute, Institut d'Estudis Catalans-ek katalanaren gizarte erabileraz egin zuen lanaren argitan. Bestalde, Donostian Einsteinen *Annus Mirabilis* ospatu zela-eta, ekitaldietan euskarak izan zuen trataera eredugarria ere aipatzen da. Gotzon Garatek, bere aldetik, Euskal Herriko zazpi probintzietan adin handiko euskaldun zaharrek duten euskara ederra gorai-patzen du, hala nola euskara aberatsa eta guztirakoa duten liburuen zerrenda bat eskainiz. Guztiz aipagarriak dira ere Juan Mari Arrizabalagak Donostia, Azpeitia eta Markinako hainbat eraikin eta parajeen gainean egindako marrazkiak, eta Patxi Uribarrenek Errioxako Naierako monasterioan aurkitutako iruzur historikoa. **I**

Karmel

Batzuen artean

EUSKAL HERRIKO
KARMELDARRAK

128 orrialde
Urteko harpidetza:
12 euro

Nikolas Txikiren
historia
ezezagunak

Goscinnny & Sempé

ELKAR

256 orrialde
12,20 euro

nak 1. Itzulera liburu honen nondik norakoa. Ondo pasa dezazuela irakurtzen. ■

Nikolas Txikiren itzulera jadanik euskaraz

Koro Navarro eta Josu Zabaleta itzultzaileei esker hamabi urtetik aurrerako irakurleek dagoeneko goza dezakete berriro Asterixen sortzaile izandako Rene Goscinny sortu zuen Nikolas Txiki ume bihurriaren abentura barregarriekin, beti ere Jean-Jacques Sempé marrazkilariak egindako irudi jostarien laguntzaz. Goscinny hil zenean Nikolas Txiki eta bere lagunaren abentura gehiago ikusiko ez zutela uste zutenek, oker zeuden. Haren emazteak eta alabak gehiago aurkitu baitzituzten etxeko txokoren batean, eta Sempéri erakutsi zizkionten gero. Hara *Nikolas Txikiren historia ezezagunak* 1. Itzulera liburu honen nondik norakoa. Ondo pasa

Ostiela!: lanaren kolokoiauren aurkako gomendioak eta guzti

Paperzaleak kultur elkartearen *Ostiela!* aldizkariaren azken zenbakian, Iñaki Segurok Hondarribia eta Irungo biztanleei alardeen orde inauteri bereziak ospatzeko egiten dien proposamena, lan giroan zabilzan ala ez jakiteko alu-testa, Paul Lafarguek alferrak izateko egin zigun gomendioaren oroimena, dohaineko diruaren aldeko manifestua, *Inork ez luke lanik egin behar* Bob Blackek egindako aldarrikapena, Valle Inclanen *Luces de Bohemia*ren atal bat eta beste gauza anitz aurkituko dituzue. ■

Ostiela!

Batzuen artean

PAPERZALEAK

46 orrialde / 3 euro

PATXI HUARTE LARRABURU

“Gizarte kritika behar dugu, ezinbestekoa da”

Zergatik *De Rerum Natura* titulua?

Niretzat “hitz egin dezagun edozein gauzaz” moduko zerbait da. Egin dezagun inguratzen gaituzten gauzen katalogo bat. Baina aldi berean badu “natura” hitz zoragarri hori, oso zen bihurtzen duena, gauzen funtsa eta irudia, zer da erreala, zer ilusioa (dena da ilusioa).

Erriberan jaioa zara. Noiz gerturatu zinen euskarara?

Erriberan jaio nintzen, baina hiru urte bete nituenetik Iruñean bizi izan naiz. Euskarara, berriz, ikastolatik aterata nintzenean hurbildu nintzen. Euskara galtzen ari nintzenean. Orduan jabetu nintzen nire barruko zer edo zer garrantzitsuarekin lotzen ninduela euskarak. Kurioa da zeren gakoa Ipar Amerikako indioei buruz irakurtzean aurkitu nuen.

Noiz ekin zenion komikiak egiteari?

Korroka aldizkarian. Aurretik ez nuen marrazten. Irrati libreetan aritzen nintzen. Haatik, marrazkilaritza ogibide bihurtzea zaila eta aldi berean erraza izan da. Erraza, zeren ez diot denborarik eskaini, ez naiz lan horren bila tematsu ibili. Zaila, zeren ez dago aukera gehiegi aurrera egiteko.

Berriak komiki-tiretan agertutako pertsonaietatik, zein duzu gustukoen?

Morroiak beti, ahulena. Nabarrako erregearen bufoia, Talibanaren yoda, Kapitanaren Petilla. Patxiren Xaxa katua.

Umoreak ezinbesteko al du gizarte kritika?

Ez, ezinbestekoa ere ez da. Baina eskertzen da. Nire ustez —ni oso ideologizatu nago, aitortzen dut—, gizarte kritika behar dugu, ezinbestekoa da.

L. OTEGI / ARGIZKI PRESS

Patxi Huarte Zaldu Eroatoren komiki-tiren bilduma

Elkar argitaletxeak plazaratutako *De Rerum Natura* liburuan, Patxi Huarte faltzestarrak Zaldu

Eroa goitizenezekin Berria egunkarian pare bat urtean ateratako komiki-tiren bilduma dago jasorik. Orain irakurleak aukera izango du jarraian irakurtzeko Euskal Taliban Jatorraren irakaspen zorrotzak, Nafarroa kapitaina eta Petilla komandanteordearen ibiliak, Begoñaren bizitza eta heriotza, 9.000 urte dituen Jaizkibelgo gizonak bera bizirik zegoeneko garaietaz diotena, Kasparovek X3D ordenagailuarekin dituen lehiak, kalean aditutako gauza bitxiak, Iturgaitzen ukondo autonomoak egiten dituenak, Gizon Jakintsuak esandakoak, La Pelota Basqua, Petrus Secundus Nabarrako erregearen bizitza, The Organisationen gorabeherak, ogibidez bidaiaria den Tom Olabaren joan-etorriak, *in dolce far niente*

De Rerum
Natura

Patxi Huarte

ELKAR

160 orrialde
15,50 euro

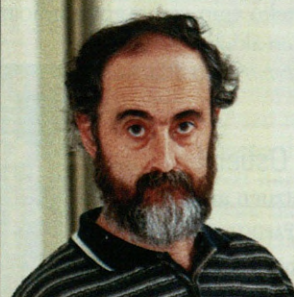
egileari galdezka

egotea atsegin duen Xaxa katua, Euskal Supersuperrak egiten dituenak, Txurroaren Kofradia, Iruñeko politika kulturala, Patzik Joxemielen ilobaren iradokizunak, Aznar irakaslearen irakaspenak, mundu zabaleko armariak, Takonerako igande arratsaldeko misterioak, euskañola nola ikasi 3 lezio-tan, Mieltxo plastilina irakaslearen azterketak eta beste asko. ■

Denbora-pasak

LUMA

Hitz gezidunak

	Aldiz-kariak	Arraunean egiten du	(Infin.) Ibili	Taberna	Ekarpena
	* DEITURA	Jausi	A birritan	Emakume izena	
	Semeen emazteak				
	Musean, 2 tanto jokatu				
Ijitoa	Zorua		Gurdi mota		
* IZENA	Euskaraz eta kitto!		Gipuzkoan, zain		
				Titulu ingeles	
				Potasioa	
Elbarriak				Turkia	
Musulman aszeta				Putre	
		51		Dozena erdi	
		1000		50	
Kontsonantea	Bizkaiko herria		Utzi		
Ez hotza, ez epela	Kontso. bikoitza		Bokal errepikatua		
		Musika nota		2	Kontsonantea
		Bokala		Röntgen	
Ez eme	Koaderno			Landa	

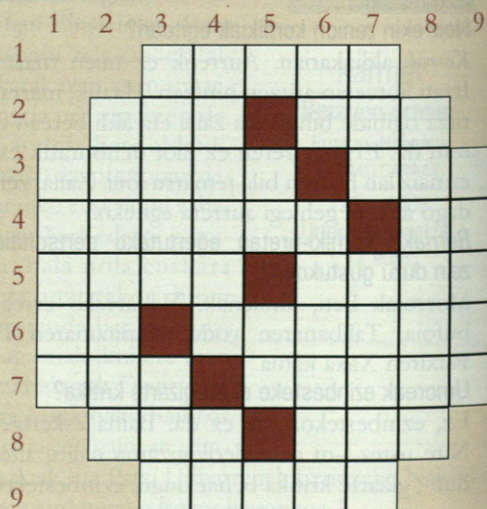
Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

1.- Emakume izena. 2.- Gipuzkoan, dut. Burdinola. 3.- Lan, egiteko. Lizarratik igarotzen den ibaia. 4.- Gipuzkoako udalerria, Tolosaldean. Lehen, zakur. 5.- Han dagoenari. Biba! 6.- Berrogeita bederatzi, zenbaki erromatarren arabera. Lapurdiko udalerria. 7.- Erne! Ipar Euskal Herrian, heldua. 8.- Juntagailua. Istua, txistua. 9.- Lapurtua, ebatsia.

GOITIK BEHERA

1.- Alea, garaua. 2.- Alferrik. 3.- Argal, ihar. Arnas ezak hil. 4.- Ate ingurua. Artsenikoaren ikur kimikoa. 5.- Bokala. Kontsonante bikoitza. Holmioaren ikur kimikoa. Kontsonantea. 6.- Harrapa ezak! Agur egin. 7.- Hitz, solas, berba. 60 minutuko denbora tartea. 8.- Bukatua, agortu dena. 9.- Arabako herria.

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

TESTUA:
MARIJO DEOGRACIAS
ARGAZKIAK:
ASIER LAUZIRIKA

Forua (Bizkaia)

Erromatar asentamenduetara ibilbide historikoa

Gernika-Lumo eta Murueta artean dagoen herri txikia dugu Forua. Aspaldi honetan berriz ere aipatu da hedabideetan Bizkaiko Foru Aldundia han egiten ari den indusketak direla eta.

Erromatar asentamendu garrantzitsu horrez gainera, ordea, Foruak badauzka bestelako paraje ikusgarri eta txoko ederrak. Horietako bat gure ibilbidearen hasiera puntua da, Armotxerri auzoa, San Kristobal basiliza dagoen baserri auzoa.

Forua du izena, baina *forum* berbatik ei datorkio herri izena. Merkatu erromatar garrantzitsua zena bere sasoian (k.o. I-V mende artean), gaur egun herri txiki eta lasaia da. Gernikatik atera gara, bide gorritik, eta "Forua herria" dioen errepide bazterreko kartelaren ondotik doan bidexka hartu dugu berehala. Errepide nazionala alde batera laga nahi dugu eta hortaz, GR-38 markak jarraituko ditugu. Armotxerri eta Urberuaga auzoetara doan bidean ekingo diogu paseoari. Aldapa gora da bidexka, asfaltozkoa eta aurrez aurre daukagu Peña Forua harrobia bidea era-kusten.

Mendiari zati ederra falta zaio jada eta atzealdeko artadiari ere zuhaitz askoz gutxiago igarri zaizkio. Hala ere, artadi benetan bikaina dago harrobiaren inguruan.

Armotxerri auzoaren berezko hotsa

Berehala iritsiko gara Armotxerriko San Kristobal basilizara. Hementxe dago baita ere, apur bat alden-duta eta begetazioz inguratuta, Urdabaiko dorrea. Gaur egun erabat hondatuta dago, baina zutik dirau.

Inguruan bada informazio panel bat bertan ikusi daitezkeen hegaztiak ezagutzeko eta paraje horren

Erromatar asentamendua: itsasotik penintsularako sarrera eta merkatua

BIZKAIKO aztarnategirik handiena dago Foruan. Kristo ondorengo I. eta V. mendeen artean bizi izan zen jendea han eta burdina landu eta saldu egiten zuten foruarrek. Historiak jasotzen duenez, burdina forjatzen aritzen ziren Foruko bizilagunak, izan ere, *forum* edo merkatu hori itsasotik penintsularako bidean truke-gune bihurtu zuten. Foruara Ebro bailarako salgaiak iristen ziren eta itsasoz eramaten ziren eta baita alderantziz ere. Gaur egun bidearen alde bietan ikusten dira orduko eraikinen egiturak.

Elخالde mendixkaren inguruko aztarnategi honetan hogeita bi urtez ari dira aztarnak ikertzen, Bizkaiko Foru Aldundiaren zuzendaritzapean. Bidearen ezkerrean pasagunearen parean irudiak eta azalpenak jasotzen dituzten panelak jarri dituzte. Eskumaldean, pasagunea ere badago, baina hantxe ari dira oraindik ere lanean, Mikel Unzueta teknikari arduradunak lagunduta.

K.o. I. mendetik V. mendera bitarteko foruarrek erabili zituzten zeramikazko eta beirazko ontziak eta bestelako erremintak Bilboko Arkeologia Museoa daude ikusgai. Aldundiaren

asmoa, Bizkaiko Arkeologia Museoa egiten denean aztarna guztiak hara eramatea da.

Bizkaiko Foru Aldundiak 2006ko udaberrirako ikasleentzako txango gidatuak antolatu nahi ditu, aire zabaleko aztarnategia bisitatzeko. Hala ere, oraindik ikusteko dago nola gauzatuko den hori.

Argazkian ageri dena K.o. 69-96 sasoian eraikitakoa da. Panel informatiboetan azaltzen denez, "eraikin ofiziala zen eta garai bateko Urdaibai itsasadarraren gaineko kontrolerako funtzioak betetzen zituen".

bueltan dauden mendi eta bestelako lekuak identifikatzeko. Aurrez aurre harrobia dago eta eskumara Ereñozar mendia ikusten da.

Etxe berriak egiten ari dira Arnotxerri baserri auzoan. Ingurua polita den arren, harrobian lanean dagoen hondeatzeko makinak apurtzen dituen harriak nola jausten diren entzuten da. Harri jausi etengabea da eta berezko soinua dela dirudi.

Bidean aurrera, denboran atzera

Aurrez aurre dugun bidea jarraituta bigarren bidegurutzera iritsiko gara. Han ere seinaleak daude: ezkerrera eginda Altamira auzora eta Baldatikara joan daitekeela diosku, 5,8 kilometrora. Biak ere Foruko baserri auzoak dira. Gatozen bideetik Gernika 2,1 kilometrora geratzen da eta eskumaldera, berriz, Foruko Elexalde dagoela adierazten digu. Gure bideari jarraitzeko bidexka hau hartuko dugu. Ez da batere estua, harrobiko kamioiek erabiltzen baitute,

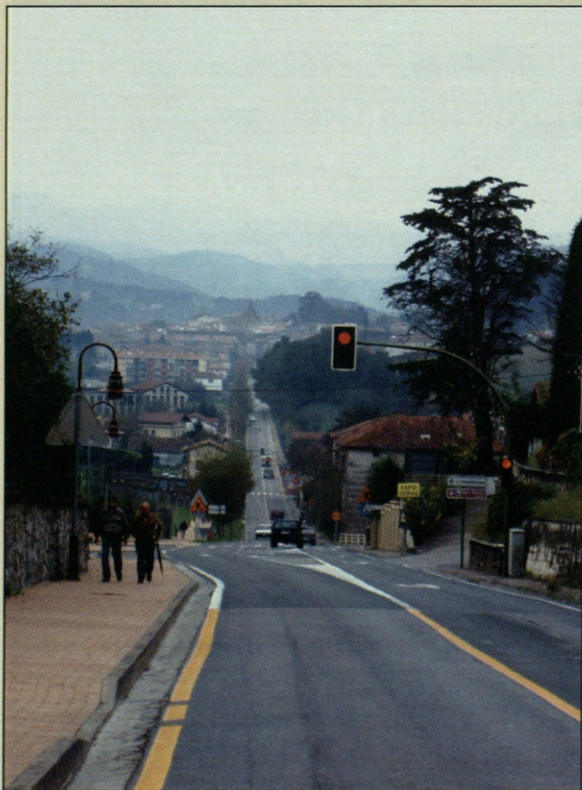
Peña Forua harrobiak zati ederra jan dio mendiari eta atzeko artadiari.

eta lokaztuta ere egoten da sarri-asko. Erreka bazterretik joango gara errepi-de nazionalera iritsi arte.

Errepidea zeharkatuko dugu eta parez pare daukagun bidea hartuko dugu. Horretxek garamatza Foruko erromatar asentamendura. Aukeran bide gorria jarraitzea ere badago, baina hori itzulera bidea egiteko hartuko dugu, goitik behera.

Hortaz, parez pareko bidea hartuta, historian atzera egiteko aukera izango dugu eta Kristo ondorengo I. mendetik eta IV. mendearen erdialdera arte Foruan bizi zirenen etxe eta tailerren hondarrak ikusiko ditugu.

San Martin eliza eta Triñe baseliza
Erromatarren asentamendutik bidea jarraituta Elexaldera iritsiko

Ezkerreko irudian, Gernikara bide zuzena. Eskuinean, baserria piperrak dilindan.

Triñeko begiratokia. Atsedenerako itzala estimatzen da.

gara, San Martin eliza parera. XIII. mendean eraiki zuten eta XVII. mendean berreraiki. Erretaula barrokoan dago elizari izena ematen dion santua. Oرائنتsu aterpea berritu diote, egurrezko babesleku bikaina dauka elizak.

Ibilbidea, asfaltozkoa da eta aurrera eginda udaletxea eta kultura etxea ikusiko ditugu ezkeraldera. Guk hurrengo bidegurutzean esku-mara egingo dugu, Goierria auzoa dioen aldera. Muruetako auzo hori 7,3 kilometrorara dago bidegurutzetik, PR-GI 178 bidea jarraituta. Gu ez gara hainbeste ibiliko, Triñe baselizarainoko bidea egin nahi dugu eta.

Baserri bide polita da aurretik geratzen zaiguna. Udazkenean baserri aurrealdeek gorri kolorea

dute, piper sikuek ematen dietena. Gernikaldeko piper gorriak ere ezagunak baitira.

Baserri zaharrak eta etxebizitza bakarreko eraikin berriagoak topatuko ditugu bidean. Baita, bihurtune baten ostean, harrizko horma bitxi bat ere. Harrizko horma amaitu ahala Urdaibaiko ikuspegi paregabea daukagu parez pare. Itsasadarra alde batera eta meandroa bestera (atzean Arteaga duela). Berehala gaude Triñe baselizan. Hau ere, beste asko bezala, Erdi Aroaren amaieran eraiki zen eta XV. mendeko arku zorrotza dauka atean. Sasoi batean San Adrianen eta Santa Katalinaren baseliza legez ezagutu zen. XVIII. mendetik ordea, Hirutasunaren Andre Mariaren eta San Gregorioren izenpeko egin zuten. 1937ko

bonbardaketek suntsitu zuten Gernikako San Joan parrokiako erretaula dago baselizan.

Triñen bertan badago harizti eder bat Urdaibairi patxadaz begira egoteko aukera bikaina eskaintzen duena.

Itzulera bideak

Handik aurrera, Muruetako Goierria auzora jaitsi daiteke bidezidorretik (5,5 kilometro). Trenbidera jaisten da handik eta gero, ezkerrean egin behar da. Osterantzean, trenbidera jaitsita, minutu bateko bidea eginda ezkerrean, Gernikara itzultzeko bidexkarekin egingo dugu

topo, kontra norabidea egin gura iza-nez gero.

Guk ordea, Triñetik Foruko Elexaldera dagoen 1,8 kilometroko bidea egingo dugu bueltan, leku beretik eta behin Forua herrira iritsita, errepide nazionalera joko dugu, bide gorria hartu eta itzulbidea egiteko. Handik bide zuzen-zuzenean, Gernika-Lumo ikusiko dugu aurrez aurre. Tarteetan, baina Foruko frantziskotarren komentu paretik igaroko gara.

Handik aurrera, herri sarrerako semaforora iristean, aukera bi ditugu. Bata, errepidea zeharkatu eta berriz ere harrobi paretik lehen ekarritako bidea jarraitzea. Bestea, zuzen-zuzen jarraitu eta Gernikaraino iristea. Behin Gernikara iritsita, txangoa jarraitu daiteke, baina hori beste baterako lagako dugu. ■

BBK txartelak eta puntuakkk!

Puntuak?

Zelako puntukada!

BBK txartelarekin nonahi ordainduta ere, puntuak irabazten dituzu.

Esateko opariren katalogoa betiko BBK bulegoan...

OPARIAK!

Azaroaren 15etik puntuak batzen

Batek puntuak eta lortu opariak!

PUNTUAK

Baskepensiones eta Solidarioa-rekin ere puntuak lortuko dituzu!!!

...kontsultatu www.bbk.es orrian

bbk

Ze puntu? !!

Opariak

bbk

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

ZOOLOGIA

Uraren gainean ibiltzeko intsektuek duten sekretua

MATEMATIKARI talde batek intsektuek ur gainean azkar eta bere hankak mugitu gabe higitzeko erabiltzen duten sistema aurkitu du. Lakuetan eta putzuetan bizi diren izaki txikiei ezin zaie izaki handientzat erabiltzen diren hainbat zientzia-arau aplikatu.

Intsektuek uraren gainean nabigatzeko erabiltzen dituzten estrategiak aztertu dituzte azken lau urteotan, Massachusetts-eko Teknologia Institutuko (MIT) John Bush irakasleak eta David Hu ikasleak. Horretarako, intsektuen abiadura handiko bideoak grabatu eta irudiak digitalizatu eta aztertu zituzten.

Intsektuak xanpainaren burbuilen antzera egiten du gora olatu-aldapetan.

2003an Brian Chan ikerlariarekin batera intsektu batzuk uretan nola higitzen diren ezagutzera eman zuten. Orain ura, lurra, zuhaitzak edo edozein gorputz topatzean sortzen diren olatu-aldapetan intsektuek nola egiten duten gora ezagutzera eman dute Bushek eta Huk.

Olatu-aldapak uste baino leku gehiagotan topa ditzakegu, hala nola, urontzi batean dagoen urak urontziaren hormak ukitzean aldapatxoak sortzen da eta oso txikiak diren izakientzat aldapa horiek igotzea guretzat mendiak igotzearen antzeko lana da.

Baldintza hauetan intsektuen propulsiarako sistema arruntek ez dute balio. Nola, bada, higitu? Intsektuek jarrera bereziak hartzen dituzte eta horiei esker gorantz higitzea lortzen dute: segundoko bere gorputzaren luzera baino 30 aldiz aurrera eginez. Kontutan hartu lasterketa olinpiko batean

Osasuna

JABIER AGIRRE

Kolesterola kontrolatzeak Alzheimer arriskua gutxitu dezake

ALEMANIAKO Heidelberg-eko Unibertsitatean egindako ikerketaren arabera, kolesterolaren odoleko maila kontrolatzeak bihotzeko gaitzaren eta iktusaren prebentzioari begira dituen eragin mesedegarriez gain –horiek nahiko ezagunak ziren mediku gehienentzat–, Alzheimer gaixotasunari aurrea hartzeko ere balioko omen luke.

Ikertzaileek agerian jarri dute odoleko kolesterol-maila nahiko lotuta dagoela Alzheimerrekin. Zehatzago esateko, kolesterol maila altua lotuko litzake beta-amiloide izeneko proteina behar baino maila altuagoa izatearekin. Proteina horren pilaketa da, hain zuzen ere, gaitzaren ezaugarri nagusietako bat, eta ikertzaileek iradokitzen dutenez, beta-amiloidearen kontzentrazio gehiegizkoak neuronaren funtzionamendu okerra ekarriko luke, eta baita neurona horien heriotza ere, Alzheimerrean geratzen den bezala.

Egia da beta-amiloidea zelula normaletan sortzen dela, eta beraz, aspalditik ezagutzen dugu substantzia hori. Baina egia da, era berean, Alzheimerrean duten gaixotetan beta-amiloidearen maila eta baita, nolabait esatean

arren, amiloidearen proteina aitzindariaren –APA deitua– maila nabarmen igotzen direla. Hortik abiatuta, ikertzaileak saiatu ziren argitzen ea APAk eta baita beta-amiloideak ere eraginik ba ote zuten lipidoen metabolismoan, eta zelulak beta-amiloidearekin tratatu ondoren, kolesterolaren eta esfingomielinaren odoleko mailak normaltea lortu zuten.

Aipatua bezalako ikerketa-lerroetara gero eta diru gehiago bideratzen du industria farmazeutikoak. Izan ere, 2025. urtean gaur egun Espainiako estatuan dauden Alzheimer gaixoen zifrak (600.000 diagnostikatuak, eta beste 800.000 ustezkoak) bikoiztu egingo direla pentsatzen da, biztanleria egunetik egunera zaharragoa baita gurea bezalako gizarte garatua. Eta zifra horiek, latzak izan arren, errealistak dira, Espainiako Geriatria eta Gerontologia Elkartearen presidente den Isidoro Ruiperez doktorearen esanetan. Horregatik, egokituz joan behar dugu etengabe, ez datorkigunera egokituz bakarrik, baita gaur egungo egoerara ere. Egungo baliabideak ez baitira inolaz ere nahikoak, eta beti egongo baita ikerketa-bide berrien premia.

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Aurrera begira

AUREA aurrera dantzatzeko arriskua bai bizi poza! Sutan jarzen naute atzera begira bizi direnek, eta atzera eta gora begira bizi direnek zer esanik ez, atzeraka eta jainkoren baten peskizan... Tristea! AEBetan eboluzioaren teoria onartzen ez eta mundua gizakiak egin duela erakusten ez dira bada hasi eskoletan! Natura bere kaos konplexuan ulertzen ez eta gizakiak asmatu duen jainkoak egin omen du dena. Eboluzio hutsa onartu ezina, jakina, ezjakintasun hutsetik, moztasunetik dator.

Landareak, alajainkoa, ez dira motz. Bananaren familiako *Heliconia* generoari begiratu. Landare genero hau Hego Ameriketara da ugariena, baina Melanesian eta Indonesian behinik behin ere ba omen da... Tokian tokiko heliconiatarrek etorkizuna bermatu dieten estrategia desberdinak garatu dituzte, eboluzionatu dute. Edozertan lege eboluzioan ere aukariak baino kideak izatea ederragoa dela jakitun, beste espezie batzuekin koeboluzionatu dute.

Heliconia hegoamerikarrak han ugariak diren kolibriek polinizatzen dituzte. Koeboluzioan heliconiak soilik txoriñoaren mokia sartzeko moduko loretxea duten eta haien gustuko kolore bizizko lore deigarriak ematen dituzte. Kolibri arra eta emearen arteko aldea ere ustiatu dute; "chamake" deitzen duten *Heliconia bihai*-k bi bariatate garatu ditu bakoitza sexu bateko kolibriek besterik polinizatzen ez duena, *Heliconia caribea*-k soilik emearen mokoarentzako modukoa den lorea zabalitzen du.

Heliconia melanesiarrek koeboluzioa elkarrekin burutzeko ondo bestelako kide batzuk hautatu dituzte, ondorioz kolore bizizko brakteaz inguratutako loreak eman beharrean ikusteko ere lana ematen duten lore berde zozo-pandero askoak eraikitzen dituzte, baina nektar finez gainezka direnak, gozozale amorratuak baitira bere eboluzioideak: saguzar nektarjaleak.

lasterkariak segundoko bere gorputzaren luzera baino bost aldiz aurrera ere ez duela egiten.

Huk eta Bushek uretako intsektuen bi espezie topatu zituzten non atzeko hankekin ura "heltzeko" gai diren eta horrela gailurrera ailega daitezkeen. Intsektuak ura zanpatu egiten du eta ur gainean zulotxoak sortzen dira, baina uraren gaineko geruzaren tentsioa gai da intsektuaren pisuari eusteko. Mugimendu horretan sortzen diren perturbazioek xurgatze-indarrak sortzen dituzte eta hauek eragiten diete gorantz intsektuei. Nolabait esateko xanpainaren burbuilak azaleratzen diren bezalako prozesua gertatzen da. **I**

ZIENTZIA

Krokodilo harrigarria

SCIENCE aldizkarian berriki azaldutako berriaren arabera, Argentinan aurkitutako narrasti fosildu bat krokodiloen familiako har badaiteke ere, dinosaurus haragijaleengandik hurbil samar omen dago. Aurkitu diren garai bereko beste krokodilo batzuk itsastarrak ziren eta moluskuak eta arrain txikiak jaten zituzten.

Topatutako krokodilo hau ere itsastarra zen erabat, baina bere burua eta ahoaren itxuragatik garbi dago harrapakin handiak hartzeko gai zela. Aurkikuntza honek krokodiloen eboluzioari

Argentinan aurkitu duten fosila, dinosaurus haragijaleengandik hurbil samar dago.

buruzko kezak sortu ditu eta hainbat zientzialari ikertzen hasi da Itsaso Barean sorturiko animalia honen zergatia, zeren eta agian gauzak ez ziren uste bezala gertatu. **I**

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Erremintak

Soluzioak

Zerbitzuak

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

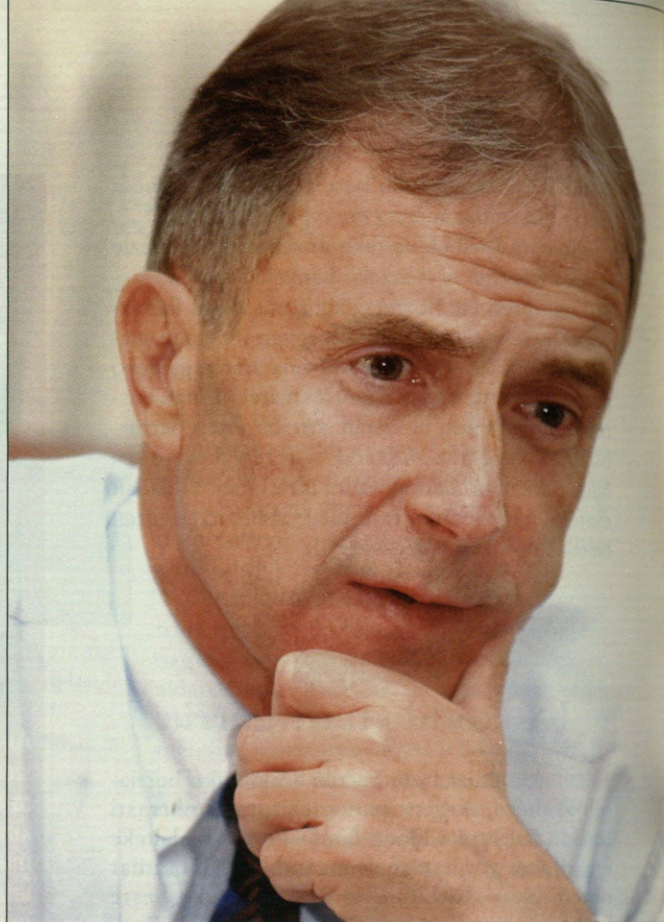
INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Kotte Ezenarro

1949, Donibane Lohizune. Hendaia da haatik. Aita –errepublikar erbesteratua– Eibarko Amuategi Batailoian borrokatu zen 1936ko gerran. Hendaia auzapeza da. Lassallette auzapez ohiaren taldean aritu zen, abertzale gisa. Auzapez izateko –halabeharrez bere hitzetan– PSko (Frantziako Alderdi Sozialista) kidea bilakatu zen. Akelarre elkartearen sortzaile eta kirolzalea. Errugbyan eta karaten aritua. Orain footinga praktikatzen du, bost maratoi egin ditu dagoeneko.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Gaizka Iroz

«Hendaia biziaraziko duten bizilagunak behar ditugu»

Kotte Ezenarro 1977an hasi zen udal politikan. Enbata mugimenduaren inguruan zebilela, Jean Baptiste Errekart auzapez sozialista zen Hendaian. Errekart eskolako zuzendari izan zuen, eta honen ondoko auzapeza –Raphaël Lassallette– irakasle: “Hendaian auzapez sozialista izan da betidanik. Duela hogeita bost urte Robert Arranbide eta Richard Irazusta abertzaleen inguruan nenbilen, baina hauek elkarrekin moldatzeko modurik ikusten ez nuen, Lassalletteren taldean hasi nintzen nire kasa”, diosku Ezenarrok. Lassallettek kargua uztean “Politikan eraginkorra eta auzapez egin nahi izatera alderdi sozialistaren bazkidetza hartu beharko duzu”, esan omen zion. Euskal departamenduaren aldekoa da. 2001etik auzapeza da, Hendaia PSren gehiengo bere aurka daukan arren.

Frantzia bizitako gazteen oldarraldia hizpide izan dugu: “Azken bost urteetan gaizki ereindakoaren uzta jaso-

tzen ari da Frantzia. Gobernu eskuindar honek hirietako auzoetan zeuden diru laguntzak edota gizarte politikak kendu zituen. Gazteen heziketa eta integrazioa bultzatu beharrean, dirua polizia indartzeko erabili du eta orain politika errepresiboa gailendu zaio. Jakina, ni –ez inor– ez naiz indarkeriaren alde, baina gertatua, neurri batean, Sarkozyren politika okerraren ondorioa da. *Liberté, égalité et fraternité* esan ohi da, alta, egun, ez elkartasunik ez berdintasunik, eta askatasuna ere zalantzan”.

Hendaia: herri berezien artean, berezia.

Eiki! Kanpotar jendea jaso duen herria da Hendaia. Ni etorkin baten semea naiz. Historikoki Hendaia harrera ona egin dio kanpotarrari. Gaur egun, aldiz, lurra eskas dago eta lana ere bai. Estatuen muga eraikitako herria izaki, berau irekitzean gu izan ginen lehenak beheraldi ekonomikoa nozitzen: langabeziak gora egin

zuen azkar eta 70 komertzio inguru itxi ziren. Harrezkero, jendeak erreze-loz so egiten dio kanpotik heldu denari: “Hegoaldetarrak lur eremu guztiak erosten ari dira. Guk ez daukagun dirua daukate. Eskolak betetzen ari dira hegoaldekoen seme-alabekin...”, dio askok. Esaterako, urriko udal batzarrean, aitona azkoitiarra zuen Berasategi dendariak (UMPko hautesi eskuindarra) honela esan zuen: “Hendaia espainolez betetzen ari da”. Nik ez dut espresio horrekin bat egiten, noski. Hendaia Txingudin bizi gara, hogeita bost urte barru hiri proiektu hau benazkoagoa izanen da, baita mugaz gaindiko hiria garatuagoa ere. Ni Europako proiektuaren aldekoa naiz, hendaia izan gara eraldaketa honen ondorioak jasaten lehenak, etorkizuna alta, hortik dator.

Herriko Etxearen zeregin funtsezkoetako bat hirigintza da, PLU (Hirigintza Tokiko

Eta niri berdin zait "espainolak" etortzea, Hendaian bizi daitezen eta hendaia bilakatzeko axola zait.

Oposizioak Hendaia lotarako herri dela aurpegiatzen ditu.

Oposizioako buruek —Berasategi (Vivre Hendaye) eta Salaberri (Cap Alternance)— proiektu honekin espainol gehiago etorriko direla diote. "Hendaia bizi eskasa du eta biziartziko duten bizilagunak behar ditugu", esaten diet nik. Hegoaldetik datorren jendea gero eta denbora gehiago bizi da Hendaian, ez egun osoz, baina herena-edo bai. Izan ere, jatorrizko herria —eta lana— ordu erdira badute, hasieran logikoa da egun osoa hemen ez pasatzeko. Berasategi eta Salaberri esana diet: "Lehen, frantses-

piloa udarako baino ez zen etortzen, hamar hilabetez desagertzen zena, etxe handiak hutsik utziz. Zer nahiago duzue?"

Beste gai batera etorriaz: Prefetak Iparraldeko hegoaldearen Herrien Elkargoan (Communauté des communes) sartzea behartu du Hendaia.

Legeak pisu handia du Errepublikan. Frantziako lege batek ez du baimentzen herri bat bi mankomunitatetan egotea, baina nik prefetaren aginduari aurre egingen diot. Gu Txingudi Partzuergoan edo Mankomunitatean gaude. Iparraldeko Elkargo honetan sartzen bagaituzte arazoak izan ditza-kegu. Orain arte ez da halako aurrekari-rik izan legegintzan. Abokatuak aferra

Plana) delakoaren bidez garatua. Zertan datza eta zein xedetan?

Lur guztiak ez dira udalarenak, eta diren asko legeak babestuta daude. Hendaia askok "espainolek" dena erosten dutela aurpegiatzen didate, baina badago lurra saltzen duen hendaia asko ere. Alegia, lur eremu asko beren jabeek salduak dira. Eremu hauek merkeagoak balira bertakoek eros litzakete, baina jabeek salneurriak hirukoizten dituzte, eta kanpotar batzuen eskura baino ez daude. Espekulazio handia dago, hendaia kon- tzentzia badaezpada da. PLU lur- zoruaren politika gauzatzeko plana da, eraiki eta eraiki ezin diren orubeen partiketa egitekoa. Frantziako —Solidarité Renovation Urban— deritzan— lege berriak herri kaskoan orain arte baino gehiago

eraikitzea errazten du, solairu bateko etxebizitzak eraiki ohi diren tokietan beste bi solairu altxatzea hobesten du.

"Zubietan" izena du Hendaia egungo proiektu gutziatsuenak. Herri barrenetik pasatzen den trenbidea estaliko du.

Trenbideak izugarritzko orbaina egin zion iraganean Hendaia, herria erdibituz. Proiektuak hasteko orbaina ixteko balioko du eta trenen zaratak lur azpitik joanen dira. Proiektuaren bitartez jende gehiago ekarri nahi dugu herri barnera, herria biziartziko duelakoan ari gara. Ekonomia ez da Herriko Etxearen aferra, baina berau indartzeko bitartekoak jarri nahi ditugu: hotela, plaza publikoa, ostatuak, parkinak, 20 etxebizitza. 300 apartamentu egingen dira herriaren alde zaharrean, horietako asko herri-babesekoak.

GURE IRRATIA BIDE GURUTZEAN!!

GURE ERRONKA:
EUSKARAREN BIZIRAUPENA EUSKARA GALTZEN ARI DEN EREMUAN

GURE IRRATIAK FUNTSEZKO PAPER AUKA BIHAR EUSKARA BIZI DADIN
LAPURDIN ETA EUSKAL HERRI OSOAN

Lapurdi Herri Irratiak bere 23 urteko istorian
aldaketa nagusia biziko du aurtur-
n: lokal berri bat eraikitzea doa
eta zure laguntza baitezpadakoa du.

Iparraldeko Herri Irratiak euskararen desagertzea onartzen ez dugulako, eskerrak zure laguntza prestatuagatik jasotzeko.

Herriaren sustengueraren jasotzeko:

-Iparraldeko Herria: Crédit Mutuel: 15999 02277 00050514940 64
-Hegoaldeko Herria: Euskadiko Kutxa: 3035 0059 81 0590071330

Gure Lokala

argitzeko lanean ari dira. Niri legeak esan behar dit ea nori egingen diodan kasu: Prefetak legea ordezkatzan du, baina Partzuergoa bi Estatuek onetsia dago, Madril eta Parisen arteko lege eta itunen bidez. Departamendu bateko prefetak bertan behera utz dezake bi estatuen arteko akordioa? Legeak ez du zehazten. Nik legeak guri hautatzeko askatasuna ematea nahi dut. Gu Herrien Elkargoan sartzeko prest gaude, baina ez edozein gisan. Izan ere, Herrien Elkargoak mugaz gaindiko herriaren eskuduntzak bere egin nahi ditu. Bistan da, Hendaiako Herriko Etxea ez dago hori onartzeko prest, eta Irungoa eta Hondarribiako ere ez. Guk Txingudi Partzuergoan segitu nahi dugu, eta aldi berean, bertako zereginak —ura, zaborra, azpiegitura, hezkuntza, kultura— komeni zaigun moduan landu Iparraldeko beste Herriko Etxeekin.

Txingudi Partzuergoa aipatu duzu. Zertan dago ekimena?

Sorrerako arrazoi nagusia politikoa izan zen, EAJ-EA, PSOE eta PSren ekimen politikoa da batez ere. Lan teknikoak egin dira bereziki: kontsultaez etxeekin aritu gara gizarte beharrak aztertzeke, eta hirigintza eta turismoa bideratzeko. Batzuek "espainolez mukuru gaude" diote, baina Errauskailua Hondarribian izanen da, Zaldunbordan, Gaintxurizketara bidean. Esan nahi dut, gauza batzuetan galdu eta bestetan irabazten dela. Txingudi proiektua erakargarria izan daiteke edo ez, baina hizkuntzen laborategia, ogasun sistema juridikoa eratu ditugu, baita eskubide eta lege sozialak bermatzeko enpresekin lan egin ere. Orain itsasgarraioa lantzen ari gara. Urtean 250.000 bidaia inguru egiten da Bidasoan barrena barkuz. Ficoba Azokatik Hendaiara itsas-bide berria ireki nahi dugu, hondartzara iristeko eta bertan aparkatzeko diren arazoak gainditzeko. Agintariok hiria eraiki beharraren kontzientzia dugu, herriarrek apalagoa. Egia da, gutxiengo batek baino ez du Txingudi hiriaren kontzientzia. Kontzientziatze fasean gaude. Proietuak denbora behar du, aldi berean Donostia-Baionaren arteko Eurohiria eraikitzen ari da, Euskal Eurohiria beharrezkoa da eta Txingudi hiria erdigunean izaki, funtsezkoa.

Errauskailua aipatu duzu. L'Association Action Citoyenne Environnement delakoa aurka dago, Txingudi Bizirik ere bai Kritika normala eta beharrezkoa da. Hemengo ekologistek "espainol"en beharretara makurtu izana leporatzen digute: "Hegoaldean ez omen dakitela deus eta ez ditugula Europako ipar herrialdeetako ereduak kontuan hartu". Betiko leloak. Espainian egiten diren errauskailuak Europako legearen ara-

"Robert Arranbide espetxean ikusteko hitzordua hartua dut. Harremana dut berarekin, Herriko Etxearen osoko bilkuren berri helarazten diot hilero".

bera egiten direla erantzun diet. Eta Frantzia berdin. Bestalde, Hondarribia eta Hendaiako herri turistikoak direla aurpegiratu digute. Eta Monako? Errauskailua bertako Jauregitik 100 metrora dago eta 200 metrora eskola bat. Zaldunbordakoa hiritik 5 kilometrora izanen da. Gu, besteak beste, Danimarkako errauskailu sistema ikus-tera joan gara, Kopenagera. Bisitatu

"Prefetak legea ordezkatzan du baina Partzuergoa bi Estatuek onetsia dago, Madril eta Parisen arteko lege eta itunen bidez"

ditugun beste herrialdeetan hamarkadak daramatzate zaborra erretzen eta zaborra lurperatzeko lurra dute. Ez dut uste erretze sistema egokiagoa denik. Ekologistek lurrik ez dugula zaintzen dioskute, gehiegi eraikitzen dela. Badakizu zenbat lur hektarea behar den zaborra lurperatzeko? Bil Ta Garbi ekologista taldeak Iparraldean 60 hektarea lur aurkitu dutela dio. Non? Kostaldean? Baliteke. Nik ez dut erraz ikus-

ten. Urtarrilean Eusko Jaurlaritzaren ebazpena izanen da, artean ekologistek prefetari baimena eskatzea exijitzen digute. Bitxia da, to!

Eurohiria aipatu duzu, Txingudi erdigune duena. Zer gehiago esan zenezake?

Euskal Eurohiriaren kudeaketa darman Agentzia ondo ari da, gu gustura ari gara berarekin. Eurohiriaren barruan gaude eta egoki egon ere. Guk gure esperientzia ekarri nahi dugu. Diputazioa eta Kontseilu Nagusiaren arteko ezberdintasunak izan dira, tirabirak, ezinikusiak, eta guk horiek gaindituak ditugu nolabait. Hondarribia-Irun-Hendaiako arteko arazo ñimiñoak gainditzan ikasi dugu. Adibidez, prefetak beti oztopoak ezarri ditu eskolen arteko ekitaldiak eta aktibitateak egiteko, baina konpondu ditugu. Ur aferaren eskarmentua biziki adierazgarria izan zen: 1995era arte, guk Hondarribia eta Iruni saltzen genien ura. San Anton urtegia egin zuten eta guk baino ur gehiago dute orain. 2003an guk haiena behar izan genuen. Alkateekin hitz egin ondoren, Bera herriaren birtatez (Nafarroa da, pentsa) trantsazioa egin genuen lege arazoak tarteko izan arren. Estatuak gutun bat bidali zidan hura ezin zela egin, lehenago legeazko araudia eta txostena bete behar zirela esanez. Prefetari deitu eta esan nion: "Lasai, paperak ukanen dituzu datozen asteetan. Baina ura badaukagu". "Arrazoiak duzu" erantzun zidan. Hemen burokrasia izugarria da, funtzionarioek boterea dute eta gutxien uste duzunean izorratzen zaituzte.

Azkenik, Robert Arranbide udal hautetsi ohiaien berriak ba al duzu?

Robert Arranbide espetxean ikusteko hitzordua hartua dut, laster ikustea espero dut. Harremana dut berarekin, Herriko Etxearen osoko bilkuren berri helarazten diot hilero. Jakin dudanez, oso ilusionatuta dago Hegoaldean bizi den fase politiko berriarekin. Hemengo egoeraren berri eman nahi diot eta hau esan ere bai: gure asmo eta politikan aurrera egingo badugu, hango gatazkari irtenbidea aurkitu behar zaio. Hegoaldeko arazoa konpontzen bada, bideratzen gogorra eta zaila dena, hemen ere beste bide berriak irekiko dira. Hori da nire nahia behintzat. ■

AIRE, AIRE !!!
EUSKARARI

Gipuzkoako Foru Aldundia

Euskaltegia hiztun bila

Erabili dudan "Euskaltegia hiztun bila" goiburua ez da izenburu berria euskaltegien helburua azaltzeko. Iturri zaharretik ur berria atera ohi den modura, ordea, euskaltegien helburu zaharretik jardun berria isurtzen ari dela antzeman genuen Durangon, azaroaren 10ean *Mintzapraktika egitasmoak: erabilera lantzeko tresna eraginkorrak* izenburupeko jardunaldietan.

IÑAKI ARRUTI

Argazkiak: Alberto Eloseei

Zarauzko udal euskaltegia.

GAIA EZ DA hizkuntza-politikaren karpeta nagusietan egon ohi dena, baina bere txikitasunean hizkuntza-komunitatearen etorkizunean esanahi handiko osagaiak behintzat badituela sumatu genuen Durangon bildu ginenok. Hizkuntza-politikaren karpeta nagusietan idatzita daukagunez, euskaltegien zeregina ahalik eta hiztun gehien, ahalik eta azkarren eta ahalik eta onenak osatzea da. Baina nola?

Gelako metodologia

Ahalik eta metodologiarik aproposenak erabiliz. Hori izan da modu antolatuan galdera horri eman izan zaion erantzuna. Izan ere, euskaltegiaren zeregin nagusia horixe izan da: eskolak ahalik eta ondoen ematea. Eta mutur bateko metodologiarik "gramatikalenetik" beste muturreko metodologiarik "komunikatzaileraino" aldeak egon, egongo dira, eta hobekuntzak asko eta ondo egin, egin dira, baina, metodologiak metodologia, ibilbide akademiko hutsak bermatzen al du ikasleak bigarren hizkuntza eskuratzea?

Gelaren pisua

Erantzunak ezezkola dela dirudi. Irudikapen hori pitin bat behintzat indartu egiten du zera jakiteak: 2 orduko eritmoan diharduen ikasle batek ikasturte batean gelan (eta euskaraz) pasatzen dituen orduak ikasle horren urte osoko esna-orduen %6 inguru betetzen dutela (365 egunetik 173tan joango da euskaltegiara eta egun horietako bakoitzean, 24 orduetik esna pasatuko dituen 16 orduetatik 2 igaroko ditu euskaltegian). Hori %100eko asistentziarekin.

Berezko harreman-sareak

Pello Jauregi EHUKo irakasleari lapurtutako esaldia da hau: "Gure irudikoz, euskarazko erabilerak ez du aurrerapen nabarmenik ezagutuko, baldin eta gizarte multzo handiek, eskolaz gain, ez badute euskarazko esperientzia luze eta sakonik talde informalen batean, dela talde hori familia den, dela sare horizontaleko talderen bat den. Berezko talde informal horietan garatzen baitira benetan hizkuntzazko erraztasuna, atxikimendua eta ohitura".

Pellock hori idatzi zuenean, eskolamuez/gazteez ari zen, baina iruditzen zait berdin dela baliagarria

"eskola" jartzen duen tokian "euskaltegia" jarrita.

Horiek horrela, badira hiru galdera berri: ikasleak baliatzen al ditu bere harreman-sareetan (familian, lanean, lagunartean...) euskaraz egiteko izan ditzakeen aukerak? Zein zailtasunekin egiten du topo bere harreman-sareko euskaldunekin euskaraz egiterakoan? Euskaltegiak lagun al diezaiokie ikasleari kide euskaldun horiekiko harremanetako hizkuntza-ohiturak aldatzeko ahalginean?

Harreman-sareetarako metodologia

Erantzuna, ematez gero, euskaltegi edo irakasle bakoitzak emango dio. Hala ere, uste dut gehienetan ikaslea euskaltegitik kanpo euskaraz hitz egitera animatu ohi dela, baina garatu gabe daukagula hori sistematikoki egiteko modua (adibidez, kide euskaldunak identifikatzeko sistema, euskaraz aritzeko aukerak eta eragozpenak ezagutzekoa, nortzuekin hasi erabakitzekoa...). Hizkuntza-ohiturak aldatzea zeregin zaila da, baina nola egin ikertzera, esperimentatzera eta "didaktizatza" iritsi behar dugula iruditzen zait.

Mintzalaguna

Hasieran behintzat berezko harreman-sareak ez badira ere (parte-hartzaile askok adiskide izaten bukatzen dute), Mintzalaguna izenburupean sar genitzakeen mintzapraktikako egitasmoen helburuak badu arestian aipatutakoaren antzik. Labur esateko, euskara ikasten ari den ikasleari (hala nahi duenari) euskaltegitik kanpo euskaraz arituko den harreman-sare berri bat eskaintzen zaio. Horretarako, euskaraz erraz egiten duen euskaldunarekin parekatzen da (gehienetan, euskara-elkarteek lortutako boluntarioak), eta, gehienetan, asteen behin biltzen dira (nahi dutena euskaraz eginez). Gehienetan, euskaltegiko ohiko ikasleei eskaini ohi zaie, baina baditu beste hainbat aldaera ere (ikastetxeetako gurasoak, etorkinak...).

Gehienetan diot, beti ez duela izen bera (berbalaguna, solaskide...), beti ez direlako euskaltegiko ikasleak, beti ez direlako kide kopuru beraz osatzen taldeak, beti ez direlako maiztasun beraz elkartzen eta beti ez direlako baliabide berak izaten gauzak egiteko.

Durangoko jardunaldietan, jabetu ginen programa bakoitzak badituela bere ezaugarri eta nabardurak, baina, batez ere, konturatu ginen hezurdura berekoak direla.

1991n Donostiako Bagera elkarteak abiatutako Mintzalagunaren antzeko egitasmoetan, mila kidetik gora biltzen dira gaur egun.

Etorkizuna

Jardunaldietan, ikusi genuen egitasmoak etorkizun oparoa izan dezakeela eta badituela baldintza interesgarri batzuk, datozen urteetan proiektio polita izateko.

Lehenik eta behin, helburua du ona. Ona osatzen ari den hiztunarentzat, ona osatzen lagun dezakeen hiztunarentzat eta, ondorioz, ona hizkuntza-komunitatearentzat. Bigarrenik, ados-

tasun handia dagoela iruditzen zait egitasmoan parte har dezaketen erakundeen artean. Eta, hirugarrenik, eta hau gutxitan gertatzen da, merkea da.

Eskuliburua

Jardunaldien helburua izan da, programa hauen berri emanez eta horien inguruan hausnartuz, programak hobetzea. Zehatzago esanda, bertaratu ginenoi Topaguneak argitaratu eta helburu horixe duen *Euskaldun berrien erabilera programak* eskuliburua banatu ziguten. Programa batek eskuliburua izatea bera bada adierazgarria (programa asko dauzkagu eskuliburua esker-tuko luketenak). Egitasmoak oinarri eta prozedura batzuk badituela behintzat esan nahi du, eta ez da gutxi.

Zeregin batzuk

Fruitu batzuk ikusten badira ere, eta lurra emankorra dela sentitzen bada ere, ereiteko momentua dela iruditzen zait. Izan ere, egitasmoak bere horretan utziz gero, usteltzeko arriskuak ere bai baitaude.

Erein, euskaltegietan (euskaltegien sareetan) ereitea komeniko litzateke, hasteko, hausnartuz: hiztunak osatzeko prozesuaz, erabilera eskaintzeko aukeraz, hori egiteko moduez...

Erein, euskara-elkarteetan ere ereitea komeniko litzateke. Adibidez, horrelako programen interesa aztertuz, bazkideak horrelako egitasmoetan parte hartzearen abantailak aztertuz (parentesi artean esanda, ez al du gaur egun euskal hizkuntza-komunitateak —toki askotan— beharrezkoagoa, orain arte egin ohi izan diren gauzetan —dirua, sinadura, antolakuntza-

lanak...— arituko diren pertsonak baino, harreman-sareetan hizkuntza-ohiturak aldatzen arituko diren euskaltzaleak?).

Erein, Topaguneak ere erein dezake egitasmoari ekin (eta izen?) batasuna emanaz. Oraingoan ere, katalanek, gu baino beranduago hasi arren, Voluntaris per la llengua txapelarekin, gauzak hobeto nola saltzen diren lekzio txiki bat eman digute eta Europako Batasunak saritu ditu hizkuntzak ikasteko 50 metodo onenen artean kokatuz. Eta erein dezake egitasmoaren barrunbeak gehiago hobetuz: "euskaldun zaharrak" lortzeko eta hezteko sistemak, programa gestionatzeko aplikazio informatikoak...

Eta, erein, administrazioak ere erein behar luke. Udalek, adibidez, herrietan programak finantziatuz. Aldundiek eta gobernuek, berriaz, esate baterako, azpiegitura profesionalak, ikerketak, materialen sorkuntza, prestakuntza eta antzekoak lagunduz.

Hizkuntza-komunitatea

Uste dut Lluís Aracil soziolinguista katalana zela esaten zuena "hizkuntza bat eskuratzea, gramatika bat ikastea baino gehiago, hizkuntza-komunitate bateko kide izatera iristea zela". Mintzalagun egitasmoak irispi-de izan nahi du, osatzen ari den hiztuna hizkuntza-komunitatera iristeko (hori ere osatzen ari baita, bide batez). Iritsi ere, modu efektiboagoan eta afektiboagoan.

Eta, amaitzeko, euskal hiztun bagarenok (izatera iristeko ahalegin berezirik egin ez dugunok bereziki) euskal hiztuna izateko bidean abiatu den horri, hasteko, aitortu egin beharko genioke egindako ahalegina. Aitortzeaz gain, harrera ona egitea ere tokatzen zaigu, merezi duelako. Eta mintzalaguna izatea ere komeni zaigu, mintzatzeko laguna komeni zaigulako. ■

Babeslea: Erreterriako Udala

Erreterriako Udala
euskarazko komunikabideen alde

Bero-beroan

Elkarri eta Eragin

Amaitu da 13 urteko jarduna eta Elkarri birmoldatu ondoren Eragin etorriko da, martxo aldera, Elkarri jakinarazi duenez. Bere helburu garrantzitsuenak betetzat jo ditu gizarte mugimenduak, eta botila erdi hutsa edo erdi bete ikustearena norberaren menpe badago ere, egia da gatazka elkarriketaren bidez konpontzearena nahiko sustraitua dagoela euskal politikan. Eta Elkarriren jardueran, zerbait azpimarragarria izan bada horixe izan da, arazoak konpontzeko elkarriketa eta zubigintzaren balioa aldarrikatzea. Gainera, behararen arriskua izan zezakeen Elkarri; egiturei eta herrietako lan taldeei eustea ez da txantxetako lana gizartean eragin nahi bada eta eragile desberdinek aintzat hartzea nahi izanez gero. Eraldatzeko une egokia topatu bide du eta beste izaera, helburu eta antolaketa batek, beste era batera eragiteko aukera eman diezaioke, apalago seguruenik, baina errealitatera egokituago ere bai. Gatazken konponbiderako ingeniariartzan metatutako esperientziak lan sozialera baino lan teknikorara bidera dezake Eragin?

Egunkaria auzia eta sozialisten abstentzioa

Egunkaria auzian auziperatutako enplegatu helegitea urtarilaren 26an eta 27an egingo da, hilaren 18an Auzitegi Nazionalan egin behar zen auzi-saioa arrazoi teknikoengatik -Hondarribiko laino- atzeratu ondoren. Bestalde, eta espero bezala, Eusko Legebiltzarra auzia artxibatzea eskatu du, eta hori bezain garrantzitsua da agian, eskaera PSEren abstentzioarekin onartu izana.

ARGAZKI PRESS / JUAN CARLOS RUIZ

Epaiketa politikoa, aldagai politikoen eraginpean

Epaiketa politikoa da 18/98 auziarena, hor ez da zalantza handirik, gutxienez Euskal Herrian. Eta politikoa esan nahi denean, esan nahi da dauden akusazioei eusteko argudio juridikoek ez dutela oinarririk, eta salaketa horiek sortu eta mantentzen badira, eremu politikotik dagoen eskuhartze garbiagatik dela. Auziperatu eta defentsaren ikuspegia ere politikoa izango da orokorrean, eta alde horretatik fiskaltza eta defentsaren arteko lekuko eta perituen -adituen- arteko lehia gogor eta errepikakorra biziko da hilabeteetan. Epaiketa luzea izango denez, eta karga politikoak zama handia duenez, pentsatzekoa da datozen hilabeteetan izango diren aldaera politikoei ere eragina izango dutela auzian: PSOEek PPren presioari aurre egiteko epaiketaz egin dezakeen erabilera komunikatiboa; ustezko bake prozesuaren egoera desberdinen eragina... Une politikoaren egoerak esperantzarako tarterik uzten du, baina salaketa eta zigor eskaeren gogortasunak beldurra ere ematen du, erdibiderako tarte urria delako kasu gehienetan.

Zer da...

Dassault Aviation

Dassault Aviation, S.A. talde aeronautiko frantsesa da eta produktzio instalazioetako bat Biarritzen (Lapurdi) dauka. 1936an sortua da eta Frantzia ez ezik, bost kontinenteetako 70etik gora herrialdeetan ere badago, zeinetan milaka langile ari diren lanean. Talde aeronautiko frantsesak arlo zibilerako eta militarreko egiten du lan, eta goi teknologiako konpainia industrialen sare bati ematen dio negozioa, hala Frantzia, nola Europa, Estatu Batuetan eta munduko beste herrialde batzuetan. Jarduera militarrean, gerrako hegazkinaren Europako kontsultazio baten buru da, Frantziarekin, Greziarekin, Italiarekin, Espainiarekin, Suedia-

rekin eta Suitzarekin batera. Hain zuzen, iaz izenpetu zuen ardurako kontratu bat gerrako hegazkinari buruz, EADS multinazionalarekin. Biarritzeko instalazioetan, osagai aeronautikoak ekoizten ditu eta ekipamenduak errebisatzen, baina, horrez gainera, hegazkinen fuselajeen akoplamenduak eta haien osagai batzuen muntadurak ere egiten ditu. Lapurdin, mila lanpostu baino gehixeago dauka. 2004. urtean, Dassault Aviation, S.A.k 3,3 milioi euro fakturatu zituen: %51 arlo zibilean eta %49 arlo militarrean. Irabazietan, 295 milioi inguruan ibili zen.

Daniel Udalaiz

Orotariko Euskal Hiztegiaren azken liburukia kalean

OROTARIKO EUSKAL HIZTEGLAK 16 liburuki ditu –lehenengoa 1987ko abenduan argitaratu zen–, 125.987 sarrera eta 14.028 orrialde. Koldo Mitxelenak Azkueren *Diccionario Vasco-Español-Francés* izan zuen abiapuntu eta Ibon Sarasolak Mitxelenaren lanari segida eman zion. Sarasolak argi adierazi duen moduan, hiztegia “obra deskriptiboa da; eta beraz, ez da arauemailea”. Hiztegiaren garai, toki eta mota guztietako euskal hitz-ondarea biltzen da. Euskaltzainburuak, Andres Urrutiak, azaldu duenez, hurrengo urratsa hiztegia digitalizatu eta sarean jartzea izango da.

Datu soziolinguistikoaren bilketa kolokan

1981AZ GEROZTIK, Espainiako Estatistikako Institutu Nazionalaren eta Eustat-en arteko hitzarmenari esker, EAEko errolda datuez gain, hainbat datu soziolinguistiko jaso da Araban, Bizkaian eta Gipuzkorian. Bost urtero izan ditugu euskararen ezagutzari, ama hizkuntzari eta etxeko hizkuntza erabilerari buruzko datuak. Badirudi ordea, INEk errolda ez duela bost urtez behin berrituko, baizik eta etengabe berritzeko sistema ezarriko duela. Horrela egiten bada EAEn datu soziolinguistikoak jaso gabe geratuko dira. Eustat-ek adierazi duenez, ezagutza eta ama hizkuntzari dagozkion datuak biltzeko modua egin dezake erakundeak berak, baina erabilerari buruzko datuak jaso gabe geratuko lirateke baliabide ezagatik.

Azti-Begia elkarteak urtarrilean jarriko du irratia abian

IRRATIA ABIAN jarri baino lehen bazkideen sostengua lortzeko kanpaina egin dute, baina ez dute beharrezko bazkide kopurua lortu. Hala ere, proiektua urtarrilean bertan abian jartzea erabaki du Azti-Begia elkarteak eta irratia martxan dagoen bitartean jarraituko dute bazkide berriak egiteko kanpainarekin. Irratiaren izena ere aurki ezagutaraziko dute.

Haurrentzako filmak euskaraz

TINKO EUSKARA ELKARTEAK lau film prestatu ditu Donostiako Warner aretoetan emateko: *Mozart txakurra*, (abendua 4), *Mixina* (abendua 18) eta *Iratxoaren erregea* (urtarrilak 6). *Ikasgela begalaria* filma azaroaren 20an hasi ziren eskaintzen. Ikusle kopuruaren arabera asteburu gehiagotan edo gutxiagotan eskainiko dituzte filmak.

BAHEA

Unai Parot presoaren aurka salaketa berria bideratu nahi du Auzitegi Nazionalak, oraingoan “talde armatuko kidea” izatea leporatuz. Salaketaren oinarrian Juan Antoni Olarra eta Ainhoa Mujikari harrapatutako dokumentazioan topatutako gutunetan litza-teke, eta bertan presoak ETAkide izateko borondatea agertzen ei du.

Parotek 15 urte darama preso eta kasu bitxia bizkarreratzen du, aurtan bertan Auzitegi Nazionalak 30 urteko bi espetxealdi egin beharko dituela erabaki duelako, orain arte guztiz berria eta ezohikoa den ebazpenean.

Alderdien Mahaia bide onean ikusten du Imazek

EAJko EBBko lehendakari Josu Jon

Imazek aditzera eman duenez, alderdiek osatu beharreko mahaia bide onean ikusten du, eragile politikoaren artean sortzen ari den konfiantza da horretarako erabiltzen duen oinarrietako bat. Iragan asteburuan Bai *Berria*-n bai *El Correo*-n argitaratutako elkarrizketetan 2006a giltzarri jotzen du horretarako, eta datozen hilabeteetan zantzu batzuk ikusten hasi beharko liratekeela aditzera ematen du, 2007ko udaberrian hauteskundeak izango direlako eta ordurako dena ondo bideratua egon beharko lukeelako. *Berria*-n esandakoen arabera, erabaki eskubidearen aitorpena jaso beharko luke alderdien arteko akordioak.

elkar-ekin gaude

www.elkar.com

BAIONA • BERGARA • BILBO • DONOSTIA • GASTEIZ • IRUN • IRUÑEA • TOLOSA

Ikus ditzagun Live 8 kontzertu haren kontuak

Eskoziako Edimburgen munduko agintari boteretsuenek G8 gailurra egiten zuten egunetan Live 8 kontzertu erraldoiak burutu ziren uztailean, Bob Geldof artistaren gidaritzapean. “Make Poverty History” kanpainarekin paraleloan zihoan espektakulua. Txiroek zerbait lortu ote zuten?

GOGOAN AL DUZUE LIVE 8 HURA? Ez da aspaldiko kontua. Joan den uztailean Bob Geldof musikariaren gidaritzapean hainbat kontzertu eder antolatu zen munduko herrialde aberatsenetan Live 8 izenburupean, Afrikako herrialde txiroei lagundu eta horietan behar-suenei kanpo zorra kentzeko aldarrikapenekin. Eskoziako Edinburgen egun haietan biltzen zen G-8 (munduko 8 herrialde ahaltsuenen) taldea, eta agintari nagusiei presioa egin nahi zien kontzertu erraldoi sail horrek. Erakunde humanitario askok antolatutako “Make Poverty History” (Txirotasuna Historia Bihurtu, euskaraz) kanpainarekin paraleloan antolatu zen Live 8. Mundu berri bat posible da, esaten zitzaigun telebista kate guztiek eskainitako irudi zirrartuen artean. Baina zerbait lortu al zen?

Horretaz idatzi du artikulu luze eta xehetasunez betea Stuart Hodgkinson-ek *The New Internationalist* hilabetekariaren gune elektronikoan. Hodgkinson *Red Peeper* (Piper Berdea) aldizkari ezkertiarreko buruetako bat izana da, eta globalizazioaren inguruko gaiak jorratzen ditu. Hona artikulua-
ren tituluak: “Geldofek 8, Afrikak 0: rock izarrek nola engainatu dituzten pobreak”. Gogorra, ikusiko denez.

Hasteko, G8ko agintariengan zer lortu zen baloratu du Hodgkinsonek. Bob Geldof antolatzaileak bere lagun Bono kantariarekin hau deklaratu zuen kontzertuen biharamunean: “Sekula Afri-

karen alde egin den antolakizunik garrantzitsuena izan da. Afrikak eta hango txiroek gehiago lortu dute hiru egun hauetan aurreko edozein bilkuran baino”. Aldiz, kontrakoa zioten gero eta gehiago azaldu ziren uztailean bertan. “Afrikak ez du ezer lortu” esan zuten, eta berriro Geldofek atera behar izan zuen prentsara, agintarien (eta batik bat Tony Blair bere lagunaren) defentsan: “Laguntza mailan, hamarretik hamar lortu dugu. Zorretan, hamarretik zortzi. Eta merkataritza mailan ere, emaitza oso ona izan da”.

Ez, bada, dio Hodgkinsonek, zenbait adituri entzun ostean. Hasteko, Afrikako txiroenei barkatu zaizkien 55.000 milioi dolarrak ez daude oraindik barkatuta, proposamen bat da, berretsi beharrekoa. Milioi horiek dira afrikarrek dauzkaten 19 hartzekodun nagusietatik hiruri dagozkienak; gainerako zorrak bere hartan dirau. Bestalde, 14 herrialde txiroen horiei barkatzen zaie dolar bakoitzeko beste dolar bat gutxiago jasoko dute laguntzatan, eta laguntza berreskuratzeakotan Munduko Bankuak eta bestek erabakitako politika ekonomikoa zorrotz aplikatu behar dute. Egia esan, 14 herrialde horiek jadanik aplikatzen dituzte errezeta neoliberal horiek, eta horregatik barkatzen zaie zorra.

Baina zergatik esan behar zuten gezurra Bob Geldof eta Bono? “Make Poverty History” kanpainako

arduradunetako batek dio egomania eta ezjakintasun kontua dela. “Badirudi Geldofek justifikatu behar izan dituela Live 8 eta Blairrek Afrikaren alde antolatutako batzordea. Baina azken bi urte hauetan G8 bileraren inguruko mugimendua prestatzen aritu direnetatik inork ez ditu esango gailur horretan ezer berririk lortu denik”.

Malin Kulturako ministro izan zen Aminata Traore-k iritzi gogorragoa dauka: “Live 8ren barruan Londresko kontzertuan Afrikako artistak kanpo uzteak ikusarazi zigun zein ziren Blair-Geldof bikotearen helburuak. Afrikarroi gure lekua erakutsi ziguten zorrotz: karitatearen hartzailak, ez eskubideak ditugun aktoreak. Afrikako miseria oso produktu salgarria da, batez ere enpresa, kontsultore eta kultura arloko aktore eta famatuentzako. Taldean Afrikako artistak edukiz gero promotoreei etekinak gutxituko zitzaizkien”.

Gogoan duzu 1985eko Live Aid?

Uztaileko egun haietan, G8ko agintari politikoen erretratuekin nahasirik eman zizkiguten telebistek hainbat kantarik pobrezia-aren kontra eskainitako kantuak. Afrikarrak falta ziren, eta kritikak gogorrak izan ziren. Estrategia kontuak aipatu zituen Geldof antolatzaileak: Londresko kontzertuan egon behar zuten kantariak milioi bana disko saldutakoak izan behar zuten... bestela Txinako ikusleek telebista itzailiko omen zuten.

LIVE

Cinco cidades unidas pelo novo Live Aid

• Londres, Paris, Roma, Berlim e Filadélfia recebem Live 8 a 2 de julho

Bob Geldof, o principal representante pelo novo Live Aid, a nova iniciativa da RINGO, o fundador da banda The Beatles, anunciou que a iniciativa de solidariedade Live 8, organizada para arrecadar fundos para a luta contra a fome e a doença da AIDS, será realizada em cinco cidades: Londres, Paris, Roma, Berlim e Filadélfia. A iniciativa será realizada em 2 de julho, e o objetivo é levantar dinheiro para a construção de estradas e escolas em países em desenvolvimento. A iniciativa será realizada em cinco cidades: Londres, Paris, Roma, Berlim e Filadélfia. A iniciativa será realizada em 2 de julho, e o objetivo é levantar dinheiro para a construção de estradas e escolas em países em desenvolvimento.

Goiko hiru argazkiak joan den uztailuko Live 8 kanpainari daude lotuta. Ezkerrekoa Londresko kontzertu erraldoian atera zuten, Bob Geldof zuzenean kantari ari zenean. Erdikoan ageri da Geldof bera Live 8ren promoziozko argazkian, afitzaren atzetik argazkilariekin jotastekan. Eskuinekoan Brasílo egunkari bateko egun haietako orri bat ikusten da; argazkian Elton John, Midge Ure eta Bob Geldof ikusten dira prentsaurrekoan. Egunkariaren titulauk gogorarazten du duela 20 urte ospatutako Live Aid haren markak hautsi nahi zituela Live 8k. Lerroon ezkerretara joan da 1985eko Live Aiden afitza. "Egun hartan musikak mundua aldatu zuen" idatzi zuten 1985ean. Askorik ez da nabaritu.

Christian Aid Gobernu Kanpoko Erakundeko Charles Abugre-k uste du beste mezu bat zegoela erabaki horretan; alegia, Afrikako txirotasunaren soluzioa ez dagoela afrikarren eskutik, baizik eta Mendebaldeko gobernuen, GKEen eta aberas eta famoso jendearen eskuzabaltasunean. "Karitatea eta limosna aipatzen ziren, ez afrikarrok lortu beharreko askapena".

Kontzertu erraldor horien beste kontraesan nagusia sosetan egon da. "Britainia Handiko musika industriak bazirudien bere zerbitzuak dohainik eskaintzen zituela Afrikaren alde, baina egia oso bestelakoa izan da, U2-tik hasi eta Madonnaraino, denek irabazi dute diru piloa". Eta datuak daude. Pink Floyd taldeak elkarrekin jotzeagatik (25 urte pasata) bere "Echoes"en salmenta %1.343 igo zen ondoko asteetan. Beste parte hartzaile nagusiek ere salmentak

handitu zituzten: The Who-k %863, Dido-k %412, Robbie Williams-ek %320, Sting-ek %300, Madonnak %200, U2-k %116, Elton John-ek %111... Albiste horiekin lotsatuta, Pink Floydeko David Gilmour-ek dei publikoak egin zuen artista guztiek beren royaltys utzi zitzaizten. Beste batzuek agindu zuten irabaziak berriro txirotasunaren kontra emango zituztela.

AOL-Time Warner-ek (munduko komunikabide talderik handienak) 5 milioi dolar ordaindu zituen irudien eskubideen truke. Zerbaitengatik: kontzertuaren ondorengo egunetan sekulako gorakada egin zuen on-line bideoak, eta egun horietan AOL-ek martxan jarri zuen Network Live izeneko zerbitzu berria.

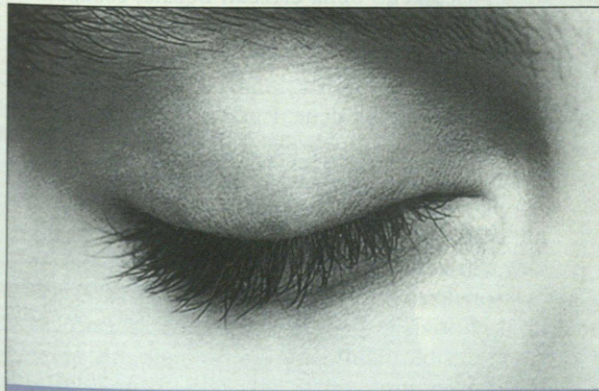
Nokia izan zen Live 8ren babesle nagusia, 7,5 milioi dolar ordainduta. Nokiako buruzagi batek deklaratu

zuen: "Esan dezakegu hau izan dela orain arte egindako marketing operazio onen eta handienetako bat, eta gu hori baliatzen ari gara bai edukiak eta bai marka sendotzeko". Bitartean, Kongoko militanteak haserre, Nokia delako bere sakelako telefonotan erabiltzen den koltan minerala dela eta, hango gerra berotzen dutenetako bat. Babeslearen artean zeuden multinazional eztabaidatu gehiago: Nestle, Rio Tinto, armagintzan ari den BAE Systems...

Eta Geldofek zer atera du? 70 milioi dolarretako ondasunak kalkulatzeko zaitziona *star* honek joan den otsailean plazaratu ditu Boomtown Rats taldearen sei album zaharrak, bermasterizatuta. Ekainean BBCn "Geldof in Africa" sei ataleko seriea eman zuen; Geldofen Ten Alps ekoizpen-etxeak eginak zeuden. Aurten eguneratu du 1986an publikatutako *Is that it?* autobiografia. Bere ekoizpen-etxeak prestatu du *Live Aid Remembered* hiru orduko dokumentala BBCrentzako. Ten Alps konpainian zuzendari ez-exekutibo gisa urtean 140.000 dolarreko soldata jasotzen du, eta iaz telebistako zerbitzuen truke 220.000 dolar gehiago irabazi zituen Geldofek.

Ororen buru, Live 8rekiko kritikok diren militante askok diote Bob Geldofek eta Oxfam GKEak Tony Blairri kanpaina ederra egin diotela. Guk bai baina haiek ez dute ahaztu duela 20 urte egin zela beste makro-espektakulu bat, Live Aid izenekoak, eta ondoren etorri zela eraso neoliberalik bortitzena. ■

<http://www.argia.com/nethurbil>
helbidean, gai honi buruzko informazio gehiago eta Interneteko loturak.

G A R A N T I A

Konfiantza delako garrantzitsuen

Egunez egun zure konfiantza geureganatzen dugu, etengabe produktu berriak eta zerbitzu berriak bilatzearen bidez.

ZINKUNEGI MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1^a
Hernani, 4 - DONOSTIA

Maialen Lujanbio

Hau bada dena, zer da ez dena?

Semaforo berriak jarri dituzte. Semaforo berde berriak oinezkoentzat. Animazio ikastaro bateko lehen ariketa bezalako semaforoak: gorri itzali berriaren azpian badoa, badoa, oinez doa *gizakitto* berdea. Michael Jackson bat, 90.eko dantza-maneran, oinez eta oinez eta inora iristen ez, beti bertan. 30 segundo, 29, 28, 27... atzerantz zenbatzen du kontadore batek, 11, 10, 9... pasatu zaitez azkar zebraren bizkarretik, 3, 2, 1... azkar! Eta berriro hilko da animazio berdea, eta berriro bihurtu zutikako hilotz gorri, goian. Bego.

Eta oinezkoa zintzo berriz semaforoa berde piztu zain, autorik ez badator ere, koloreei obedientzia zibikoz. Eta oinezkoa espaloiei men, angelu zuzeneko ibilbideei leial. "Oinezkoa", bi hanken gainean doanak bere titulua du, norbait da, gremio bat bezala, izaki-mota eskubidedun bat. Oinezkoa oinezko da autoa badelako. Baina oinezkoa aldika bolanteduna ere bade-nez, ba konforme.

... *Pi pi pi. Puntuak puntu-puntu. Trafikoa: une honetan auto-ilarak daude La Aranzadako errepidean eta Txorieerriko korridorean. Arreta beraz bi puntu borietan.*

Hegaztien gripea diote gero. Hegazkinez helduko dela —birusak *bussines-class*-en. Txertoa ere bai—, eta Pandemia —oro Txorieerri—, eta txertoa hartuko dugu, saldoan, ilaran-ilaran jarrita. Baina lehen ere bada hemen metal-txapazko gripe bat. Noiznahi asfalttoa doministikuka. Eta halere horixe amets: autoa. Nola begiratzten dion mutiko batek bere aitari igande goizean —*Dolorex?! Trapuak nun dira? —Betiko tokian! Sukaldeko birugarren kajoian!*—, autoa garbitzera doanean, Aladin-en dedikazioz. Eta gazte batek autoarekin amesten duen bitartean, zerekin ez du egiten amets? Horra gaur eg ... *Pi Pi Pi... t'erdia erdiz-erdi! Trafikoa: Agurainen izan da istripua, nazional bat errepidean Gasteizarako norabidean, auto batek bidea ixten du, adi beraz puntu borietan.*

Euskal Herriko geografia ezagutzeko ona da. Alzheimerraren aurkako zerbitzu publikoa: "N-111, Los Arcos eta Viana artean..." eta non dagoen kokatzen saiatzen zara. "Tafallatik Erriberri bidean bigarren kilometroan..." eta mapa-mentalean koadranteak egiten dituzu. Mesede handiko zerbitzu bat.

ALBERTO ELOSEGI

Baina gero igoal "*Goizqueta eta Zubieta artean*" eta mentalki bazoaz luze eta bihurgunetsu, bazoaz, Goizuetatik Basakabi aldera, gero Leitza, ez Leitza ez, Doneztebe, eta Doneztebera ia iritsita, hortxe Zubieta. Idatzita bakarrik ere zorabiatzen zaituen bide bat. Eta gerora ikasten duzu Goizuetan aldapa igo, eta beheakoan hortxe da Zubieta. Lurrez, noski. Ez buru-mapatuetan e ... *Pi Pi Pi, Puntuak puntu puntu! Trafikoa: Eguraldi txarra dela eta Barazarko mendatea moztuta dago, eta baita Izabatik Frantziarako errepidea ere.*

Izabatik Frantziarako edo Errusiarakoa ere bai aurrera segiz gero...

Frantziako Estatuan bideak sutan. Oinezkoak zera erretzen: autoak. Ongizate mendebaldarraren label zigilua; objektu zerbait ustekoetan eskuragarriena. Gizarte modu honen sinbolo sutarako ona. Parisen adibid ... *Pi pi pi T'erdia erdiz erdi! Barka ezazu, polizia-bala eta harrien erdi-erditik, albistearen gunetik ari zaren "bidali berezia", zaude bertan, segituan jarraituko dugu. Orain Trafikoa: Kamioi batek zerman karga galdu du A8an Max-Center parean, Kantabriarako norabidean. —Max Centerrek ordainduko balu bezala da istripuak beti bere parean gerta daitezen... —Eta Eguraldia Euskalmeten eskutik...*

Euria iragarri dute biharko. Magia akitua, misteriorik gabeko misterio-ohia eguraldia ere. Asmatu egiten dute azken aldian; pena da.

Larunbat arratsalde euritsua. Garbera-ko parkinean gera gaitezke erromantikoki paseatzeko Sena ertzean bezala, eskaparteetan barna. Ze, azken batean Sena, beti da berdina, ura eta ura... Eta hemen, hemen aukera zabala dago: galtzerdiak, zinea, yogurrak, diseinuko lanparak... nahi dena. Eta autoz joan eta erostetak etxeraino autoz ekarri, busti gabe. Gero, etxerakoan, *Pi pi pi*, Naturgasek edo nik-al-dakitzeinek esan du gaur kalefazioa 3 ordu eta 7 minutu t'erdiz pizteko. Zoragarria da zerbitzu publikoek norbere hotz-beroari halako arreta pertsonalizatua ipintzea. Eta, *Pi pi pi*, Informatiboak, notiziaz berri, notiziaz guri, zuzenenean eta eskusibaz, albistearen muin-muinetik. *In situ* kontatuko dute, zabal, sakon eta luze... elurra egin duela. Elurra egin duela neguan. ■

Euria iragarri dute biharko.

Magia akitua, misteriorik gabeko

misterio-ohia eguraldia ere.

Asmatu egiten dute azken aldian;

pena da

13

arrazoi ipuin guztiak berdinak ez direla esateko

Euskal Herriko Egunkaria
gara

1 2 3 4 5

Primerako idazleak:
Bernardo **Atxaga** / Joseba **Sarrionandia**
Mariasun **Landa** / Harkaitz **Cano** / J. Kruz **Igerabide**.

Marraskilari liluragarriak:
Josemi **Goyena** / Jokin **Mixelena**
Antton **Dueso** / J. Ignacio **Treku**.

Balio pedagogiko eta hezitzailea:
Zaindutako euskarazko /
ingelesezko bertsiio elebiduna.

Haur eta gazteentzat pentsatuta:
3 eta 10 urte bitarteko haurrentzat hiru ipuin,
eta 10 eta 14 urtetik aurrerakoentzat bi narrazio.

Euskal Ipuin Bilduman
aurretik argitaratutako sei edizioen prestigioak
ematen duen kalitatezko bermea.

GARAren eskutik
Euskal Ipuin Bildumaren 7. edizioa.
.....
Zure kioskoan **abenduaren 2tik** aurrera.
.....
Ipuinak: **3,95 euro.** / Narrazioak: **6,95 euro.**

Izotz berdea
The green star
Guillermo Azabara
Bernardo Atxaga

Lore-hautsa
Pollen
Juan Kruz Igerabide

Aitona eta euria
Grandad and the rain
Harkaitz Cano

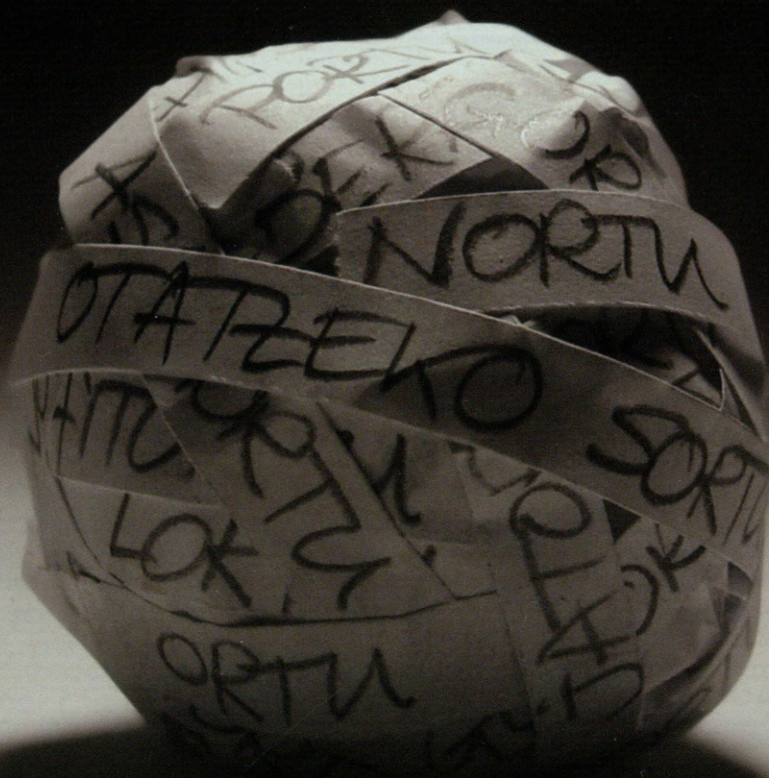
Harrapatutako bonen hegaleak
Trapped birds' wings
Joseba Sarrionandia

Egungo ipuinak gaurko eta biharko irakurleentzat

bertsolar
txapelketan
nagusia

05

Lekunberritik 05-10-09
Bilbora 05-12-18

www.txapelketanagusia.com

Laguntzailea:

Euskal
Herriko
Bertsotze
Elkartea

